

25-7

B-5917

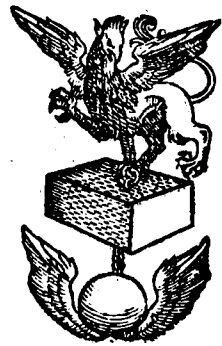
ENARRATIO-
 NES VOCVM PRI-
 SCARVM IN LIBRIS
 DE RE RVSTICA,
 per Georgium Ale-
 xandrinum.

Philippi Beroaldi in libros XIII. Columel-
 læ Annotationes.

Aldus de Dierum generibus, simulq; de Vm-
 bris, & Horis, quæ apud Palladium.

VIRTYE DVCEB

COMITE FORTINA.

APVD SEB. GRYPHIVM
 LVGDVNI,
 1549.

0
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
1

B-5917

ENARRATIO-

NES VOCVM PRI-

SCARVM IN LIBRIS

DE RE RVSTICA,

per Georgium Ale-
xandrinum.

Philippi Beroaldi in libros XIII. Columel-
læ Annotationes.

Aldus de Dierum generibus, simulq; de Vm-
bris, & Horis, quæ apud Palladium.

VIRTUTE DVCE,

COMITE FORTINA.

APVD SEB. GRYPHIVM
LVGDVNI,

1549.

COLVPELLAE VITA,
EX IP SO O PERE
COLLECTA.

GADITANVS fuit, id quod conijcere licet ex lib.
quinti cap. quinto, cum ait, M. quidem Columella pa-
trius &c. item libro septimo, cap. 11. ubi ait, Nam cum in
Municipium Gaditanum &c. Item lib. octavo, cap. decimo-
sexto: ubi est, Vt Atlantico Faber qui generosissimis pisci-
bus adnumeratur in nostro Gadium municipio &c. item
lib. x. de lactuca hoc uersu, Et mea quam generant Tartesi
littore Gades. VIXIT Claudij Impera. temporibus, id
quod conijciatur ex lib. 111. cap. 111. ubi Senecæ, eiusq; ui-
nearum, & Nomentanæ meminit regionis. Cor. Celsi coe-
tancus, cuius non sine honoris præfatione, animiq; candore
sepius mentionem facit. SCRIPSIT XII. de Re rustica
libros (de eo autem qui est de arboribus ambigitur) non
minus doctè, quàm diligenter. Librum item Lustra-
tionum sacrificiorumq; præcorum pro frugibus:
cuius meminit lib. 111. cap. x x 11. Libros
quoq; aduersus Astrologos & Chal-
deos: quos se proficitur compo-
suisse, lib. x. 1. cap. 1. Hæc
nus quod astruere
possimus.

*

MUNICIPALIS VITA
EX IP SO O PERE
COLLECTA.

ENARRATIONES

GEORGII ALEXANDRI

ni præscarum uocum in his de Re

Rustica libris ordine

Literario.

A

Bacus, mensa structoria, & coquinarid.
cap. 10. Cato.

Ablaqueare à lacu deriuatur, & est quã-
do terra reffossa, radices superiores re-
cidimus. cap. 27. Cato.

Abortet, abortum faciat. lib. 2. cap. 4. Varro.

Accat, acidum fiat. cap. 148. Cato.

Accabuli mensura cum dicitur, hinc signatur pars
quarta, id est, drachmæ quindecim.

Acheloides nymphæ à fluuio Acheloo. Dryades, deæ ar-
borum. Napeæ, collium dictæ. Col. in hort. lib. 10.

Achras adis, genus est fylucstris pyri. in hort. Col.

Acratophoron, uincam, puto legendum Græcè ἀραπορ ὀπό-
ρορ οἰνορ. lib. 1. cap. 8.

Amores Acrifioneos, id est, Danaës filia Acrifij, quã con-
uersus in imbrem. aurcum compressit Iupiter. Colum. in
hort. lib. 10.

Adijcialis cœna, erat adipalis & opipara, ab adijciendo.
lib. 3. cap. 6. Varro.

Adferunt, iuxta ferunt. lib. 1. cap. 25. Varro.

Acacij flores, hyacinthus, quem è sanguine Aiæcis natum
dicunt. Col. in hort. lib. 10.

Acdituus, is dicitur, qui sacras ædes curat, Prisci tamen di-
cere æditium. lib. 1. cap. 2. Varro.

Aestiu, ubi aestatem: hyberna, ubi hycem agunt armenita
& greges. lib. 2. cap. 8. Varro.

Sine afflatu, id est sine nota aspirationis. libro 3. capi. 1.
Varro.

Albuclis, uini genus, sicut item uisula. lib. 13. Col.

Alica fit ex ζαα. ζεαυ Græci spelctam dicunt. cap. 76. Cato.

Alicastrum ea forma ab alica deriuari putamus, qua à sili-
qua siliquastrum. lib. 2. cap. 6. Col.

Allobrogica & **Biturica** à gente nomen habuerunt. lib. 13.
Columel.

Alopecis à cauda uulpium dicta. lib. 3. cap. 2. Col.

Altera genitrix Cretæ Prometheæ, alludit ad fabulã, quia
Prometheus ex creta terra hominẽ formauit. Columel. in
hort. lib. 10.

Altinates, ex Altino, quæ urbs olim in littore Venetiæ flo-
rentissima fuit. lib. 7. cap. 2. Col.

Amaranthus, flos ab immortalitate nomen trahens, unde
immortalesq; amaranthi: nunquam enim marcescit, fitq;
ab α priuatiua particula, & μαραινω sicco. lib. 9. cap. 4.
Columel.

Ameus, flos est quem eleganter Vergil. in Georg. descri-
bit. lib. 9. cap. 4. Col.

Ameram apud Columellam legimus, quæ dictio si men ul-
mi significat: Plinius tamen Sameram uocat. lib. 5. cap. 5.
Columel.

Amerino ab Amerino oppido, ubi plurima erat salix ame-
rina, quam nunc uulgius appellat agnum castum. capi.
10. Cato.

Amylum sine mola factum. cap. 87. Cato.

Amineum genus uitis, à regione Aminea. cap. 6. Cato.

Anites, perticæ aucupatoriæ. Pallad.

Amythaon, Melampodis pater fuit, similiter & Chiron.
Colum. in hort. lib. 10.

Ἀμπελόεσσαν ἀπέλλουσ ἔχουσαν, uitis plenam. li. 1. ca. 2.
Varro.

Amphibion dicitur duplicis uitæ. lib. 3. cap. 10.

Amphitrite, uxor fuit Neptuni. Thetis uerò Oceani fe-
nis. Col. in hort. lib. 10.

Amphrysus, fluiuius Thessaliæ. Col. in hort. lib. 10.

Amula, uas ad aquam gestandam. Col. in hort. lib. 10.

Amurca, fex olei, quæ contra culices, & limaces uim ha-
bet maximam. Col. in hort. lib. 10.

Andrachne, herba, quæ portulaca dicitur. Colum. in hort.
lib. 10.

Antepagmenta, ualuarum ornamenta, quæ antibus adpin-
guntur, id est, affiguntur. cap. 14. Cato.

Gallinæ Aphricanæ, quas Græci μελεαργίδας uocant, nūc
Pharaonis aues dicuntur. lib. 3. cap. 10. Varro.

Apinia, ab Apio, brassica, quam Græci σελινάδα uocant.
cap. 157. Cato.

Apianis uuis apes dedere cognomen, præcipuè eorū aui-
dæ. lib. 13. Columel.

Apyrenum, malum granatum proprie dulce uocauerunt
prisci medici: uerum si Græcam dictionem Latine ex
etymologia explanare uoluerimus, Apyrenum dicitur,
cui nulla inest granorum duritia uel minor quam alijs.
lib. 13. cap. 22. Col.

Ἀποδυτήριον apodyterion, locus ubi deponerant uestes
ante ingressum balnei. in præfat. lib. 2. Varro.

Apothecæ ubi reponitur uinum. lib. 1. cap. 5. Col.

Apparuit, præstò fuit, obsecutus est, unde & Apparito-
res. lib. 3. cap. 2. Varro.

Apri milliarij dicebantur mille librarum, quos solebant in
 cœnis apponere Romani. lib. 3. cap. 4. Varro.
 Aquifolios ab arbore aquifolio. cap. 3. Cato.
 Arbustium ab arbusto possessiuum. lib. 12. cap. 41. Col.
 Ἀρχέτυπον Græcè, Latine exemplar. lib. 3. cap. 5. Varro.
 Arclate, urbs Narbonensis Gallie. lib. 3. cap. 7. Col.
 Aritia mater porri. Ex Aritia porrum erat capitatum, &
 genus caulium non excelsius, folio numerosius quoque
 & tenuius. Col. in hort. lib. 10.
 Armenia, cereola, & damascena prunorum genera. Col.
 in hort. lib. 10.
 Armeniaca, præcocia, persica quidam putant: nam tuberes
 & armeniaca proximè ab amygdala florent. lib. 1. ca.
 3. Col.
 Armorcea, genus est raphani. lib. 6. cap. 17. Col.
 Artrare est atrare, & est quando sata inarantur post-
 quam & nata sunt, & excresecunt. lib. 13. cap. 23. Col.
 Asiatica persica frigoribus proueniebant, contra Gallica
 tempestate sicbant. Col. in hort. lib. 10.
 Asinariae molæ grauiores sunt, & immobiles. cap. 4. Cat.
 Asini, pisces, qui per diminutionem asilli. libro 3. cap. 17.
 Varro.
 Asserculus diminutiuum ab asere. lib. 8. cap. 2. Col.
 Assyrio semine radix, hæc Syriaca uocatur radix, quodd
 ex hortis Syrorum translata sit. Col. in hort. lib. 10.
 Atrienfis is erat, cui credebatur cura atrij. lib. 12. cap. 3.
 Columel.
 Atriplex, herba est syluestris scilicet, & satiuæ, accusata à
 Pythagora. Col. in hort. lib. 10.
 Attæi, hymeti, id est, attici mellis quod optimum nascebatur
 in Hymeto monte Athenarum. Col. in hort. lib. 10.

Aucrunces

Auerrunces, auertas, depellas. cap. 142. Cato.
 Autolycus, maternus Vlysis auus omnium furacissimus.
 lib. 1. cap. 3. Col.

B

Bacchi, qui orchestra saltabant. hoc nomine dictus
 est Priapus; Ἰχθυόφραλλος Græcè. Columel. in hort.
 lib. 10.
 Balausus, herba est non multum dijsimilis à Narcisso. Col.
 in hort. lib. 10.
 Balsamum herbam significat & arborem balsami, sicut &
 casia herba, & arbor. Col. in hort. lib. 10.
 Basculi, populi item Hispaniæ. lib. 7. cap. 10. Varro.
 Basterna, genus rhede. Pallad.
 Battilus herba aculeata sponte nascens, & est marina &
 hortensis. lib. 12. cap. 18. Col.
 Bestiarij, qui bestias consciciebant. Si uestiarij legatur, lo-
 cum significat seruandarum uestium. lib. 1. cap. 7. Col.
 Betica pars Hispaniæ à flumine dicta. lib. 7. cap. 2. Col.
 Bilis atra, melancholia dicitur. cap. 156. Cato.
 Bima, duorum: trima, trium, quadrima, quatuor annorum.
 lib. 3. cap. 1. Col.
 Bionias, herba est, quæ pampinorum amœnitatem præstat,
 & alligat quicquid obuiam habet. Col. in hort. lib. 10.
 Bipalium instrumentum est ad fodiendum. libr. 1. cap. 42.
 Varro.
 Biturici populi Gal. inde biturica uitis. lib. 3. cap. 20. Col.
 Βομᾶς, magnam mammam habens. lib. 2. cap. 5. Varro.
 Βομᾶς, magnum puerum. lib. 2. cap. 5. Varro.
 Βομνεᾶς, magna fames. lib. 2. cap. 5. Varro.
 Boni consulat, hoc est, bene statuatur, in bonam partem, ut
 aiunt, accipiat. in præsa. lib. 10.

- B**όωνις, magnos habens oculos. lib. 2. cap. 3. Varro.
Bosphorus, bouis transitus, ratio tamen exigit, ut bosporus dicamus. lib. 2. cap. 1. Varro.
Branchiæ dicuntur in piscibus secundum ceruicem, folium more hiantes partes, quibus anhelitum reddere, ac per uices recipere existimantur. lib. 8. cap. 17. Col.
Brissam uuam, tum dicimus, cum pedibus ad exprimendum uinum calcatur. Col. lib. 12. cap. 19.
Brutia pix, secundus est liquor crassior defluens à ligno igni circumdato, quæ rursus in cortinas aeneas coniecta spissatur & coagulatur. lib. 12. cap. 19. Col.
Brutij, populi sunt ultimi habitatores Italiæ Siciliam uersus. Col. in hort. lib. 10.
Bulbus apud idoneos scriptores, non tantum pro cepa capitur, sed etiam pro omni radice rotunda. unde legitur bulbos narcissi, & bulbos cannarum. lib. 4. cap. 39. Col.
Bulbi megarici, à Megaris ciuitate Græciæ, ueniebant etiam ex Africa bulbi maxime laudati, utrunque genus Col. scribit, cum dicit Megaris & getulis glebis. Col. in hort. lib. 10.
Bumastus à bouis mamma. lib. 3. cap. 2. Col.

C

- C**accilia, genus serpentis. lib. 6. cap. 16. Col.
Cædua sylua à cædendo. lib. 1. cap. 7. Varro.
Celiaci dicuntur, qui uentris fluxum patiuntur. lib. 3. cap. 16. Varro.
Cementa, lapides quibus ædificia consurgunt. Cato.
Cesim, id est uno istu. lib. 4. cap. 25. Col.
Calendæ Veneris, Calendæ Aprilis, nam à Venere Aprilis nomen traxit. Col. in hort. lib. 10.

Caltæ,

- Catha**, herba est nascens in fistulibus flore purpureo. Col. in hort. lib. 10.
Campe uermis genus hortenses herbas infestans, dicta à uerbo Græco καμνισθαι, id est scelerare. Col. in hort. lib. 10.
Canabinæ possisium à canabe herba. lib. 3. cap. 8. Varro.
Cancelli ligna sunt inter se modicis intervalis in transfuersum annexa, quibus scenæ, & tribunalia atque fenestræ muniebantur. lib. 3. cap. 5.
Canterius, ordo uincæ simplici iugo porrectæ. lib. 4. cap. 18. Colum.
Canterius, equus cui adempti sunt testiculi. cap. 149. Cato.
Caphisterium genus uasis rusticæ, putamus Scaphisterium melius legendum. lib. 2. cap. 8. Col.
Capitis porri, id est capitati porri. Col. in hort. lib. 10.
Capis capidis, genus uasis. inde per diminutionem
Capidula à capiendo. cap. 154. Cato.
Capulatores, qui capulis oleum deplent. Sunt enim Capulæ uasa ansata. cap. 66. Cato.
Cariosus à Carie, est enim Caries putrilago & uetustus. cap. 34. Cato.
Carpathium pelagus, ab insula Carpatho dictum, inter Rhodum & Cretam. lib. 8. cap. 16. Col.
Cassiope, astrum, in quod relata fuit Cassiope mater Andromedæ. Col. lib. 11. cap. 2.
Cataclismus, diluuium, inundatio. lib. 3. cap. 1. Varro.
Catellæ, diminutiuum à catena. cap. 133. Cato.
Catulo feceris, id est sacrificaueris caniculæ, ad quod sydus placandum frugibus inimicum canes immolabantur, facere enim est sacrificare. lib. 2. cap. 22. Col.
Caules in herbis dicuntur, hoc est ipsum robur, siue stipes. lib. 9. cap. 4. Col.

- Caurus uentus qui & Corus dicitur. Col. in hort. lib. 10.
 Causerum, siue cauterium, ferrum ad urendum. Pal.
 Cedria, primus sudor, qui defluit à canali dum pix fit, cui tanta est uis, ut in Aegypto corpora hominum defunctorum ea perfusa seruentur. lib. 6. cap. 32. Col.
 Cellarius, qui habet curam cellarij. Cellarium autem est ubi reponuntur ad annum usum necessaria. lib. 12. cap. 2. Colum.
 Centones ex pannis, uel lanis diuersorum colorum in unum condensatis, uel consitis fiebant. cap. 2. Cato.
 Cerrus arbor glandifera, inde possessiuum cerreus. libr. 8. cap. 17. Col.
 Cherephyllum, herba est frondibus luxurians, ab hocq; non men cepit. Col. in hort. lib. 10.
 Chalkanum, succus est ferulae Syriae: & Graeci χαλκων, dicunt per χ, nostri uerò in g, ch uertunt. libr. 9. cap. 19. Col.
 Chalcis, piscis est de genere romborum. lib. 8. cap. 17. Col.
 Characate uincæ, id est, pedata à Græco χαράξ acos, foeminini generis duntaxat, pedamentum uitis significat. lib. 5. cap. 4. Col.
 Charchari, Elachate, Chamarus, Gobio pisces. lib. 8. cap. 17. Colum.
 Chelas, cancri brachia, qui facere uidentur Libræ sydus. Colum. lib. 10. in hort.
 Chiron & Melampus, medici praestantes, à quorum nomine herbae quoq; dictæ sunt centaurea, melampodion. lib. 3. Col. in præfa.
 Choenis, genus uasis. Pall.
 Cicures, domestici, & contrarij feris. lib. 3. cap. 11. Varro.
 Cicuta, herba uenenoosa. Col. in hort. lib. 10.

- Cylindrus, lapis teres, quo terra densatur & æquatur, Col. in hort. lib. 10.
 Cymata in brassica dicuntur, quæ uere proximo post primam sectionem à caulibus colliguntur, uel (ut alij dicunt) tenuiores cauliculi. Col. in hort. lib. 10.
 Cimerius, ubi iungitur pontus Mæotidi paludi. lib. 7. cap. 2. Varro.
 Cimolia creta ab insula Cimolo, qua utuntur fullones in uestibus abluendis: hanc nunc uulgus terram saponariam uocat. lib. 6. cap. 17. Col.
 Cyperon genus herbae palustris. lib. 3. cap. 16. Varro.
 Citheron, Parn. si iugū, ubi erat Nyssa urbs dicata Baccho. Col. in hort. lib. 10.
 Citrum, lignum pretiosissimum, quo lectos prisci exornabant: & neutri est generis. lib. 3. cap. 2. Varro.
 Clathri ligna sunt caucarum, uel quibus aliquid munitur, aut sepitur: inde clathrata fenestra. cap. 4. Cato.
 Clauis, morbus pedes ferè tentans. lib. 7. cap. 5. Col.
 Clitella dicuntur ea quibus sarcinae colligatae mulis portantur: inde muli cellarij. cap. 10. Cato.
 Cloaca, per quam sordes publicæ eluuntur. Colu. in hort. lib. 10.
 Clostra à cludendo. Cato.
 Coagmenta, coniunctiones arte & comparæ à cogendo, id est, stringendo. cap. 19. Cato.
 Coagmentare, est compures coniunctiones arte cogere & stringere. lib. 4. cap. 28. Col.
 Cocula uasa ænea coctionibus apta. cap. 10. Cato.
 Codicillus diminutiuum à codice: est autem codex arboris robur. cap. 130. Cato.
 Cohortales gallinae, quæ in corte domi aluntur. lib. 8. capi. 2. Col.

2. Columel.
Cohortes sunt uillarum infra maceriam spatia. lib. 1. cap. 17. Varro.
Collocasia, herba est Nili. lib. 8. cap. 15. Col.
Colliciares tegulae, quare Deliciares.
Collucare, est, cum profanae syluae rami deciduntur officientes lumini. cap. 139. Cato.
Colostrum dicitur spongiosa lactis densitas, quae post partum prima est, & morbus Colostra, quo lactantes tentantur. lib. 7. cap. 3. Col.
Comitia, a dilitia, in quibus aediles creabuntur. lib. 3. cap. 2.
Compascat, inde compascuus ager dicitur, qui relictus ad pascendum communiter uicinis. lib. 1. ca. 2. Var.
Compendium, utilitas: contrarium dispendium. lib. 3. cap. 20. Col.
Compitalia dies festi à compitis: nam Compita dicuntur in quae multae uiae conueniunt. cap. 57. Cato.
Compluuiata uitis, dicta à cauis aedium compluuijs. lib. 1. cap. 8. Varro.
Concinnare apte componere: nam cinnus commistio est. cap. 106. Cato.
Concoqui dicitur cibus calore stomachi. ca. 156. Cato.
Condesere est comiscere, & mollire subigendo, quod uerbum à Graeco fit δε-ξείν. cap. 76. Cato.
Olea conditanea, quae condari, uel condiri potest apte. lib. 1. cap. 24. Varro.
Congylis, rapi genus. Col. in hort. lib. 10.
Coni, nunc cupressi. lib. 6. cap. 7. Col.
Consentes deos, è quibus consentia sacra dicuntur, quae ex consensu multorum sunt statuta. lib. 1. cap. 1. Varro.
Conuoluulus, à conuoluendo: & est uermiculi genus, qui

fc

- se inuoluit pampino: unde & inuolutus dicitur. cap. 95. Cato.
Coracinam picem, nigram. Pall.
Corambla, herba est, quae oculis retundit & hebetes facit, ideoq; dicta, nam κορα papillam significat, ἀμβλῦν uerò retusam & hebes. Col. in hort. lib. 10.
Cordum foenum sero natum. lib. 7. cap. 3. Col.
Corycium, antrum in Cilicia, unde primum delatum est crocum. lib. 9. cap. 4. Col.
Corymbus, uua est ederae. Col. in hort. lib. 10.
Corrudam syluestrem asparagum uocant. cap. 6. Cato.
Cortina, uas quo oleum uel liquidum aliud influit. cap. 66. Cato.
Cortinale, à cortina, dum mensura aut parietem significat, descendit. lib. 1. cap. 6. Col.
Cotyla, genus est mensurae. Cato.
Coturnices aues sunt aduinae, terrestres potius, quam sublimis, has nunc uulgus qualcas appellat: quibus ueneni semen gratissimus est cibus, quam ob causam eas damnare mensis: sinulq; propter comitiam morbum. lib. 3. cap. 5. Varro.
Coxendecem, coxam exponit Nonius, de qua dictione enarratius tractabimus. cap. 159. Cato.
Cremor lac expressum ex grano aqua macerato. capi. 86. Cato.
Crepidus praerupti saxi margo, & extremitas uiarum, uel ripe paulò eminentiores crepidines dicuntur. lib. 3. cap. 17. Col.
Crepitaculum à crepitu. lib. 9. 11. Col.
Crocodilus, lacerta est Nili immensa magnitudinis, quam debellauit Ichnemnon. Pall.

Croco

Crocomagā, herba est.

Crotum uenatorum fuisse dicunt, precibusq; Musarum in astra relatum, & pro sagittario ponitur. Col. in hort. lib. 10.

Cruditas redundantia stomachi, quæ nascitur ex ægra concoctione. in præfā. lib. 1. Col.

Cuculliones idem putamus quod cucullos. cap. 2. Cat.

Culcitra dicta, quod in ea tomentum uel saxum inculcetur. lib. 3. cap. 5. Varro.

Culigna, uas propriè uinariū. cap. 132. Cato.

Cumæ, urbs Campaniæ, unde Cumana brassica: seßilis folio, & capite patula. Col. in hort. lib. 10.

Cunila bubula, herba est qua se tuentur testudines contra serpentes pugnaturæ, nunc dicitur cotula, & bouis oculus, & flos eius est maior quam chamæmilla. libro 6. cap. 17. Col.

D

Dactylides à digitali gracilitate dictæ. lib. 13. Col.

Dardaniæ artes, Phrygiæ facièbāt mulierè menstruantem, nusquam cinctā, solutis capillis, nudis pedibus, cōtra erucas, & cætera, hortum circuire. Col. in hort. lib. 10.

Decemmodiæ & trimodiæ, uasa sunt rustica, quibus rustici in serendo frumento dum scriunt utuntur, nec non polinctor in frumento per molas frangendo trimodiæ utitur. lib. 12. cap. 60. Col.

Decoxit domino, debitam pecuniam, cum non esset soluendo, abstulit. Col. lib. 11. cap. 1.

Decumano: id est, limite decumano, qui fiat ab ortu solis ad occasum, ut supra diximus: aliter uerò limes ex transuerso currens uocatur cardo. lib. 12. cap. 41. Col.

Decussis etiam dicitur à decem assibus. lib. 3. cap. 13. Col.

Decu

Decussatim, per decusses. lib. 12. cap. 53. Col.

Decussare, in decusses formare atque diuidere. lib. 3. cap. 13. Colum.

Defrutaria, uasa ad defrutum idonea. lib. 12. cap. 6. Col.

Defrutum, uinum ad tertiam partem decoctum: de quo & passa, & sapa, idem Col. scribit. lib. 9. cap. 12. Col.

Delibrare est librum tollere. lib. 4. cap. 24. Col.

Delphica laurus, quod uictores Delphis ea coronarentur, & est uiridior laurus: cypria uerò folio breui, & nigro, per margines imbricato, crispa. cap. 10. Cato.

Delitiales tegulæ à delitio tigno dictæ: has alij Colliciales uocant. cap. 14. Cato.

Denicales Feriæ colebantur, cum hominis mortui causa familia purgabatur. lib. 2. cap. 22. Col.

Depingere, plantare: inde de partus. lib. 3. cap. 16. Col.

Deplere, euacuare. cap. 14. Cato.

Despondere animum, est statuere finem uitæ. libr. 3. cap. 5. Varro.

Despondent, hoc loco statuunt, Plautus & Varro addunt animum. lib. 8. cap. 7. Col.

Despiticum à despensio: est enim despere, subigendo manibus aliquid molle & tenerum reddere. cap. 74. Cato. quo uerbo utitur Cato frequenter.

Desultor, unde & desultorij equi, qui & desultores, qui olim in cursum agebant singulos equos, ut nunc faciunt, qui eos ad brauium, ut currant, alunt. lib. 2. cap. 7. Varro.

Digitelli, diminutiuum à digito, & uidetur esse genus herbe. lib. 18. cap. 7. Col.

Dindymus, mons Phrygiæ Cybelæ sacer; quæ dea sacerdotibus suis in furias agebat. Col. in hort. lib. 10.

Dioneis

- Dioncis floribus, id est, Veneris. Col. in hort. lib. 10.
 Δύσκολία Græcc, Latine mala, difficilis concoctio. cap.
 12.7. Cato.
 Διφθέρα diphthera, uestis pastoritia, ex pellibus ouium aut
 caprarum, lib. 2. cap. 11. Varro.
 Disfabcscat, ualde tabescat, absumatur, corrumpatur, colli-
 quefcet. cap. 2.7. Cato.
 Distichon, duorum ordinū, siue uersuum. lib. 2. cap. 10. Col.
 Dodrans, nouem partes asis. lib. 3. cap. 13. Col.
 Dolabella diminutiuum à dolabra. lib. 4. cap. 2.4. Col.
 Dolus Mendæsius scriptor Aegyptius. lib. 11. cap. 3. Col,
 Draco appellatur palmæ emcritus, pluribusq; induratus
 annis. lib. 5. cap. 5. Col.
 Ductarius funis qui per orbiculos trochleæ trajicitur. cap.
 13. Cato.
 Ductim, cum mora. lib. 4. cap. 2.5. Col.

E

- E**Abus pro eis. cap. 1.52. Cato.
Ebius, herba est faciens baccas in similitudinem sani-
 buci. in hort. Col. lib. 10.
 Elices dicuntur reuolutiones. Col. lib. 11. cap. 2.
 Embammata, à Græco ἐμβάματα fieri uidentur, & signifi-
 cant immersiones, quando intingimus uel panem uel ob-
 sonium in uasculis repletis re liquida. lib. 12. cap. 55. Col.
 Emblemata, ex origine dictionis, quæ Græca est, significat
 tesseras, quibus instrata pauimenta uariantur & uer-
 si-coloria fiunt. lib. 3. cap. 2. Varro.
 Ephippium, stragulum quo equus insternitur. lib. 2. cap. 7.
 Varro.
 Epistates, præceptor, siue præfectus rei faciendæ. cap. 56.
 Cato.

Epistom

- Epistomion, dicitur foramen, per quod aqua effluit. lib. 3.
 cap. 4. Varro.
 Epityrum, uel sine e, pityrum, ex contractis oliuis fit, ex
 quibus nomē irxci: Græcc πύτυρος dicitur. cap. 19. Cat.
 Equientii mule, equum appetenti, ut credimus, iam febricenti
 legitur. lib. 6. cap. 37. Col.
 Equile, ab equo, ut ouile & boule. Cato.
 Erigones canis, id est, canicula sydus. Col. in hort. lib. 10.
 Eruca, uermis rodens herbas. Col. in hort. lib. 10.
 Esculentum dicitur ab esca. lib. 9. cap. 12. Col.
 Estare, forma frequentatiua, à supino esum deriuatum.
 cap. 5.7. Cato.
 Etæstæ, uenti statim, qui quotannis in uigore æstatis per-
 flant x x x. diebus. Col. lib. 11. cap. 2.
 Etymon recta interpretatio. lib. 1. cap. 48. Varro.
 Euante, genus uitis. Pallad.
 Euerriculum, genus retis piscatorij à uerrendo dictum: lib.
 3. cap. 17. Varro.
 Euic nos legendum esse dicimus, quanquam interposita assi-
 ratione cubye legant: Nam ab εὐοί, quæ uox est bacchan-
 tium, nascitur. Col. in hort. lib. 10.
 Exanietur, exudando sicetur. lib. 12. cap. 50. Col.
 Excudere dicuntur aues post legitimum incubatum pullos
 ex ouis: alibi legitur excludere. lib. 3. cap. 9. Var.
 Exgrumantes, de mensura, & recta uia excedentes, uel
 grumos eruentes. lib. 3. cap. 14.
 Eximij proprie sunt porci, qui de grege accepti ad sacrifi-
 candum liberius pascentur. lib. 7. cap. 9. Col.

F

FAbis habilis, herbas significat, quibus fabæ condiri so-
 lebant: sunt enim fabæ fabrorum conuiuia. Col. in
 hort.

hort.lib.10.
Factores dicuntur, qui oleum faciunt: inde factus. cap. 64.
 Cato.
Fastus, libri in quibus cuiusq; anni gesta continebantur. lib.
 9. cap. 14.
Factum quid sit, vide **Ostum**.
Faues Caudinae, locus ubi Romanus exercitus fraude Sa-
 mnitium interceptus fuit. Col. in hort. lib. 10.
Fele, animal, quod Graeci ἀίλαρον uocant. lib. 5. cap. 11.
 Varro.
Ferali mense **Lupercus**, id est, Februarius mensis, in quo sa-
 cra feralia mortuis fiebant, & ludi Lupercales. Col. in
 hort. lib. 10.
Ferrugineis purpuris: nam ferrugo est purpura intensior.
 Col. in hort. lib. 10.
Fertum, dictum quod feratur ad sacra, & est sacrificij ge-
 nus. cap. 132. Cato.
Fiber animal extremas fluiuiorū oras accolens, hunc Graeci
 κάσος dicunt: Latini uero fibrum ponticum: huius pi-
 lus pluma mollior habetur. lib. 13. cap. 17. Col.
Ficorum genera sunt, chalcidicae, chiae, purpurae, chelido-
 nae, mariscæ, colistritiæ, Libycæ, libysse, flauæ, & reli-
 qua. Col. in hort. lib. 10.
Figlinæ à figulis dictæ. lib. 1. cap. 2. Var.
Filicula, puto diminutiuum à filice. lib. 6. cap. 30. Col.
Fiscina, uasis genus. Col. in hort. lib. 10.
Flaccescat, id est, flaccidum fiat. lib. 12. cap. 8. Col.
Flaccidi, à flaccis, quorum aures pendule, & non arrectæ
 sunt. lib. 7. cap. 5. Col.
Flammeola, rubea: nam flammicum rubeum. Col. in hort.
 lib. 10

Flocces,

Flocces, feces uini. lib. 6. cap. 13. Col.
Fluta, murænae dicebantur in freto Siculo, quæ Græce
 πλωτα. lib. 2. cap. 6. Varro.
Fœniscæ dicuntur qui fœnum secant. lib. 2. cap. 22. Col.
Forda, dicitur bos grauidæ: unde etiam sacra fordicalia. lib. 6.
 cap. 24. Col.
Foriculis, diminutiuum uidetur à foris. lib. 1. cap. 50. Var.
Fortisfortunæ dies appellatus à Seruio Tullo rege, qui fa-
 num Fortisfortunæ secundum Tiberim extra urbem di-
 cauit. Col. in hor. lib. 10.
Fraccere dicuntur oliuæ, quæ collectæ calore & ueti-
 state putrescunt. cap. 76. Cato.
Fraccs, oliuarum sunt carnes, & feces. cap. 66. Cato.
Fricturn, teratur digito, inde compositum affrio. lib. 1. cap. 9.
 Varro.
Fructuis, genitiuus à fructu: ut ab anus annis. lib. 1. cap. 2.
 Varro.
Fruge salis, mica salis. Col. in hort. lib. 10.

G

G **Alactopota**, lac potantes. lib. 7. cap. 9. Col.
Garum, liquamen ex pisce. lib. 6. cap. 5. Col.
Gemellæ uites ab uuis semper geminis nomen habuerunt.
 lib. 13. Col.
Gemellar, uasis genus uidetur. lib. 12. cap. 50. Col.
Gemino astro, id est, signo geminorum. Columel. in hort.
 lib. 10.
Gerulus à gerendo, & is est qui corpore aliquid gerit. Col.
 in hort. lib. 10.
Gilbus, color est. Pallad.
Glaber, bra, brum, depilem significat. libro 1. cap. 4.
 Varro.

bb 2

Glabrata

Glabrata, nuda & sine pilis. lib. 12. cap. 53. Col.
 Glycyridiæ, dulcis radicis.
 Gladiolus, folium narcisi in gladij formam figuratum. lib. 9. cap. 4. Col.
 Glencinum, Græcè dicitur oleum mustum, hoc est expressum antequàm oliuæ calcantur, atque permantur. Nam $\gamma\lambda\delta\kappa$ & mustum Latine. lib. 12. cap. 50. Col.
 Glaucina, herbæ genus sylvestris & erraticæ, Niagram uocatur, alij Paralion dicunt, nascitur enim in afflatu maris, aut nitroso loco, inde nomen sumpsit: nam glaucus cæruleum significat, qui color est maris. Columel. in hort. lib. 10.
 Gliscere, est crescere: unde pergliscit, ualde crescit per instructionem epularum. lib. 8. cap. 4. Col.
 Glubito, corticem detrahito, de quo plura in Plautinis questionibus. cap. 33. Cato.
 Grauedo, grauior pituita, & crassior, inde grauedinosi. lib. 7. cap. 3. Col.
 Grossi sunt primitiuæ ficus. cap. 94. Cato.
 Grumus, collectio terræ minor tumulo. lib. 3. cap. 14.
 Grumæ dicitur ager uel cliuius. Col. lib. 5. cap. 8.
 Gurgulio, pars gutturis, per quam pulmo attrahit, & reddit spiritum. lib. 2. cap. 4. Varro.

H

Hærediolium, duorum mensura ingerum, quòd hæredem sequeretur. in præfat. Col. lib. 1.
 Halcyonij, ab Halcyonibus auibus nomen traxere, quarum foetura ante brumam septem diebus, & totidem post mare sternitur. Col. lib. 11. cap. 2.
 Halecem foeminini generis apud Catonem minuti, & uilis piscis genus putamus esse, quanquam alibi ex intestinis piscium

piscium fecem legamus, quæ ganca olim materiam præbuit. cap. 58. Cato.
 Halesus, fluius, & mons non longè ab Actna. Col. in hort. lib. 10.
 Hamonium, coloris genus tendentis in subrufum. lib. 3. cap. 2. Varro.
 Hara stabulum dicitur, tam de porcis, quàm de auibus. lib. 3. cap. 10. Var.
 Haron, in Aepo uocant bulborum genus, scyllæ proximum amplitudine. Col. in hort. lib. 10.
 Heluolæ, insignes sunt colore inter purpureas nigraeque medio sæpius uariante, & ob id uarianæ appellatæ. Col. lib. 3.
 Helucnaci generis, id est, uitis heluenacæ, cuius duo sunt genera, maior, & minor, & est in fertilitate princeps. lib. 5. cap. 4. Col.
 Heluolum, color inter rufum & album, unde heluolæ uuæ, & heluolum uinum.
 Hexastichon, sex ordinum, siue uersuum. lib. 2. cap. 10. Col.
 Hybernus oriens dicitur, unde sol per hyemem oritur. lib. 9. cap. 7. Col.
 Hybero, Hispano. Col. in hort. lib. 10.
 Hydromelli, mellitæ aquæ.
 Hyena, animal est ferum atque agreste, quam dicunt alternis annis marem, alternis foeminam, sermonem quoque assimilare, in cuius spina articulus siue nodus est ad medicamina efficax. lib. 2. cap. 9. Col.
 Hyoscyamos, herba est. lib. 6. cap. 38. Col.
 Hypenemium à uento natum, uel factum. lib. 2. ca. 1. Varro.
 Hyperionis, id est, solis, nam sol ab Hyperione progenitus est. Col. in hort. lib. 10.

Hipparchus, Eudoxus, Meton, philosophi, qui de syderibus
& temporibus anni scripserunt. lib. 9. cap. 14. Col.
Hornotinum dicitur huius anni, alij annotinum legunt. lib.
4. cap. 17.

I

Ithyphallus proprie membrum virile erectum dicitur. Dicuntur & Ithyphalli curatores. Col. in hort. lib. 10.
Ilineas ab illice. cap. 18. Cato.
Illicium, ab illiciendo dictum. lib. 3. cap. 16. Varro.
Imbuere, inficere, & primum intingere. cap. 66. Cat.
Incerniculum ab incernendo genus est cribri. cap. 10. Colu.
Ἰχθυόσφορῆα, loca in quibus aluntur pisces. lib. 8. cap. 1. Col.
Inciles, fosse dicuntur ad educendam aquam factæ. idem & Incilia. cap. 155. Cato.
Indidem, idem mox, ab inde & idem. cap. 15. Col.
Inerticula, genus vitis quoniam iners sit, & uiribus innoxia. lib. 13. Col.
Infriare est terendo aliquid digitis leuiter inspergere. cap. 95. Cato.
Infundibulum, quo in uasa liquores infundimus. cap. 10. Cato.
Inibi, sic & mox. cap. 10. Cato.
Inire, est concumbere, quando femina marem recipit. unde legimus forminas a uiris iniri. lib. 6. cap. 37. Col.
Initia Latine, μυσῆα Græcè. lib. 3. cap. 1. Varro.
Inspiciat, id est, alterando fiat inspidium, quanquam alibi legatur cum far incipiat. cap. 113. Cato.
Insolare & insolari dicitur solem admittere. lib. 4. cap. 18. Colum.

Interdus

Interdus pro interdii. lib. 1. cap. 9. Varr.
Interordinium, spatium quod est inter ordines. lib. 3. cap. 13. Cato.
Intertrigo ab intertetro, quando simul membra interteruntur & confricantur, accedente sudore, cap. 157. Cato.
Intrita, ab intero uerbo, cuius præteritum est intriui & intritum supinum, & proprie dicitur cibus de allcato mortario factus. Col. lib. 12. cap. 40.
Inula, herba quæ suo aspectu atque natura tristitiam affert, nomenq; suum adhuc seruat. Columella in hort. libro 10.
Iolchos, Thessaliæ ciuitas. Col. in hort. lib. 10.
Ἰππία ἄργος, quod & Achaicū dicebatur, Peloponnesi urbs, & uidetur ab equis dictum. lib. 2. cap. 1. Varro.
Isehiaci dicuntur ἀπὸ τῆς ἰσῆϊδος id est, e coxendice, de quâ dictione plura alio loco. cap. 127. Cat.
Ἰσηρὰ Græcè, Latine secunda, folliculi sunt continentes foetum in matris utero cum mensruis. lib. 7. cap. 6. Col.
Ἰσηρὰς textoria. lib. 1. cap. 2. Varro.
Iubar lumen est, & pro aurora ponitur. Colum. in hort. lib. 10.
Iugata uitis, a iugo, quod ad similitudinem militaris iugi fabricatum duabus defixis hastis, tertia superligabatur. lib. 4. cap. 18. Col.
Iuglandes sunt nuces, quasi Iouis glandes, lib. 1. cap. 16. Varro.

L

LAc cyrenaicum, silphium est. lib. 13. cap. 23. Col.
Lacinia de uestibus dicuntur: discreta item animalia & in partes diuisa, in lacinias segregari dicuntur. lib.

- bro 7. cap. 5. Col.
- Laconicum, fornax concameratus ad thermas concalcificiendas. in præfat. lib. 1. Col.
- Lactis gustus quæ condiat herba. De lepidio intelligere uideur, cuius usus non est sine lacte, emendat enim cutem in facie, & lepras tollit, & cicatricum uulnera, & nomen trahit à Græco. Col. in hort. lib. 10.
- Lactucarum quoque plura sunt genera, hoc est, Cæciliæ, Cappadociæ, Tartesiæ, Paphia siue Cypria: est etiam sessilis lactuca. Col. in hort. lib. 10.
- Lactucula, quamuis descendat à lactuca, tamen alia est herba lac habens. Col. in hort. lib. 10.
- Lagros, herba leporaria. lib. 13. Col.
- Λαγροσφοπέα, leporaria. lib. 8. cap. 1. Col.
- Lanata uix à lanugine, quæ eas uestit. lib. 13. Col.
- Lanistæ dicebantur qui domi gladiaturam docebant gladiatores, quos deinde uenderent munerarijs. lib. 8. cap. 2. Colum.
- De lapide noxium, consuetudinem exprimit Romanam, nam solabant damnatos mortis de Capitolino lapide deijcere. lib. 3. cap. 3. Col.
- Lapsana, brassica syluestris: est enim brassica alio nomine caulis, & utraque dictio Latina. lib. 3. cap. 16. Var.
- Laserpitium, à serpitio: est autem laserpitium silphium, asam nunc uocant. cap. 116. Cat.
- Latrina, locus est priuatorum sordium. Col. in hoc. lib. 10.
- Lubrica lapathos, quam ὑδρῶλιον uocant. Col. in hort. lib. 10.
- Lauream, & Laurum, & mutata diphilongo loream pro eodem accipit Cato. alij folia distinguunt appellatione laureæ.

- Lautitia, est epularum magnificentia. lib. 9. cap. 1. Col.
- Leguli olcarum lectores. cap. 64. Cat.
- Lentorem, tenacitatem & viscositatem ex humore procedentem. Nam lentus tenax & viscosus significat, unde & lentesco uerbum. lib. 5. cap. 4. Col.
- Lentiscus arbor est, ex qua colligitur mastix, & est trifera. lib. 13. cap. 20. Col.
- Ora leonis, herbam significat leoninam in montibus nascentem, cuius flores cum emittuntur, similes sunt ori leonino aperto. Col. in hort. lib. 10.
- Lernei cancri, id est, qui ex palude Lerna exiit, dum Herculis pedem mordit pugnantis, & in sydus reclusus est. Col. in hort. lib. 10.
- Leucoia, alba uiola. lib. 9. cap. 4. Col.
- Lyceus, & Cyllenus, montes Arcadiæ. Col. in hort. lib. 10.
- Ligula, genus mensuræ. lib. 12. Col.
- Limaces, cochleæ à limo appellatæ. Col. in hort. lib. 10.
- Limes decumanus in senitus, & limitatione agrorum is uocatur, qui agrum ab exortu æquinoctiali ad occasum æquinoctialem secat. lib. 3. cap. 20. Col.
- Lingula diminutiuum à lingua, uideturq; signare hic linguum uel lapidem concauum, quæ aqua uel uinum confluit: sed de hac dictione plura in Plautinis questionibus. cap. 18. Cato.
- Ligusticum, herba est in Liguria montibus nascentis. libro 12. Col. 56.
- Lyra, signum celeste. Col. in hort. libro 10.
- In speciem literæ Græcæ, id est, δ deltæ, uel λ lambdæ. lib. 3. cap. 16. Col.
- Litera proxima primæ, id est, β, beta. Columel. in hort. lib. 10.

Lithostratus, locus lapidibus stratus, si uerbum Græcum propriè interpretari uolumus. Verùm Lithostrata ex paruulis crustis constabant, quibus solum pauimentum incrustabatur. lib. 3. cap. 1. Varro.

Loci locorum, uulua, propriè duntaxat in scemina, de qua plura alibi dicam. cap. 157. Cato. (Dicuntur etiam loca locorum, ut apud Col. lib. 8. cap. 11.)

Loculamenta à loculis deriuari uidentur, & significant capsulas. lib. 8. cap. 8. Col.

Longurius, pertica est longior. lib. 1. cap. 19. Varro.

Lomentum panis ex faba. Pall.

Lorca ex lora fit maceratis aqua uinaccis. cap. 25. Cato.

Lotium urina est. cap. 122. Cato.

Lotus arbor est dicata matri deum: est etiam herba in Phrygia laudatissima, & Aphricæ peculiaris, cuius bacca uescuntur homines. Col. in hort. lib. 10.

Luridus, supra modum pallidus. lib. 1. cap. 22. Varro.

Lupus, piscis est olim pretiosus, qui lanatus erat, sub ostia fluuiorum captus. lib. 3. cap. 3. Varro.

Lusitania, pars est ulterioris Hispaniæ, quam nunc Portugalliam appellant, dictam dicunt à lusu Bacchi. libro 2. cap. 1. Varro.

Luxa & luxata, membra suis locis mota, & soluta. cap. 159. Cato.

M

Mæna piscis est. cap. 88. Cato.

Maguderis, laser pitij genus, alij dicunt caulem laserpitij esse. lib. 6. cap. 17. Col.

Malagma à uerbo Græco μάλαγω quod est emollio, & eo utimur in duritie mollienda. lib. 6. cap. 17. Col.

Malleolus dicebatur furculus utring; capitulatus è duro. lib.

lib. 4. cap. 22.

Mandragoræ duo genera, candida, quæ mas, nigra quæ foemina existimatur, ferunt mala nucum auellanarum magnitudine. Col. in hort. lib. 10.

Mareotides Aegyptiæ: nam Marcotis pars est Aegypti. lib. 13. Col.

Marræ, bidentes, & sarcula, rustica sunt instrumenta. Col. in hort. lib. 10.

Mauricini, populi prope Marsos. Col. in hort. lib. 10.

Matellonem à matella deriuari sentimus, & est aquarium uas. cap. 10. Cato.

Matrices dicuntur quæ ad prognerandum apte sunt, & plerunque à gallinis. lib. 2. cap. 4. Varro.

Mazonomum, Græca dictio, & propriè lancem significat ad ferenda obsonia in mensam. lib. 3. cap. 4. Var.

Mecessa, pro mihi quæ cessit: & secundum priscos locutus est, qui tibe, & sibe, & mihe, pro tibi, sibi, mihi, dicebant. lib. 3. cap. 16. Varro.

Mædiastinus, incola mediæ urbis, uel balneatorum minister, & curator ædium. lib. 1. cap. 9. Col.

Medica herba est, quæ & melica, quæ semel sata decem annos durat. lib. 1. cap. 42. Varro.

Medipontus instrumentum funarium. cap. 3. Cat.

Melanthius apud Homerum in Odyssæa, seruus Ulyssis, quem herus foeda morte demum reuersus affect. lib. 2. cap. 4. Varro.

Μελάνθιον Græcè, Latine git dicitur: alio nomine melanthermon, id est, nigrum semen, alij nigellam. Columel. in hort. lib. 10.

Melanurium, piscis à nigra cauda nomen trahens. lib. 8. cap. 16. Colum.

Meleagrides, & Numidicæ, & Gutteræ, aues sunt, quæ & Afræ dicuntur. lib. 8. cap. 2.

Meles, item animal, auiibus inimicum, puto esse id, quod vulgus fouinum & maturellum appellant. lib. 3. cap. 12. Varro.

Melicæ gallinæ, quod in Media id genus auiū corpore amplissimo fiat. l. litera pro d. substituta.

Media, regio orientis, ex qua Medi, qui & Persæ dicuntur. lib. 8. cap. 2. Col.

Melincla per unum l. utrobique, sunt mala mustica, à μέλι, id est, mel, & μήλον malum, quod mellis saporem retinent. lib. 1. cap. 59. Varro.

Melissophylus, herba est.

Μελιτῶνες, apiaria, ubi apes nutriuntur. μελιτῶφορῆα etiam dicuntur. lib. 3. cap. 16. Varro.

Menalippa, mulier, quæ cum Booto filio ad Metapontum delata fuit, ubi sacram ædem habuit. lib. 2. cap. 5. Varr.

Mendesium possessiuum à ciuitate Aegypti. lib. 7. cap. 5. Col.

Meta dicitur congeries, uel strues in acutum tendens quæ

Græcè πυραμῖς dicitur. cap. 46. Cato.

Inuersæ metæ similis, hoc est, turbicinam habens figuram, cuius ima pars angusta est, superior uerò lata. At metæ inferiorem partem latam habet, superna uerò tendit in acutum. lib. 9. cap. 14. Col.

Metreta uas est.

Miris, siue smirza, uel ut alij mira, herba est similima cicuta, caule, flore, folijsq; minor. Col. in hor. lib. 10.

Mirtum coniugulum, id est, coniugalem à coniugijs. cap. 8. Cato.

Molle pecus, tectum; hirsutum uerò, colonicum. lib. 7. cap. 2. Colum.

Molochon, agrian ibiscum appellant. Quidam alij dicunt malachon, hoc est maluam. Col. in hort. lib. 10.

Muccat, mucorem contrahat. cap. 148. Cat.

Mucrone graphio, quo in pugilaribus creis scribimus. Col. in hort. lib. 10.

Mulsum, uinum cum melle mistum. Lib. 3. cap. 16. Varro.

Mundus muliebris, ornatus, Græcè ὑόσμη. lib. 12. cap. 3. Colum.

Mugiles, pisces sunt tam præcipitis uelocitatis ut transversa nauigia interim supernatent. lib. 8. cap. 16. Col.

Mullus, piscis olim pretiosus, & cum barbatus sit, putant quidam cum esse quem vulgus barbonum dicit. lib. 3. cap. 17. Varro.

Munerarij dicebantur qui munera, id est, ludos populo dabat. Lib. 7. cap. 7. Col.

Munera tartesia, à Tartesso oppido Hispaniæ sito quondam inter Betis ostia, quo nomine etiam fluiuius appellatur. lib. 8. cap. 16. Col. (alij Tharsensis tamen legunt.)

Murgentinam, alij Pompeianam uocant. lib. 13. Col.

Muria, sal cum aqua medicatum & induratum, de qua plura Col. lib. 7. cap. 8. Col.

Muscantur, musco integuntur. Col. lib. 11. cap. 2.

Muscipulis, id est, instrumentis ad mures capiendos. lib. 1. cap. 8. Varro.

Mustella, piscis in laco Brigantino Rhetiæ generatus. lib. 8. cap. 17. Col.

Mustus, nouus.

N

Narcissus, herba est, cuiusq; duo genera. Colum. in hort. lib. 10.

Pix naricia, ab insula maris Ionij dicta. Columella in hort.

PRISCARVM VOCVM

- horto. lib. 10.
 Nasiterna, uas aquale est. cap. 10. Cat.
 Nasturtium, herba dicta, quod nasum torquere faciat. lib. 3. cap. 9. Col.
 Natrix, genus natantis serpentis. lib. 1. cap. 5. Col.
 Naxius ardor, Bacchi coronæ Sydus significat: nam (ut ferunt poëtæ) in insula Dia, quæ postea Naxos dicta fuit, relicta Ariadne à Theseo nuptias cum Baccho fecit, donataq; corona inter sidera illata fuit. Col. in hort. lib. 10.
 Νεαρὸ βοφῆος locus ad alendas aues. lib. 3. cap. 10. Varro.
 Νεπεί, scorpionum significat: alij cancrum dicunt. Colu. in hort. lib. 10.
 Nepita, herba, quæ Græce καλαμίνθη. lib. 7. cap. 5. Col.
 Nexus, dicitur obligatio quedam, quæ per æs & libram fiebat. lib. 1. cap. 3. Col.
 Nidor, odor rerum assarum. lib. 8. cap. 4. Col.
 Nocturnas uolucres, noctuam, bubonem, ululam, uespertilionem: solebant enim Prisci ad hortos tuendos noctuam pennis patentibus figere. Col. in hort. lib. 10.
 Nomades, pastores dicuntur, quorum uita omnis in pascendis gregibus habetur, à uerbo νέμω, id est, pasco. libr. 7. cap. 2. Col.
 Nomenclator is erat qui nomina citabat, cuiusq; & seruatorum nomina nouerat: inde nomenclatio. lib. 3. cap. 2. Colum.
 Optima nomina, optimos debitores: unde & pecuniæ in nominibus. lib. 1. cap. 7. Col.
 Nomophylaces, dicuntur legum custodes & seruatores, à πὸ τῆ νόμος, id est, à lege, & φύλακῶ, id est, custos. lib. 12. cap. 6. Col.
 Nouacula, culter tonsorius. lib. 12. cap. 53. Col.

Noxius

ENARRATIO.

- Noxius præstari, id est, pro dāno satisfācere, & emptorem indemnem facere. lib. 2. cap. 4. Varro.
 Numellæ, genus uinculi, quo quadrupedes alligantur. lib. 6. cap. 19. Col.

○

- Obærat, dicuntur obligati ab ære. lib. 1. cap. 17. Varr.
 Obstrigilandi causa, detrahendi, mordendi, repugnant. di. lib. 1. cap. 2. Varro.
 Ocimum herba est, quam basilicon alij appellant, sunt qui per ζ, ozymum scribant à uerbo Græco ὄζω. Col. in hort. lib. 10.
 Oculi in arborum furculis proprie uocantur, unde germinantur. lib. 4. cap. 22. Col.
 Offulæ, paruæ offæ, & hoc loco carnis frustra. lib. 12. cap. 43. Col.
 Ogyges, rex Thebarum, sub quo diluuium factum est. lib. 3. cap. 1. Var.
 Οἶτρος œstros, asylum Latini uocant, siue tabanum: nonnunquam furorem significat. lib. 9. cap. 14. Col.
 Oleagina ad similitudinem oliuæ. lib. 9. cap. 14. Col.
 Oleastellum, diminutiuum ab oleastro. lib. 2. cap. 5. Col.
 Oleitas, siue oletas, ut oliuitas, est tempus legendarum oliuarum, & fructus oleæ. cap. 68. Cato.
 Oletum, confitus oleæ locus. cap. 1. Cato.
 Olystippo, Lusitanæ urbs, quæ nostris temporibus Vlystbona dicitur. lib. 2. cap. 1. Varro.
 Oliuitatem appellant Prisci cum olea colligebatur. lib. 12. cap. 50. Col.
 Olus pullum, alio nomine olusatrum. Colu. in hort. lib. 10.
 Omphacomelli, immaturo melle. Pallad.
 Onychina pruna, quæ uuguis colorcm habent. ὄνυξ enim est

- est unguis. lib. 12. cap. 10. Col.
 Opon Cyrenaicum, succus silphij, Pallad.
 Oporotheca, ubi seruantur fructus, lib. 1. cap. 2. Varro.
 Orchites, testicularis oliuæ. cap. 6. Cato.
 Orbiculata poma, à figura orbis in rotunditatem circum-
 acti. lib. 1. cap. 59. Varro.
 Onyx, gis, fera est, quæ contrario pilo, hoc est, ad caput uer-
 so uestitur orientemq; caniculam conuictur, & adorat,
 nasciturq; præcipue in Getulia. lib. 9. cap. 1. Colu.
 Ornithia, ab auibus tractum nomen: appellantq; tempus
 quod est septuagesimo die post brumã, ab aduentu auium,
 tunc enim adueniunt hirundines, ciconiæ, coturnices, &
 reliquæ aues adueniunt. Colu. lib. 11. cap. 2.
 Ορνιθοβοσκείον, locus ad alendas gallinas, & aues. libro 3.
 cap. 9. Varro.
 Ορνιθών ornithon, auarium, in præfa. libri Varro.
 Orthocissos, recta cetera, & rigens, quæ sola sine admini-
 culo stat. Col. lib. 11. cap. 2.
 Oscitat leo, aperitur flos leonis. Col. in hort. lib. 10.
 Ostium uocauerunt Prisci, quod ex uno factio olei reficitur:
 factum dicebant, quod uno tempore conficerent: quod
 alij 160. modiorum: alij 120. faciunt. cap. 6. Cato.
 Oxygarum, acetum cum garo significat. & enim Græ-
 cæ acetum, & ῥογ liquamen ex pisce. lib. 12. cap. 57. Col.

P

- P**Acana, laus in Apollinem pro uictoria, uel peste auer-
 tenda, Col. in hort. lib. 10.
 Paliurus, arbor est Africae suauem fructum faciens, quo ui-
 na commendantur. lib. 7. cap. 9. Col.
 Paliurus, herba palustris. Col. in hort. lib. 10.
 Palmaria, insula in mari Tyrrheno. lib. 3. cap. 5. Var.

Panace,

- Panace, herba est, quæ alio nomine dicitur centaurea, cuius
 plures sunt species, interpretaturq; remedium ad omnia.
 Col. in hort. lib. 10.
 Pandatharia, insula in Puteolano sinu. lib. 1. cap. 8. Varro.
 Parilla, festa Palis pastorum de æ: ubi notandum quod in hac
 dictione mutatur l in r, lib. 2. cap. 1. Varro.
 Parthenope, Neapolis. Col. in hort. lib. 10.
 Partarius, à partiendo dictus, & is est, cum quo aliquid
 commune habemus, & partimur. cap. 136. Cato.
 Patibulum, fera est lignea. Cato.
 Pauimentum, à pauicndo, id est, à feriendo dictum. libro 3.
 cap. 1. Varro.
 Panicula, à pauicndo, id est, feriendo. cap. 107. Cato.
 Pauito, ferito, & percutito. Cato.
 Pausia, à pauicndo, oliua. cap. 6. Cato.
 Paxillus, diminutiuum à palo. lib. 8. cap. 8. Col.
 Pectita, participium uidetur, nomen dictum à pectio: alij le-
 gunt parcita. Col. in hort. lib. 10.
 Pectunculus, piscis per diminutiuum à pectine. libro 8. cap.
 17. Colum.
 Pedamentum, palus, quo uinea susinetur. libro 1. capit. 7.
 Varro.
 Pedarius quando pedamentis uinea sulcitur. libro 4. cap. 11.
 Columel.
 Pedes, apud hunc pediculos significat. lib. 3. cap. 9. Varro.
 Pedicinus, idem quod pes, & petiolus, & pediculus. cap. 4.
 Cato.
 Pegasidum, musarum, à Pegaso equo. Col. in hort. lib. 10.
 Pelamides, à luto nomen traxerunt, quæ primum cordi-
 læ, mox cum annum excessere, tynni uocantur. libro 8.
 cap. 17. Col.

Pellibus oves uestiri, quomodo oves pellitæ pellibus uesti-
rentur ad custodiendam lanam, Varro docet libr. 2. cap.
22. Col.

Pellicularæ, à pellibus fit, & uidetur esse circumligatis posi-
tis pellibus obturare. l. b. 12. cap. 29. Col.

Pelusiaci, id est, Aegyptij xubi potus, quem è fruge exco-
gitauit Aegyptus, ab alijs ecrusia dicitur. Columel. in
hort. lib. 10.

Penicillum, diminutiuum à peniculo. Peniculus uerò à pene,
id est, cauda deriuatur. lib. 12. cap. 18. Col.

Περίπνεύματα, sunt uela quæ extenduntur ad occluden-
dum, & ornandum locum. lib. 3. cap. 5. Varro.

Περίσβετον, columbarium, in præfat. lib. 2. Varro.

Περίσβετον, seu **περίσβετον**, id est columbarium. lib.
3. cap. 7. Varro.

Peristylus, locus columnis clausus. in præfat. lib. 1. Varro.

Perna à pede dicitur, uel à Græco **πέρινα**. cap. 158. Cato.

Persici peregrina fuerunt, utpote quæ à Persia ad nos
transierunt. Col. in hort. lib. 10.

Pestum, oppidum in Campania, rosif generosum. Colum. in
hort. lib. 10.

Pectaso, est coxa cum crure porcino salita. libro 2. capit. 4.
Varro.

Petiolis, paruis pedibus, diminutiuum est. libr. 22. cap. 44.
Columel.

Φαγελάνα phagedæna, morbus ulcerosus, usq; ad ossa cele-
riter carnem deperdens cum adustione, emittitq; foeten-
tissimam, & p. to hoc in loco esse malum, quod in iu-
mentis uermim appellat. lib. 9. cap. 12. Col.

Φυτῶν historias, plantarum historias, sic **φυτικῶν ἀτιῶν**
id est, causarum naturalium: sic enim Th. ophr. st. l. 1. brum

inscrip

inscripsit. lib. 1. cap. 2. Varro.

Phrygia & Lycæonia, regiones Asiae minoris. lib. 2. capi.
9. Varro.

Pictes, pugillator interpretatur. lib. 8. cap. 2. Col.

Pinacothecæ ubi tabulæ reponuntur. lib. 1. cap. 2. Var.

Piso, & **piso** in eodem sensu, est in pila tundere, uel molis
frangere. cap. 136. Cato.

Pyrois, gemma à colore igneo dicta. Col. in hort. lib. 10.

Pituita, est catharrus. lib. 6. cap. 7. Col.

Πολυάγνας polyarnas, multorum agnorum. lib. 2. capi. r.
Varro.

Πολυβοτῆας polybutas, multorum bouum. lib. 2. cap. 1. Var.

Pocillum à poculo deriuari uidetur. cap. 156. Cato.

Πολύπυρον, multi frumenti. lib. 1. cap. 2. Var.

Polyctetes, Phragmon, & Ageladas, statuarij suere gene-
rosi. Col. in hort. lib. 10.

Πολυμέλας polymelas, multarum ouium. libro 2. cap. r.
Varro.

Pollentia, urbs iuxta Alpes, diuidens Italiam à Gallia. lib.
7. cap. 2. Col.

Pollinctore, curatorem pisirini, à polline dictum. cap. 5. Ca.

Pollucere, uerbum est sacrificale, & reddentium libameta
deis: de quo plura in Plautum. cap. 132. Cato.

Polubrum, uas aquatile. Cato. nunc pollulum legitur.

Pomærium, locus post moenia. lib. 1. cap. 2. Var.

Pompeij, & **Herculaneum**, oppida Campaniæ. Colum. in
hort. lib. 10.

Portitor Helles, Arics qui in caelum deportatus est. Col. in
hort. lib. 10.

Portumnus deus maris, quem Græci **Palemona** appellant.
Col. in hort. lib. 10.

Precia, quæ cito maturefcit, quafi præcoqua. libro 13.
Columel.

Præcidanea, à præcidendo, quemadmodum succidanea à
succidendo, & erat hoftia pro frugibus. capitu. 149.
Cato.

Præliganeum uinum, à prælegendo. cap. 23. Cato.

Poft principia, locus in castris à principibus militibus di-
ctus. lib. 3. cap. 4.

Procyon, ftella, quæ antecanis dicitur Latinè. Col. lib. 11.
cap. 2.

Prodromi aquilones appellantur, qui octo ferme diebus
exortum canicule præcedunt. Col. lib. 11. cap. 2.

Promus, à promendo dicitur, & eft, qui uictum familiæ
promit. lib. 12. cap. 3. Col.

Protocomos, primum comantes: alij prototomos legunt,
id eft, primæ fectionis. Col.

Prouincia diccbatur extra Italiam, & ideo legimus uincas
Prouinciales, & Italicas. lib. 4. cap. 1. Col.

Ptifana, uidetur eſſe pultis genus ex farina ordeacea. lib. 2.
cap. 7. Col.

Pfitiæ, etiam uites ſunt. lib. 13. Col.

Pullationem, idè putamus, quod pullicium, hoc eft, focturã
pullorum. lib. 8. cap. 4. Col.

Pulex, uermiculus herbis infeftus, & præcipuè braſſicis.
Col. in hort. lib. 16. Varro.

Publicium, à pullis deriuatur, & eft foctura pullorum. lib.
3. Varro.

Pumiles, & pumiliones, in hominibus dicuntur, Græcè
quoque gallinæ dicuntur pumiles, πῦνοι. libro 8. capit. 2.
Colum.

Putearius, poſſeſſium, à putco. Varro.

Querque

Q Verquedula, phalagides aquaticæ aues. libro 3.
cap. 12. Varro.

Quinquatria, dies Minercuæ ſacer. Col. lib. 11. ca. 2.

R

Radula, inſtrumentum ferrcum à radendo. lib. 12. cap.
18. Col.

Ramentum, à radendo dicitur, id eſt, quod de raſo ligno,
uel alia re decedit. lib. 4. cap. 28. Col.

Rapina, à rapo ſimiliter & rapitium. cap. 35. Cato.

Rapiſtrum, diminutiuum à rapo. lib. 9. cap. 4. Col.

Rauī coloris appellantur, qui ſint inter ſtauos & caſios.
lib. 2. cap. 2. Varro.

Recipere eſt excipere ad uſum ſuum, & reſeruare: inde
recipitur domino, id eſt, reſeruatur domino. ca. 140. Ca.

Referre acceptum, eſt ſateri ſc ab alio accepiffc. lib. 1. cap.
2. Varro.

Reiſcile oues, quæ ætate uel morbo graues reſciantur.
cap. 2. Cato.

Repaſtinari ager is dicitur, cuius natura à fodiendo muta-
tur, de origine & ſignificato plura Col. Varro.

Refoluit nexus, id eſt, peperit, & enixa eſt. Colu. in hort.
lib. 10.

Retorridum dicitur, quod intempetiue amiſſis uiribus à
ſole torretur. lib. 3. ca. 18. Col.

Retrementū, à retrendo uidetur deduci. Plinius recremē-
tum dicit. lib. 1. cap. 64. Var.

Rhetica, à Rhetis populis Alpium. lib. 13. Col.

Rhynton, Tarentinus nugator uiliſſimus in agendis præ-
cipuè fabulis, ad quem alludunt tam Varro quàm Col.
apud quos modo legitur mython, modo rhynton. lib.

CC 3 3. ca.

3. cap. 3. Var.

Ricinus uermis est exitum non habens, canes acrius infestans atq; boues. lib. 2. cap. 9. Varro.

Ricinus genus cucumeris rotundi, à uerme, nam oblongus: cylindro non est absimilis. Col. in hort. lib. 10.

Riphaei, montes septentrionales. Col. in hort. lib. 10.

Robigo, deus, quem putabant rubiginem auertere: est autem Rubigo morbus segetum. lib. 1. cap. 1. Var.

Robustus, à robore. Cato.

Rododaphnes, rosa laurina, quam Nereum uocant. Pall.

Romanensis sal, qui Romæ uenditur. cap. 156. Cat.

Rosea, campus appellatur in agro Reatino, quòd in eò arua rore humida semper serantur. lib. 1. cap. 7. Var.

Rubeliae Nouentanae, dicuntur à rubente materia. lib. 13. Columella.

Rudetum, terra quæ prius rudis fuerat & inculta, tum autem arata. cap. 34. Cato.

Rufimateriae & Pompeij sunt oppida Campaniæ. ca. 22. Cato.

Ruscus, herba est aspera, & horrida. Col. in hort. lib. 10.

Rustica uinalia quartodecimo Calend. septemb. celebrantur, quo die primum uinum in urbem deferrebant. lib. 1. cap. 1.

Rusticae, gallinae sunt agrestes, rostro longiore, quæ per diminutionem rusticulae quoq; appellantur. lib. 8. cap. 2. Columel.

Rutabulum, dictum in prouendo. lib. 12. Col.

S

SAbelli, populi à Sabinis orti, qui incolunt montes qui sunt inter Sabinos & Marsos. Col. in hort. lib. 10.

Sabeum, Arabicum: nam in Arabia felici odoramenta preciosa

ciosa nascuntur, ut balsamus, castia, thus. Colum. in hort. lib. 10.

Sacer mons, est (ut opinamur) sacrum promontorium, quod modo appellant caput sancti Vincentij. lib. 2. cap. 1. Varro.

Salaria uia, d. cta quoniã ex illa sal in Sabinos portari consueuerat. lib. 3. cap. 1. Varro.

Salentini, populi Calabriae. lib. 2. cap. 10. Varro.

Salgama appellabantur à priscis, quæcunque conditanea ad uictum nostrum in uasis seruabantur. Colum. in hort. lib. 10.

Salire proprie dicuntur animalia ratione carentia, quando factum mares incunt. Ab eo fit salior: unde leta salitur ouis. Et salax est nomen, id est, in coitu fortis & creber. lib. 7. cap. 7. Varro.

Sampucus, herba quam nunc appellant maioranam aliòq; nomine amaracus dicitur. Col. in hort. lib. 10.

Sansam, Gregorius Tifernus, utriusque linguae interpret, quod Strabo Græce dicit νίρυγα salsum interpretatur, significatq; Græce os oliuæ. lib. 12. cap. 49. Col.

Herba santonica, genus est absynthij amarissimū, dicta à Santonibus Galliæ populis. lib. 6. cap. 24. Col.

Sarranæ, uiole purpuræ: unde sarranum ostrum. lib. 5. cap. 4. Col.

Satureia, thymus, & thymbrae, herbae sunt. Colum. in hort. lib. 10.

Scapus, est fruticibus & ijs herbis, quæ per hyemem non demoriuntur. lib. 9. cap. 4. Col.

Scarificatio, est quando tenui uulnere sanguis emittitur. lib. 6. cap. 12. Col.

Scarus piscis, qui solus piscium dicitur ruminare, herbisq;

- uesci.lib.3.Varro.
 Scandula fiunt ex robore, abiete, etiã picea fissis, uel assu-
 latim defectis.lib.8.cap.3.Col.
 Schœnus, arbor lentisci.cap.105.Cato.
 Scylla, genus est bulbi.Col.in hort.10.
 Scylla, cepæ est genus.lib.13.cap.23.Col.
 Scipio, baculum significat.lib.12.cap.39.Col.
 Scirpiculas falces, à scirpando, id est, ligando: nam his utun-
 tur in uinea liganda.cap.11.Cato.
 Scobem dicimus, quod per terebram, & ferram in persfo-
 rando rebus teritur, atq; educitur.lib.4.cap.28.Col.
 Scopula, diminutiuum à scopa.lib.12.cap.18.Col.
 Sculponeas, calceos putamus ex lana confectos.cap.59.
 Cato.
 Scutiscum, uasis genus, & uidetur ex figura Græca deri-
 uari à scutria.cap.11.Cato.
 Scutulas, scutis intertextas, quod opus à Gallis est institu-
 tum primo.Pal.lib.1.cap.9.
 Sebetis nymp̄ha, Sebetos fons est Neapoli, cuius aqua uica-
 tim decurrens, omnes ferè usus Neapolitanis præstat.
 Col.in hort.lib.10.
 Sectarius, porcus qui gregem præcedens ducit.cap.190.
 Cato.
 Secto, sectiuo.Col.in hort.lib.10.
 Sectores, dicti sunt, qui spe lucri sui secuti, bona condemna-
 torum auctionabantur, proq; his pecuniam pensitabant
 singulis.Sectio uerò ipsa auctio.lib.3.cap.2.Varro.
 Sedentaria opera, quæ ab artificibus sedèdo fiunt.lib.1.cap.
 12.Col.
 Sedum, alij sadum, alij sessuuium uocant, herba est in tegu-
 lis nascens.lib.12.cap.8.Col.

Sedum

- Sedum herba est, quam Anagorum alio nomine uocant.lib.
 2.cap.22.Col.
 Sementinæ feriæ, à semente, quòd sationis causa susceptæ.
 lib.1.cap.2.Varro.
 Sernio, pro semine.lib.2.cap.1.Varro.
 Septimuntialis satio, dicta à sacrificio septimuntialiorum,
 quod fiebat in septem locis urbis Romæ, nominatæ sep-
 timuntium à septem montibus, in quæis Roma sita est.
 lib.2.cap.10.Col.
 Serra campanica, herba est, quam millilotum dicimus.cap.
 10.Cato.
 Serum, aqua lactis.Col.in hort.lib.10.
 Sesquiculleare uas, quod continet culleum, & dimidium
 alterius.lib.12.cap.18.Col.
 Sesquilibra, libra una cum dimidio alterius.lib.12.capi.11.
 Columel.
 Sesquimensis, dicitur mensis unus cum dimidia parte alte-
 rius hoc est octaua pars.lib.1.cap.26.
 Sesquipedes, pes unus cum dimidio alterius.ca.46.Cato.
 Sestiana mala, à Sestio nomen acceperunt, libro 12. capi.
 44.Col.
 Sybaris, ciuitas Calabriae.lib.1.cap.7.Varro.
 Sicilire, est ea secare quæ scensicæ præterierunt, libro 2.
 cap.22.Col.
 Signia, urbs Campaniæ.Col.in hort.lib.10.
 Signinũ opus, ut diximus, fiebat calce addita confractis te-
 stis.lib.8.cap.17.Col.
 Silenti luna, cocunte luna, hoc est interlunio. capi.29.
 Cato.
 Siler, fluiuius iuxta prædicta oppida.Col.in hort.lib.10.
 Similago, & simila, sunt delicie farinæ triticeæ.Cato.

- Simus*, qui pressis naribus, inde *Resimi*, qui sursum uersus resimas gerunt. lib. 6. cap. 1. Col.
- Siphones, fistulae*, quibus aquas, uel aliud liquidum interueniente spiritu attrahimus, atque emittimus. libr. 3. cap. 10. Col.
- Sirpiculum, canistrum ex sirpis confectum*. Colum. in hort. lib. 10.
- Sirpus, iuncus est*. lib. 8. cap. 15. Col.
- Sifer herba*, cuius radicem olim nobilitauit Tyberius Caesar; flagitans eam omnibus annis à Germania. Colum. in hort. lib. 10.
- Solca, quae solo pedis subijcitur*. lib. 6. cap. 13. Col.
- Solca, rombus, et passer, pisces plani*. lib. 1. cap. 15. Col.
- Solitauri*, a hostiarum trium diuersi generis immolationem significant, hoc est tauri, arietis, ueris. cap. 141. Cato.
- Solium et labrum*, uasa quibus in balneo utuntur. cap. 10 Cato.
- Spartae*, à sparto. Est enim Spartum herba iberica: Latini quidam genistam interpretantur. cap. 11. Cato.
- Sphericum*, à sphaera, id est, rotunditate. Cato.
- Spira*, dicitur basis columnae unius tori, et genus operis pistorii, et funis nauticus, in orbem conuolutus. cap. 77. Cato.
- Stabiae, uetus Campaniae oppidum*. Col. in hort. lib. 10.
- Staphylinus, p. stinaca est agrestis, et erratica*. Colum. in hort. lib. 10.
- Statum*, in a, à statu arborum dicuntur, prout crescendo statum accipiunt ram. lib. 4. cap. 2. Col.
- Stellio, genus est stellati lacerti*. lib. 9. cap. 7. Col.
- Stephanitis à coronario naturae luxu folijs acinos intercurtantibus*. lib. 3. cap. 2. Col.

- Stramenta à sternendo*. Cato.
- Stranguria, difficultas urinae, quando guttatim micturunt*. cap. 127. Cato.
- Streptitus quòd cum sole circumagatur*. lib. 13. Col.
- Strigae appelluntur ordines rerum intra se continuatè collocatarum, à stringendo dictae*. lib. 2. cap. 19. Col.
- Strigosum dicitur iumentum, cuius corpus fame aut alia uitij causa stringitur: nam strigosus quasi stringosus, à stringendo*. lib. 6. cap. 37. Col.
- Stringere, decerpere, et colligere: inde strictiuae oliuae quae manu leguntur ad differentiam caducarum*. cap. 66. Cato.
- Strues, dicebantur extrusionones rerum, et proprie in sacrificijs*. cap. 134. Cato.
- Subinat, pinguat*. cap. 15. Cato.
- Subscribere, fauere proprie in causis agendis, unde et subscriptores fautores*. lib. 1. cap. 2. Col.
- Subscudes, appelluntur tabellae, quibus tabulae inter se configuntur, quia quo innituntur, succiditur. Pacuius, Nec ulla subscus cohabet compaginem: Cato.*
- Substillum à stillando dictum: est autem agriuidio quando stillatim urina emittitur*. cap. 156. Cato.
- Succidia, à subibus edendis dicta, succidium, exponit Nonius pro larido*. lib. 2. cap. 4. Varro.
- Suffragas, suffumigatas, à uerbo suffio*. lib. 9. cap. 14. Col.
- Suffragines, nodi sunt sub crure. Suffraginosa mula, cuius suffragines morbo uitiate sunt*. lib. 6. cap. 38. Col.
- Suffrari, à sub et frio, hoc est paululum conterere*. lib. 12. cap. 36. Col.
- Suggestus uel suggestum, ut hic, à suggero fit, et est locus editior*. lib. 3. cap. 5. Varro.
- Suppuratio, est cum ulcus ad sanicem tendit*. lib. 6. cap. 9. Col.

Sufum pro sursum dicebant antiqui. lib. 3. cap. 20. Col.

T

TAgēs, is fuit, qui primus Hetruscis aruspicij disciplinam tradidit. Col. in hort. lib. 10.

Talceæ, scissiones sunt lignorum & præsegmina. cap. 45. Cato.

Tamaricum quoq; frutex est. lib. 8. cap. 15. Col.

Tamus, herba est minutis folijs & aculeata. Col. in hort. lib. 10.

Tarcon, Hetruriæ dux & aruspex. Col. in hort. lib. 10.

Tardipedi sacris, id est uulcanalibus. Col. in hort. lib. 10.

Tarentinæ, aues à Tarento, de quibus plura in Plautinis questionibus. lib. 7. cap. 2. Col.

Porrum Tarentinum, alio nomine festiuum dicitur. lib. 5. cap. 11. Col.

Tarentina nux, dicitur à mollicie corticis, eò quòd uix at trectata frangatur. lib. 13. cap. 22.

Tartesi littore. Tartesiam lactucam suam dicit, quòd Columellarum familia ex municipio Gaditano progenita erat. Col. in hort. lib. 10.

Tyrfos tartesiacos, id est, lactucæ tartesiacæ. Paphios, id est, Cypriæ. Colum. in hort. libro. 10.

Taxus, arbor est, ex qua fabricantur arcus. Toxica quoque inde sudare dicuntur. Colum. in hort. lib. 10.

Tectorium, illinimentum, & quasi pavementum parietis atq; incrustatio. lib. 3. cap. 1. Varro.

Tectum pecus dicitur ad differentiam colonici: appellatum tectum, quòd operimentis tegeretur. lib. 7. cap. 2. Col.

Temporius, gduerbiũ deductũ à tempore aduerbio, quod significat opportunè, & tempestiuè. lib. 8. cap. 4. Col.

Teredo uermis est lignum terens atque exedens. lib. 4.

cap.

cap. 24. Col.

Termes, termitis, ramus de arbore recisus. lib. 7. ca. 6. Col. nunc autem tamaris legitur.

Tesseræ appellat lapillorum frustra quadrata. lib. 1. cap. 9. Colum.

Thalli dicuntur in porris & cepis medijs stipites, ἀπὸ τῆς θάλασσης uirescere. lib. 11. cap. 3. Col.

Thasiæ uites, à Thaso insula nominatæ. lib. 13. ca. 23. Col.

Thaumantias Iris, filia Thaumantis. Col. in hort. lib. 3.

Θεῶν ἰσθίου diminutiuum, forma Græca à theatro. libro 3. cap. 5. Varro.

Θυρίο ἰσοπίου, locus ubi feræ aluntur. lib. 3. ca. 13. Var.

Tholus, lignum, cui inheret tectum templi, Græci quidam exponunt domum esse rotundam. lib. 3. cap. 5.

Thracius, à Thracia, ostium ponti, per quod in Propontida influit pontus. lib. 2. cap. 1. Varro.

Tibe trado, pro tibi, & respicit ad morè currentiũ cũ faci-bus in festo Cereris: quorum primus, cũ ad locũ statutũ uenisset, facem sequenti dabat. lib. 3. cap. 6. Varro.

Tibur, ciuitas haud longe ab urbe, olim fertilis pomis. Col. in hort. lib. 10.

Tomacina, que apud alios tomacula, & canacæ, edulia ex carne porcina. lib. 2. cap. 4. Varro.

Tomices, Græco nomine appellantur ex canabi impolito, & sparto leuiter tortæ restes, ex quibus funes fiunt. Pallad. 1. cap. 13.

Trepidaneæ à mensura dicuntur: alij legunt crepidaneas, à crepida. lib. 3. cap. 2. Col.

Tribularium, à tribula fieri uidetur: est enim tribula instrumentum ad terenda frumenta. lib. 1. cap. 7. Col.

Triclinium, est conclaue, à tribus lectis sternendis. lib. 1.

cap.

cap. 17. Varro.

Trochleæ, siue trochalia, instrumenta cū orbiculis ad subleuanda, & deprimenda onera. cap. 136. Cato.

Trulleū, uas, quo manus perluuntur. Trulla tamen et trua uas quo ē culina in latrinam aquam fundant. cap. 19. Ca.

Trufatiles moleæ, alio nomine manuariae, quod manibus truantur. cap. 10. Cat.

Tubercs, peregrina poma ex Africa in Italiā delata. Col. lib. 11. cap. 2.

Tubuli, fistule sunt maiores fistiles. lib. 1. cap. 8. Var.

Turiones, dicuntur teneritates summitatum arborum, uel arborum. lib. 12. cap. 49. Col.

Turduli, populi Hispaniæ. lib. 2. cap. 10. Var.

Turdus, Merula, Varij, piscium nomina. lib. 8. ca. 17. Col.

Turnilacus, locus ex conualli Aricina, ubi quondam fuit lacus Turni, inde subierunt lacutres caules. Colum. in hort. lib. 10.

Turunda, panificij genus. cap. 157. Cat.

Torminā, a torquendo, morbus, quod torqueat, unde torminosus. cap. 26. Cato.

Tortiuum uinum, noui sibi expressum. cap. 7. Cato.

V

Vaccra, stipes est, ad quem equos solent religare. lib. 6. cap. 19. Col.

Valetudinariū, locus in quo ægroti stant ut curētur. lib. 12.

Valuuli, folliculi sunt leguminum. lib. 8. ca. 9. Col.

Vari dicuntur obtortis cruribus introrsum, ut putamus. Nam in exteriorē partem obtorta crura habentes Varij dicuntur. lib. 2. cap. 9. Varro.

Vegrandes, maiegrandes, parue, & minutæ. lib. 2. cap. 2. Varro.

Veratrum, helleborus. cap. 113. Cato.

Vergiliæ, stellæ sunt, alio nomine Pleiades. li. 9. cap. 14. Col.

Vcructum, quasi uere actum, & est quando uere primum agri profcinduntur, ad differentiam restibilis dictum. lib. 2. cap. 4. Col.

Vcsuium, siue Vcsuium, mons ardens in Campania. Colum. in hort. lib. 10.

Veterina, animalia dicunt, quæ uehere quid possunt. libr. 1. cap. 38.

Veterinarij, medici sunt ueterinorum, hoc est animalium, quæ aliquid uehunt. hos nunc marescallos uocant, hinc & ueterinaria medicina. lib. 6. cap. 7. Col.

Veterium, morbus ex nimio ocio. lib. 4. cap. 24. Col.

Viductas, calamitas dicitur, quod bonis uiduct. capit. 141. Cato.

Vicre, est uincire, uel insectere. lib. 1. cap. 64. Varro.

Vitibus albis, uite bionia, quæ dicitur ἀμπέλ & λουκή. Colum. in hort. lib. 10.

Viuiradices, dicuntur surculi cum radicibus, ad differentiam mallecoli, & talarum. lib. 3. cap. 13. Col.

Vlpicum, genus allij, quod alio nomine dicitur allium Libycum. cap. 70.

Vrinare est mergi: inde urinatorcs, qui sub aqua natant. lib. 8. cap. 14. Col.

Vulturū, uentus, qui & Græcè εὐγ & flat ab oriente brumali. lib. 12. Col.

Χυροβοτκείον, locus ad pascendos anseres. li. 3. cap. 10. Var.

Ziziphon, arbor est, non pridem in Italia nota: ex Syria enim ad nos uenit, puto id esse, quod Zizapha creat. lib. 9. cap. 7. Col.

ENARRATIONES

PHILIPPI BEROALDI

in XII. Columellæ libros, seric literaria digestæ, sequuntur.

A

BLAQUEARE incipito) ablaqueare circūfodere est: Itali excodicare appellant, ut docet Palladius, id est, circa vitis codicem dolabra terram diligenter aperire, & purgatis omnibus uelut lacus efficere, ut solis teporibus, & imbribus pronocentur. Itaq; à lacubus deductum uerbum est ablaqueare: hinc ablaqueatio: hinc ablaqueatæ uites, uinæq; dicuntur. lib. de arb. cap. 5. Col.

Achrades) ut Græcè dicunt, ἀχράς ἐδος ἐστὶν ἀπὸ πῖτος, id est, achras species est pyri, cuius meminit Aristophanes. Olim **Trasibulus** (quod annotatu dignum est) cum deberet contradicere Lacedæmonijs legatis, muneribus corruptus simulauit se comedisse achradas, hoc est, pyra syluestria, & ob id loqui non posse. lib. 7. cap. 9.

Acorem) Acidum saporem. Lex uino uendendo est, ne aceat, ne muceat apud Catonem.

Acus) Purgamenta frugum acus uocantur, ex quo genere est & apluda. Plinius: Milij, & panici, & sisamæ, apudam uocant purgamenta. Gellius tamen apudam interpretatur esse frumenti surfurem, surfureumq; panem. M. Varro præcipit gallinæ parturienti in cubilibus acus esse substernendum. lib. 3. cap. 9.

Admniculato) Admniculis fulcito, adiuuatoq; qualia sunt pedamenta, & arbores ad uitem admniculandam fulcien

ANNOT. IN COLVM.

fulciendamq;. M. Tullius usus est in studijs literarum Tiro-ne admniculatore, hoc est adiutore, auxiliatoreq;. Columel. lib. 4. cap. 26.

Admissarij) Admissarij dicuntur mariti equarum, qui admittuntur ad coitum: unde & admissura dicta. admissarium periphrasi poetica decenter expressit Vergilius, scribens: Quem legere ducem, & pecori dixere maritum. Columel. lib. 6. cap. 28.

Aestuosissimum) Aestuosus dicuntur animalia, quæ calore, & æstu infestantur, sicut alsiosa quæ frigore uexantur. lib. 7. cap. 10. Col.

Affatim) Largè, abundanter, copiosè, media correpta pronuntiandum. Iungitur frequenter, & eleganter cum genitio, ut affatim lignorum est, affatim nummorum, affatim hominum. lib. 6. cap. 3. Col.

Africus) nomen est uenti, qui Græcè λιβία, aduersus aquilonem flat. De quo Plinius, Gellius, Seneca, & cæteri. De quo ait & poeta, creberq; procellis Africus. lib. 11. cap. 2. Columel.

Allectores) Id est, conciliatores, consolatoresq;, qui alliciant, oblectentq; captiuos turdos, mitigentq; moestitiam captiuitatis. lib. 8. cap. 10. Col.

Allecula) Nomen est pisciculi, quem riualem uocat, quia in riuis nascitur: infra ait, Præberi conuenit tabentes alleculas: nam id genus pisces qui sunt incrementi minuti, maiores alunt. lib. 8. cap. 13.

Allucinantem) Somniculosum, stupentem, incuriosum. Allucinari est errare, allucinatio, erratio. Cloatius docet lucum dici tarditatem quandam animi, & stuporem qui allucinantibus plerunq; usu uenit. M. Cic. inquit, Epicurum in rebus naturalibus allucinari. lib. 7. cap. 3.

dd

Amar

Amariton) legendum *amethyston*. Nam *inerticula uua* cum à nostris ita nominetur, quia temulentiam sola non facit, merito à Græcis appellatur *amethystos*, hoc est, sine ebrietate. Plinius eleganter inquit, quod nostri iustius hanc uuam sobriam appellassent, quam *inerticulam* dicunt. libro 3. cap. 2.

Amineæ) Nomen est uuarum generosarū. Quas grammatici tradunt *amineas* dici, quasi sine minio, id est, rubore, tanquam album sit id iuinum. Macrobius uero censet ab *Aminea* regione nominari: fuerunt enim *Aminei* populi ubi nunc *Falernum* est. Pronuntianda autem dictio hæc est, penultima correpta, quod satis liquet ex illo *Ausonij* uersiculo, Solus qui *Chium* miscet, & *Amineum*. Illud *Vergilianum* ex secundo *Georgicon* (Sunt & *Amineæ* uites) ita lendum est, ne uersus claudicat, Sunt etiam *Amineæ* uites, ut prima syllaba producat, penultima corripiatur. lib. 3. cap. 2.

Amphibion) *Animalia*, quibus uictus est in aqua, & terra, uocabulo Græco appellantur *amphibia*, de quibus *M. Varro* sic scribit: Transi nunc in id genus quod non est uilla ulla ac terra contentum, sed requirit piscinas, quod uos *philogræci* uocatis *amphibion*. lib. 8. cap. 13.

Apianæ) *Plinius*: *Apianis* uuis apes debere cognomen præcipue earum auidæ. lib. 3. cap. 2.

Anguinei cucumeris) *Cucumerem* *anguineum* multi esse arbitrantur *cucumerem syluestrem*, qui erraticus uocatur, ex quo fit medicamentum, quod *elaterium* appellant, succo expresso ex semine, nec ullum ex medicamentis longiore æuo durat: annis ducentis seruatum esse auctor est *Theophrastus*. lib. 8. cap. 10.

Ansatum) habens ansas quibus contineatur, non minus eleganter

eleganter, quàm festiuiter *Plautus* appellat hominem ansatum, qui *brachijs* in speciem *ansarum* deformatis gloriosus inambulat. lib. 9. cap. 15.

πειρὶ ἀντιπαθῶν) *Opinor* legendum esse, ἀντιπαθῶν, hoc est, de repugnantibus, discordantibus dissidio quodâ naturali, ac potentia. *Plinius* ex hac (ut coniectare licet) doctrina *Democritica* prodidit cuncta constare ex *sympathia* atq; *antipathia*, hoc est, ex concordia rerum atq; discordia. Nam ignes aque restinguunt: aquam sol deuorat: luna parit. ferrum ad se trahit *Magnes*, *Adamas* disidet cum *Magnete* intantum, ut iuxta positus ferrum non patiat, abstrahi: aut si admotus *magnes* apprehenderit, rapiat atque auferat: at ipsum *Adamanta* rumpit sanguis *hircinus* recens, & calidus. Igitur *Democritus* per hanc *antipathiam* scripsit *foeminam* *menstrualem* repugnare *erucis* *uermiculis* ut decidant *emorianturq;* repente omnes: si ea solutis *crimbus* & nudo pede ter circumeat *arcolam*, in qua *erucæ* *olera* infestant: super qua re *Palladius* sic refert, Aliqui *foeminam* *menstruantem* nusquam cinctam. solutis capillis nudis pedibus contra *erucas*, & cætera *infestantia hortum* faciunt circuire. lib. 11. cap. 3.

Apyrinum facit) *Malum punicum* appellant *apyrinon*, cui *lignosus* *nucleus* abest, auctor *Plinius*. Verum *Seneca* tradit *apyrina* dici, non quibus nulla sit duritia, sed quibus minima. De *apyrinis* ait *Epigrammatarius*: Non tibi de *Libycis* *tuberes*, & *apyrina* *ramis*, De *Nomentanis* sed *damus* *arboribus*. lib. de arb. cap. 23.

Apothecas) *Corrigendus* est obiter *publicus error* male *literatorum*, *apothecas* dici *tabernas officinas* uel *existimantium*: sed qui pure, & munditer loquuntur, *apothecarum* nomine significant quasdam quasi *cellas uinarias*,

Et ea proprie repositoria, quibus uina fumo uetustescunt; Hinc illud Plinianum, apothecas fuisse, et diffundi uina solita anno DC. XXXIII. Urbis apparet, indubitato Optimiani uini argumento. Item uinum si sit fumo inueteratum insaluberrimum est. Mangones ista in apothecis excogitare. Infra præcepit Col. apothecas his locis esse superponendas, unde plerumque sumus exoritur, cum uina celerius uetustescunt: quæ fumo quodam genere præcoquam maturitatem trahunt: id fumarium uocant. Vitruuius quoque meminit apothecarum, ostendens eas faciendas magis esse ad fructus seruandos, quam ad elegantiæ decorem. Vlpianus eleganter inquit, et scienter, uina etiã quæ in apothecis sunt, nõ cedent. Iul. Pollux in VI. ONOMASTICI docet ἀποθήκας οἴνου, id est, apothecas uini dici uocabulis Græc. οἴνωνας ἢ πρῶθνας. li. I. c. 6.

Appellando) Significanter et proprie locutus est. Nam appellare dicitur creditor debitorem, quando ab eo reposcit quod debetur. Quintil. Pauper eras, et à creditoribus appellaberis. Item, Non debui tibi pecuniam, nunquam me appellasti. M. Tul. in oratione pro Quintio: Eum tum impudenter appellare uolebas. Ne multis agam, sic loquuntur qui pure, munditer Latine loquuntur. lib. I. cap. 7.

Arborideum) Arborideus ramus dicitur, qui alitur ut arboreseat, hoc est, ut arbor fiat, et arborea magnitudine adolescat. lib. 5. cap. 4.

Arbustus) Legendum arbutus, nomen est arboris fraga gignentis, alio nomine unedonem appellant ex argumento unum tantum pomum eius edendi: duobus hoc nominibus appellant Græci comaron et memecylon. Iuba autor est quinquagenum cubitorum altitudine in Arabia esse arbustos. lib. 7. cap. 6.

Arbustum) Veteres rei rusticæ scriptores arbustum peculia

èulariter appellant arbores uitibus maritatas: unde et arbutium unum dictum, quod in arbusito progignitur. Plinianum uerbum est arbusitare agros, quod significat arbutum in agris facere, et arbores idoneas uitibus maritare, quo teste iudicatur nobilia uina in arbutis gigni, et laudatiora in summis, uberiora in imis. Vites enim maxime gaudent arboribus, quia naturaliter in sublime procedunt. Sicut territorium nostrum penè totum arbutis constitum mira pulchritudine, nec minori uuarum largitate spectatur. lib. de arb. cap. I. Hinc arbutiua uitis, quæ scilicet in arbusito ponitur, arborique copulatur. lib. 13. cap. 16.

Arcturus) Sidus est quod autore Plauto uehemens est cum oritur, cum occidit uehementius, de quo poeta: Sub ipsum Arcturum tenui sat erit suspendere sulco. Autumat Plinius arcturum occidere tertio Idus Augusti, quo fere tempore initium est autumnii. lib. 9. cap. 14.

Arcuato) Laboranti icterico morbo. Arcuatum morbum ueteres dixere, qui alio nomine regius uocatur; eò quod arcus cœli si is ei concolor sit de uirgine, Græci ἰκτερόν uocant, et uulgo ictericam. Icterici homines sunt aureoli coloris, et lutei, unde et auriginem appellant. Cornelius Celsus: Acque notus est morbus quem interdum arcuatum, interdum regium nominant, quem Hippocra. ait, si post VI. diem febricitante ægro superuenit, tutum esse mollibus tantum modo præcordijs substantibus. Diocles ex toto, si post febrim oritur, etiam prodesse: si post hunc febris, occidere. Color autem eum morbum detegit, maxime oculorum; in quibus quod album esse debet fit luteum. Cur autem regius morbus dicatur, docet Quintus Serenus scribens: Regius à uero signatus nomine morbus, Molliter hic quoniam celsa curatur in aula. Consimiliter Celsus tradit utendum esse in

hoc morbo frigidis nationibus: lecto etiam & conclaui cultiore, clauso loco, ludis, lasciuia: per quæ mens exhilaratur, ob quæ regius, inquit, morbus dictus uidetur. Plinius memorat icteron a uem uocari à colore: quæ si spectetur, sanari id malum, & a uem mori. Est & gemma nomine icterias lucido colori similis, ideoq; existimata salubris contra regios morbos. lib. 7. cap. 5.

Argitis) De hac ait poetæ, Argitisq; minor cui nō certauerit ulla, Aut tantum fluere, aut totidem durare per annos. Videtur argitis nuncupari à candore, ἀργός enim albus dicitur. lib. 3. cap. 2.

Arundo castratur) Plinius: Reficitur ex sese uetere arundineto extirpato, quod uilius reperitur quam castrare, sicut antea. Inspice quid sit castrare animal, & id transferro ad arundinem & plantas. lib. 4. cap. 32.

Asphaltion) Græcè ἀσφαλτῖς dicitur bitumen, unde asphaltites lacus dictus, quasi bituminalis. lib. 6. cap. 16.

In assem) In totum, & in totam summam: nomine enim asis totum significatur, sicut & hæreditas plena, & solida nomine asis continetur apud iuriscen. & oratores. Sidonius Apollinaris frequens est in hac locutione, ut dicat ex asse turbatus: id est, ex toto penitusq; turbatus. Item neminem ipsorum nos docet ex asse damnabilem pronuntiare dum uiuit. Item asse uegetus: id est, totus uegetus. lib. 3. cap. 3.

Atinia) Plinius de ulmo scribens sic refert: Græci duo eius genera nouere. Montosam, quæ sit amplior. Campestrem, quæ fruticosa. Italia atinias uocat excelsissimas, & ex his Sicanas illis præfert, quæ non riguæ. Alterum genus Gallicas. Tertium nostrates densiore folio, & ab eodem pediculo numerosiore, & quartum syluestre, inter quæ atiniæ non ferunt samaram. Ita uocatur ulmi semen, omnesq; e

radic

radicum plantis proueniunt, reliquæ semine. Hactenus Plinius: qui semen ulmi uocat samaram, quæ amera uocatur à Colamella. proinde aut hic, aut illic dictio corrigenda, ne sit dissidium inter duos scriptores, quorum alter ex altero non pauca exscribit. lib. 5. cap. 34.

Atrienfisibus) Atrienfes erant serui honoratiores in magnis domibus, qualis est apud Plautum in Asinaria Atrienfis Saurea. M. Tullius in paradoxis: Atq; in magna familia stultorum sunt alij lautiores, ut sibi uidentur, serui, sed tamen serui atrienfes. lib. 12. cap. 3.

Mel Atticum) Antiqui mel hyblaum quod est Siculum, & hymeticum quod est Atticum, præconiobonitatis extollunt. Galenus in medicamentis maximè probat mel Atticum tanquam preciosissimum. lib. 12. cap. 38.

Auiaria) Auium receptacula, & gallinaria: Auiarius dicitur pastor auium & custos, quem uulgo gallinarium uocant. Vergilius auiaria ponit pro nemoribus, quæ ab auiibus frequentantur: sic enim inquit in Georgicis, Inculta rubent auiaria baccis. lib. 8. cap. 2.

Auitus color) Ab auo auitus dictus. Nam in mulis progenerandis non solum color patris, sed etiam aui est spectandus. lib. 6. cap. 36.

B

Decem bambata) Lego bambatas, uel bammatas, hoc est, scyllas decem liquefactas, redactasq; ad intinctum, uel salsuram, quod Græca uoce dicitur βάμμα. lib. 12. cap. 24.

Bidentibus) ferramentis rusticis. Satyroglyphus, Viue bidentis amans, & culti uillicus hortii. lib. 4. cap. 5.

Bigemmis) Duarum gemmarum, sicut trigemmis trium gemmarum, id est, oculorum, sic enim in arboribus, & uitiibus nominantur: unde & gemmare, & gemascere dictæ sunt.

lib. 5. cap. 5.

Bipalio) Genus est rustici ferramenti ad fodendum accommodati, cuius crebra mentio est apud scriptores rerum rusticarum. lib. 3. cap. 13.

Branchiam) Piscium alij branchias multiplices habent, alij simplices, alij duplices, his aquam acceptam ore remittunt: super qua re sic scribit Ambrosius in Hexame. Pisces branchias habent, quas nunc plicat, & colligunt, nunc explicant, atq; aperiant: in hac ergo collectione, & apertione dum suscipitur aqua & transmittitur, ac penetrat, respirationis munus uidentur implere. lib. 8. cap. 17.

Brisam) Videtur brisa poni pro uinaccis. Nam Plinius hoc idem memorans de passo conficiendo sic inquit: Quidam ex quacumq; uua dulci dum percocta illa faciunt siccantes sole, donec paulo amplius dimidium podus supersit, tuncq; leuiter uuas exprimunt, deinde quantum expressere adijciunt uinaccis aquae puteanae, ut & secundarium passum faciant: diligentiores eodem modo siccatis acinos eximunt, ac sine sarmentis madefactos uino excellenti, donec intumescant exprimunt: & hoc genus ante caetera laudant. Dispicere an ex hac brisa deduci commodè possit Briscus, propter illud Persianum: Est nunc brissei quem uentosus liber Acci. Quo in loco interpretes multi multa comminiscuntur, pauca bene. Nihil decerno ut dogmatistes, sed opinor ut opinator. Scio apud Macrobium cognominari Baccu brissea. Quidam autumant Brissam uuam tunc dici, cum pedibus calcatur ad uinum exprimendum. lib. 12. cap. 39.

Picis brutiae) Plinius: Pix in Italia ad uasa uino condendo maxime probatur Brutia. lib. 12. cap. 23.

Bucolos) Nouellos boues, & tyrunculos Graeci Βούκολοι uocant bubulcum, & Βουκόλοι armentum bouum. lib.

lib. 6. cap. 2.

Bulbos radices) Cor. Celsus in bulbis numerat allium, & cepam: Plinius discriminat docens quo modo serendi sint. Megaricos bulbos laudat Cat. A poetis optimo epitheto salaces nominantur: quoniam stimulant uenerem. Verum de hisce bulbis nihil ad rem praesentem: sunt praeterea bulbi in radicibus arundinum, liliorum, aliarumq; plantarum similitudine dicti. Hinc Plin. scribit radicem lilij unam sepe bulbos quinquagenos emittere. Item scribens de asphodelo herba sic refert: Radix eius naxis modicis similis est, neq; alia numerosior octoginta simul aceruatis saepe bulbis: & mox radicem: id est, bulbos interpretatur. Idem Plinius scribens & ipse de arundine, enarrat quid sit apud Colu. bulbus in radice arundinis. Plin. uerba sunt haec: Seritur arundo bulbo radices, quam alij oculum appellant, dodrantali scrobe. ab eodem Plin. bulbose, & bulbaceae radices appellantur, in quibus bulbi tales conspiciuntur, quales in radicibus arundinum. lib. 4. cap. 32.

C

Caducam oliuam) Est oliua strictiua, quae manu legitur. Est caduca, quae cadit, & pertica siue arundine decutitur, laudabilior est quae manu stricta colligitur. libro 12. cap. 49.

Cæpina) id est, cæpa, satioq; cæparum, eo inclinamento cæpina dicta, quo rapina pro satione raparum. lib. 11. cap. 3.

Cæsale) Vocabulum id infrequens apud scriptores: significatq; locum ubi purgamus uentrem. M. Var. decenter nominauit fellam familiarem. lib. 2. cap. 15.

Calami pondo) Consimiliter Cato inquit, schenum & calamum in pila contundito. Calamum intelligit odoratum, qui nascitur in Arabia. Calamo odorato pretium

in libras unius assis. Plinius in compositione unguentorum commiscet calamum. Plautus in Persa: Bene ut in struthis concaleat, calamum iniice. lib. 12. cap. 21.

Calculo) Ratiocinio. Itidem Iuuenalis: Ponatur calculus, adsint cum tabula pueri. Inde calculator dictus ratiocinator. Infra quoque ait: hic calculus quem posuimus. libro 3. cap. 3.

Caldum) Caldum ueteres dicebant, nos calidum, quod et Quintilianus annotauit. Martial. iam defecisset portantes calda ministros. Caldor pro calore ponitur. lib. 6. cap. 29.

Castaneta caluescunt) Ex caluitio hominis cognoscere quomodo castaneta uineaeque caluescant. Nam sicut in capite hominis calui uel nullus uel rarus est capillus, ita castaneta caluescere dicuntur, quando raras sunt arbores castaneorum, et sine stirpibus sine fructibus loca nudata conspiciuntur. Haec inter se opponuntur, caluata, et frequentia, ut pro raro et infrequenti caluum accipias. lib. 4. cap. 33.

Quis custos incorruptor?) Garamantum regem canes ducenti ab exilio reduxere, praeliantes contra resistentes. Propter bella Colophonij, Castabalenensesque cohortes canum habuere, et prima dimicabant in acie, nunquam detrectantes: haec erant fidelissima auxilia, nec stipendiorum indiga. Pugnae aduersus latrones canem pro domino accepimus, Fidelissimi, ut inquit Plinius, ante omnia homini sunt canes et equi. lib. 7. cap. 12.

Canterio) Genus est simplicis iugis, siue iugatae uinae perrecto ordine quem canterium appellant, meliorque ea uino est, quando sibi ipsa non obumbrat, assiduoque sole coquitur, et afflatum magis sentit, et celerius rorem demittit, pampinationi quoque omni facilius, super caetera deflorescit, utilius fit id iugum pertica aut arundinea, aut funiculo.

lib.

lib. 4. cap. 18. Hinc Canteriatae uites. lib. 5. cap. 3.

Canteriolis) Sicut in edificio sunt canterij, et per diminutionem canteriole, quibus contignationes et tabulata fulciuntur, ita per translationem ait canteriolos, hoc est, admicula adhibere oportere capitibus caprarum. Infra quoque ait, arundinibus humiles canterij fiunt. Est et in uinea canterius, de quo dictum est suo loco. lib. 11. cap. 5.

Capulis suis) Quid si legas capillis. Nam sunt in uitibus capillamenta quaedam capillos imitantia. Inferius ait Columella: Is ex quolibet et minimo capillamento fieri potest. Est et capreolus coliculus intortus ut cincinnus siue capillus qui ad capiendum se erigit, ex quo a capiendo capreolus dictus. lib. 4. cap. 25.

Capitatas uincas) Quae crescunt in caput et robur crassitudinis accipiunt in stirpe, dicuntur capitatae. Quae uero brachiorum et ramorum incrementis adolefcunt, brachiatas nuncupantur. lib. 5. cap. 3.

Carex) Nomen herbae aculeatae noxiae est, unde carectis dicimus locum carice refertum. Vergilius, Tu post carectas latebas. lib. 11. cap. 2.

Cariosa) Putrida, exesa, situ senioque corrupta. Caries putrilago est ex uetustate. Cariosi dentes dicuntur putridi foraminati que. lib. 4. cap. 26.

Catulorum caudas) Plinius mentionem faciens huiusce rei et loci sic refert: Columella auctor est, si quadragesimo die, quando sit natus, castretur morsu cauda, summusque eius articulus auferatur, sequenti neruo exempto, nec caudam crescere, nec canes rabidos fieri. lib. 6. cap. 12.

Catulo feceris) Catulum sacrificaueris. Tradit Plinius, catulos lactentes adeo pueros habitos esse apud praefatos, ut placandis numinibus hostiarum uice catulos uterentur. Geni-

to mane catulo res diuina fit. In canario sacrificio rutilæ canes immolabantur pro frugibus, ut ita deprecarentur propulsarentq; seuitiam sideris caniculæ. lib. 2. cap. 22.

Forantur cauis) Foraminibus, nomen est substantiuum. Horatius: Me sylua cauiusq; Tutus ab insidijs tenui solabitur eruo. lib. 8. cap. 3.

Cecilia) nomen est serpentis. Quidam apud Plinium mendose legunt cæcas serpentes, cum legendum sit cecilias. lib. 6. cap. 16.

Ageratori) Utinam tam facile ueras dictiones possem inuenire, quàm facile falsas, adulterinasq; cognosco, qualis est hæc explosa procul à latinitate, futilis, cassa, nihili dictio, obelo fodienda. Cuius in locum substituo laserato, ut sit sensus medicamento ex lasere, & laserpitio, de quo asfatim suo loco dictum est. Vel potius corrige cerato: quod & magis quadrat: & tali medicinæ est accommodatus. Nam ceratum liquidum, ait, immittendum esse intra locos capræ genitales. A' cera, ceratum dictum, quod uulgò cerotum nuncupant. Plinius: Non fecit, inquit, cerata, malagmata, emplastra, collyria, antidota, parcens illa, ac diuina rerum artifex officinarum, imo uerius auaritiæ commenta sunt. lib. 7. cap. 7.

Cedrino liquore) Liquor picis, qui aquæ modo fluit, ex teda dum coquitur, cedrinum uocatur, cui tanta uis est, ut in Aegypto corpora hominum defunctorum eo perfusa seruentur. Est etiam oleum cedri, quo peruncta materies, nec tineam, nec cariem sentit. Hinc illud Epigrammatarij: Cedro nunc licet, ambules perunctus. Cedriam quoque accepimus appellari humorem manantem ex ambusta picea. lib. 7. cap. 12.

A' cellarijs) Cellarij dicuntur, qui ex cella promptuariâ,

ria, siue ex cellario promunt necessaria familie, uocabulo Plautino promus & condus nominantur. lib. 11. cap. 1.

Censorium opus) Censores sunt castigatores morum, & rectores. Hinc ait Marcus Tullius in libris legum: Censores mores populi regunt. Censura est regula morum castigatrix, quam idem Marcus Tullius magistram pudoris, & modestiæ appellat in oratione contra Pisonem. Opus ergo censorium significat castigatio uitiorum, & morum regula. Nam, ut inquit Lilius, penes censuram erat regimen morum disciplinæ Romanæ. Præterea uectigalia P. R. erant sub nutu, atque arbitrio censorum: inde supercilium censorium ponitur pro grauitate austeritateq; castigatoria. lib. 2. in præfatione.

Cepheus inter sydera) Cepheus est, quem Aethiopum regem fuisse tradunt, Andromedæ patrem, quæ ceto proposita à Perseo liberata est, qui omnes inter sydera recepti esse memorantur. Cepheus, ut ait M. Cicero, sequitur manibus passis terga septentrionis. lib. 11. cap. 2.

In Ceretano tuo) Ceretani populi sunt citerioris Hispaniæ, qui Iuliani cognominantur. De his intelligendum est apud Epigrammatistam scribentem, Ceretana mihi fiat, uel massa licebit. Nanque ab his Ceretanis mittebantur perniæ optimæ: quod & Strabo memorat. Apud eosdem nascebantur uina generosa, quæ scriptores magna cum laude nominant. De quibus idem Epigrammatarius intellexit, scribens: Ceretana nepos ponat, setina putabis. Male literati enarratores Ceretana uina, & salsamenta falsò existimant referenda esse ad Ceretes Ethruriæ populos. Ego olim puer in Pliniana recognitione annotaui quedam annotamenta non indigna cognitu super Ceretanis uinis, & pernis, quæ leguntur in calce Plinianorum codicum, qui impressi

preſſi Parmæ fuerunt. Apud Columellam, & hic, & aliubi fit mentio uinorum Ceretanorum: & de Hiſpanienſibus eſt intelligendum. lib. 3. cap. 9.

Ceratura) quære Gummitio in G.

Cerris) inter arbores glandiferas eſt cerrus: ex glande cerrca, ut Nigidius tradit, porcina caro fit ſolidior. Autumat Plinius, cerrum ne Italiae quidem maiori ex parte noſſam eſſe. lib. 7. cap. 9.

Sacrorum certaminum) Sacra certamina ſunt apud Græcos famigerata. Olympiæ, Pythiæ, Nemææ, Iſthmiæ. appellantur Græco uocabulo, ἱερῶν ἀγωνίας, ut docet Pollux, in tertio onomaſtici. Inde hieronicas uocant uictores in ſacris certaminibus, de quibus copioſiſſimè ſcripſi in commentarijs Tranquilli. lib. 3. cap. 9.

Charcatas uocant) Legendum charcatas. Eſt autem χάρκαξ foeminino genere pedamentum uitis: unde uites charcate dictæ pedaminibus adnixæ. Prouerbiũ Græcorum eſt, χάρκαξ τῆν ἀμπελον, id eſt, Palus uitem ἐξ ἀπάρκτου ἀσπερι. lib. 3. cap. 4.

Chenobofcia) Loca in quibus anſeres aluntur, chenobofcia Græco uocabulo appellant. Nam χην Græcè anſer dicitur, βόσκω, paſco. M. Varro: Vbi anſeres aluntur, nomine chenobofcion appellatis. lib. 8. cap. 14.

Cylindro) Lapis teres inſtar columnæ, & uolubilis, dicitur Græco uocabulo cylindros. Verg. præcipit aream cylindro æquari oportere. Cylindræ figuræ ſunt ſiliquæ piſti. De cylindris geometricis dictum eſt, in commenta. Tuſcula. lib. 11. cap. 3. & apud Cato. cap. 159.

In cimam) Cima eſt quidã caulium delicatior, teneriorq; cauliculus, lib. 11. cap. 3. & apud Cato. 159.

Ciminius) De hoc lacu Vergilius, & Cimini cum monte lacum

lacum. lib. 8. cap. 15.

Creta cimolia) Cretæ terræ plura ſunt genera, ex his cimolia, duo ad medicos pertinentia, ab inſula Cimiola dicta cimolia. lib. 6. cap. 17.

Cinere) Nomen eſt oleris cui inditum uidetur nomen à cinere: quoniã huic herbe id genus ſtercorationis eſt aptiſſimum, plura uide in hortum Col. Bapt. lib. 11. cap. 3.

Quæ circo) id eſt, ludis circenſibus, qui & Romani, & magni nominantur de ſacris certaminibus, quorum uictores uocant hieronicas. ſuprà explicatum eſt. lib. 6. cap. 2. 6.

Cita) Euocato, educito, citato, uerbum eſt imperatiuum. Col. de arb. cap. 8.

Acit aluum) Legendum cit, hoc eſt, mouet, concitatq; Verbum Plinij propè peculiare in hoc ſignificatu. lib. 6. cap. 4.

Citra hoc experimentum) Sine hoc experimento, locutio eſt elegans, & celeberrimis ſcriptoribus frequentiſſima, Citra muſicen, Citra ſuſpicionem, dixit Quintilianus: Citra faſtidium, citra perniciem, Plinius: & citra ſalem, pro ſine ſale. Citra ebrietatem, Citra crudelitatem, Seneca. Dicimus citra Calendas, pro ante Calendas, & multa conſimiliter ab eodem fonte deriuata. lib. 2. cap. 134.

Cyperum) Cyperus in Aegypto eſt arbor, ſemine coriandri, cãdido, odorato, quod coquitur in oleo, & inter odoratos frutices numeratur. Hieronymus in commentarijs Cantici tradit cypron eſſe genus ſiurgulti quod fructum ferat odoratum in modum uuæ florentis, & cypros uua florens appellatur. Præterea cyperon uocant iuncum quendam triangulum, quem multi non diſcernunt à cypro uicinitate nominis. Plinius diſtinguit utrumque, atq; cyprum eſſe gladiolum radice bulbosa, cyperum uerò iuncum anguloſum

gulosum, iuxta terram candidum, cacumine nigrum, folia porraceis exiliora, radicem oliuæ nigræ similem cyperida uocari, magni in medicina usus. lib. 12. cap. 21.

Clathris munitantur) Clathri sunt ligna transversa, quibus aliquid munitur, à quibus fenestræ clathratæ dicuntur, Cancelli quoq; nominantur. Horatius: Obiectos caueæ ualuit si frangere clathros. Cato: Clathros oportet inter se pede distare, hinc clathrare uerbum, munire, & cancellos inducere. lib. 8. cap. 3.

Clauorum) Inter ulcera sunt clauui, quorum quidam morticini appellantur: nascitur clauus nonnunquam alibi, sed maxime in pedibus, ut docet Cornel. Celsus: Clauo perijt Silius Italicus. lib. 6. cap. 14.

Clibano) id est, furno, cuius pars prima patentior, Græci κλιβαρον uocant κάμινον. Vnde Clibanicij panes dicti in clibanis cocti, quorum mentio fit à Plinio: Dicitur & κριβαυ: unde ἀγοι. id est, panes, dicti κριβαυται, quorum Pollux, Suidas, Aristophanes, meminerunt. Columel. lib. de arborib. cap. 19.

Clima) Docet in hoc loco Columella, quid sit clima in mensuris agrorum. Apud astrologos clima in situ terrarum dicitur spatium quo regionatim uariat horologium. Vniuersa terra diuiditur in septem climata, quæ nostri circulos appellauerunt. Græci parallelos. Plinius noster segmenta, à quo præter illa septem notissima adduntur quinque; exquisitissima quadam subtilitate, ut ita fiant climata siue segmenta numero x i i. Bononia patria mea septimo segmento, siue climate continetur. lib. 5. cap. 1.

Clitellis aptior mulus) Clitellas uocant strata iumentorum, quibus sarcinæ alligantur, unde multi clitellarij dicti. Prouerbum est, Boui clitellæ sunt impositæ: cum bos
natural

naturaliter sit impatiens, insolensq; clitellarum, minimeq; ferendis clitellis idoneus. Plautus festiuiter appellat homines clitellarios, qui onera imposita uehant, & dorso portant, quasi dofluarij. lib. 6. cap. 36.

Secundum codicem) iuxta caudicem, & stirpem. Itali dicebant ex codicare, id, quod ablaquære dicunt scriptores agricolationis. Id autem nihil aliud est, quam circa uitis caudicem circumfodere, & quosdam quasi lacusculos efficere. lib. de arb. cap. 10.

Coëant) Coagulentur, & unitas fiat. lib. 12. cap. 21.

Cohortalis est auis) In uilla cohors est, ex eo dicta quòd circa eum locum pecus cohercetur, autor M. Var. Inde aues dictæ cohortales, quæ intra cohortem uillaticam continentur: quales potissimum sunt gallinæ, Ouidius: Abstulerat multos illa cohortis aues. Apud Martiale, per contractionem dictionis scriptum est: Rauca cortis aues, & oua matrum. Item: Accipe cortis aues. lib. 8. cap. 2.

Cola) Vasa, siue instrumenta ad colandum uinum, defecandumq; accommodata, à colando nominata, de quibus Vergilius: Cola q; prælorum fumosis deripe tectis. Villicus, ut inquit Cato, habere debet cola utilia tria, cola, queis florem demat, tria. lib. 11. cap. 3.

Coliculus) Cauliculus est scapus. lib. 11. cap. 2.

Colymbadas) Plinius in x v. Colymbades franguntur, eademq; herbarum uiridum sapore condiuntur. lib. 12. cap. 46.

Colliquias deriuemus) Videtur legendum, in collicias. Sunt autem collicia siue colliquia sulci maiores amplioresq;, & quasi loculamenta, quibus humor agrorum noxius ex minoribus sulcis deriuatur extra segetes. Vitruuius appellat colluuiaria, omnis colluuii, & purgamentorum receptacula. Plinius meminit colliciarum his uerbis: In

usu est, & collicias interponere, si ita locus poscat ampliore sulco, quæ in fossas aquâ deducant. In Plinianis codicibus ferè omnibus, legitur collectritas. Verû siue colliquias, siue collicias, siue collectritas legere libet, haud equidem in magno ponam discrimine, dum modo non crimus uocabulum hoc ab humore colligèdo, uel eliquando esse deductû. Fiunt autè in agris huiuscemodi collicie, ad colligèdas aquas, atq; educendas extra segetes, sicuti quoq; sunt elices, sulci aquarij, ab elicienda aqua nominati. Cato cloacale flumen dixit; pro colluic cloacarû. M. Varro collicias signare uidetur, cû ait: Sulcât in fossas quo pluuiialis aqua dilabatur. li. 2. ca. 8.

Collyria) Attende collyria dici non solum medicamenta oculorum, sed aliarum quoq; rerum. Item Corn. Celsus, collyria ponit pro medicamentis fistularum, docens quo modo fieri debet collyrium ad fistulas curandas. Scribit Suidas, χολλια, id est collyria esse pharmaca iatrica, id est medicinalia. Idem docet panes quosdam quasi mutilos eodem nomine appellari. lib. 6. cap. 6.

Neque arborem collucare) Tria sunt priscorum uerba ab eodem fonte deriuata, collucare, sublucare, interlucare, quæ hoc discerniculo disparantur. Collucare, est arbores solæ officientes lumini succidere, & succis arboribus locum luce compleere. Sublucare minus est, quàm collucare, significat enim ramos arborum supputare, & ueluti subtus lucem immittere. Docet M. Cato quemadmodum Romano more locum collucare oporteat. Interlucare uerò est in arboribus frugiferis per interualla deputare ramos in densitate ramorum, qui sunt superuacui, unde nata interlucatio est, cui in uitibus consimilis est pampinatio. Plinius: Interlucatio arboris prodest, sed omnium annorum trucidatio inutilissima. lib. 2. cap. 22.

Coloc

Colocasij) Nomen est herbe, de qua Martialis: Nilia-cum ridebis olus lanasq; sequaces. Plinius: In Aegypto nobilissima est, colocasia, quam cyamon uocant. Aliqui hæc à Nilo metunt, caule cum coctus est arenoso, in mandendo spectabilis est, folijs latissimis, quibus implexis in uariam speciem uasorum portare gratissimum habent. lib. 9. cap. 15.

Columbaria) Vulgo columbarium uocant stabulum columbarum, ipsum ædificium, & locû columbis alendis accommodatum, & ita Palladius quoq; appellat: uerum Columella, & M. Varro columbaria capiunt pro nidis, & loculamentis, & cellis in quibus singula paria foeticant. M. Varro sic refert: Columbaria singula esse oportet, ut os habeant, quo introire, & exire possint. Columbarius dicitur custos, & pastor columbarum. lib. 8. cap. 8.

Colostram uocant) Dicitur colostrum neutro, & colostrum foeminino genere: quæ nil aliud est, quàm spongiosa densitas lactis à partu. Plinius: Ex primo semper lacte à partu colostrum fiunt. Hinc colostrati infantes dicti, quibus perniciosum fuit gustasse id lac. Plautus: Mea colostrum, meus molliculus casus. Epigrammatista: De primo matrum lacte colostrum damus. lib. 7. cap. 3.

Commeatus apum) Itiones & reditiones à commeando. lib. 9. cap. 8.

Iugerum compluuium) Antè dictum est uineam dici compluuiatam à compluuijs domorum, quibus consimilis est in longitudinem latitudinemq; iugata. lib. 4. cap. 24.

Condititia) Quæ recõduntur & diurno tempore seruantur longæ usonis gratia, ea uocant condititia cibaria. Cato conditiua appellat poma, quæ conduntur in hyemem duratura. lib. 8. cap. 8.

Vicini cõditionibus) Emendo uillici, tanquam ad uillium

eum parum pertineat compositio olei glaucini. Conditiones autem accipe pro condituris. Sic enim M. Tullius, sic ueteres frequenter appellant, ut inter conditiones & condituras nihil quidquam intersit: cum utraq; dictio à condiendo deflexa sit. lib. 12. cap. 50.

An consemineis uineis) Consemineas uineas uidetur intelligere eas, in quibus accruatim multa semina uitium confusa sunt, nec proprijs generibus distincta, quæ etiam conseminales dicuntur. lib. 11. cap. 45.

Consiliginem uocant) Plinius lib. x x v i. scribit hæc: Radix uerò herbæ consiliginis, quam nuper inuentam diximus, suum quidem & pectorū omnium remedium præfens est pulmonum uitio, uel traiecta tantum in auricula. bibi debet ex aqua, haberiq; in ore assidue sub lingua. Idem x x v, Nostra ætas inuenit herbam in Marsis repectam, nascitur & Aequiculis circum uicum Ninnerucis, uocatur consiligo. lib. 6. cap. 5.

Tanquam olivæ reductum) Emendo tanquam lituræ ductus appareat. lib. 6. cap. 5.

Coni cupressum) Conus dicitur fructus cupressorum, unde comiferæ dictæ à poetis, κορυμνιδίς Græce nominatur: quoniam rotunditate in acumen attollitur: κόνοι autem Suidæ sunt strobili: ubi strobilos accipere malo pro nuculeis pincis quam pro fructibus cupressi. Nam & Galen. in v i. lib. qui μέγιστον inscribuntur, docet conos antiquitus appellatos esse ab Atticis strobilos, id est, fructus pincos. M. Var. galbulos nominat, pilas istas cupressorum cortinas in quibus inclusa sunt semina primigenia. lib. 6. cap. 7.

Cordum uocatur) Plinius: Rursus rigari defecta oportet, ut seceatur autumnale foenum, quod uocant cordum. Antiqui cordum dixere serotinum, unde & frumenta corda,

da, quæ sero maturescunt, & agnos cordos, qui serius nati forent. Et in hominibus dicti cordi sunt ultimo foetu progenerenti, hoc est quod ait Quintilianus, præceptorum subtilem & eruditum scrutaturum origines uerborum unde Cordi nomen traxerint. Lego fuisse Cordos duos scriptores historiarum. lib. 7. cap. 2.

Corrudam) Corruca est syluestris asparagus. Catò præcipit corrudam feri debere eo in loco in quo fuerint harundines, ut ita asparagi fiant. Nam cõuenit harundinetum cum corruca. Plinius: Syluestres, inquit, fecerat natura corrudas, ut quisq; demeteret passim, ecce altilis spectatur asparagi. Item hortorum indicauimus corrudam, hunc intelligimus syluestrem asparagum, quem Græci orminon aut myachanton uocant, alijs uero nominibus. lib. 11. cap. 3.

Cortinale) Non id est cortinale quod glossmatici opinantur, neq; à mensa parieteq; deducitur. Sed cortinale dicitur proprie locus in quo sapa & defrutum coquuntur in cortinis. Sunt autem Cortinæ scriptoribus agricolationis uasa defrutaria, hoc est; defruto sapaq; coquenda accommodata, quæ magis plumbea quam ærea esse debent. Plinio cortinæ sunt uasa quibus uellera tinguntur sorbentia succum & medicamina insectoris, à quo cortina dicitur uiridis & immatura, quando nondum lana ebibit ad plenum eximium illi colorem, qui expectitur in uestimentis. Idem ait, Vela pingi in cortina: & cum sit unus in cortina color alium atq; alium fieri in ueste accipientibus medicaminis qualitate mutatum. Alio significatu apud ecclesiasticos scriptores, alio apud poetas cortina usurpatur, quæ nil notius est, uulgatiusq;. lib. 1. cap. 6.

Vel coro) Nomen est uenti, quem & caurum uocant: de quo Iuuenalis: In caurum, atq; eurum solitus seuire flauis:

gellis: à Grecis argeſtis nominatur. Plinius ab occaſu æquinoctiali ſauonius, ab occaſu ſolſtitiali corus: æphyrion, & argeſtion uocant. lib. 11. cap. 2.

Crudum) Id eſt, intactum ſine ſulco, & paſtinatione. lib. 3. cap. 13.

Cubitorem bouem) Qui libenter decumbit in ſulco, & uitio decumbendi obnoxius eſt. lib. 6. cap. 2.

Ac cudentibus) Cudentes dicuntur, qui in area baculis excutiunt, exteruntq; legumina ac frumenta: à cudendo, id eſt feriendo nominati. lib. 2. cap. 10.

De collo cucurbitæ) Semina in cucurbitis quæ proxima collo fuerint, proceras pariunt, quæ in cibis ſunt eſculentiores, quæ in medio ſunt rotundas, quæ in lateribus craſſas, breuioreſq; progengerant. Cucurbitarium locum uocant conſitum cucurbitis, ſicut cucumerarium ubi ſati ſunt cucumeres. lib. 11. cap. 3.

Cum culabula) Emendo cunila bubula, hoc enim nomine appellatur herba, cuius plura ſunt genera. Eſt enim cunila quæ bubula appellatur, cuius ſemen contra ſerpentes uino bibitur. Eſt alia cunila gallinacea appellata à noſtris, à Græcis origanum Heracleoticum. Tertium genus eſt eius quæ à Græcis maſcula, à noſtris cunilago uocatur. Vires cunilæ uehementiſſimas in omnibus hiſ generibus tradunt. lib. 6. cap. 12.

Cuſtos ſummittendus) Alendus palmes quem cuſtodem uocant & præſidiarium, de quo Plinius hæc: Qui uocatur cuſtos, hic eſt nouellus palmes, non longior tribus gemmis, proximo anno materiam daturus, ſi uitis luxuria ſe conſumpſerit. lib. 4. cap. 24.

D

Dactyliq;) Vuæ ſunt prælongis acinis porrectæ. unde

& nomen à digitorū longitudine fortiuntur, ſicut & dactylides diſtæ à digitorum gracilitate. Bumaſti uerò ab eo nominantur quòd tument mammarum modo. De quibus poeta, tumidis bumaſte racemis. Alio nomine bumammam uocant. Mos eſt Græcorum in magnitudine rei demonſtranda, apponere hanc particulam, Bu, ut docet Suidas: hinc βούπερα ἢ μεγάλη πᾶνα, id eſt, magna famæ. hinc βούλαμορ ἢ βούλοσμοι, aliâq; compiſcula: autumat M. Varro à bobus dici pleraq; id genus magna. lib. 3. cap. 2.

Dapſilis muſto) Larga, copioſa, & muſti ubertate luxurians. Diſtio Græca eſt noſtris frequenter uſurpata. δαψίλια dicitur largitas, & opulentia, ut inquit Suidas, πολυτέλεια δαψίλις, ὁ πολυτέλης. lib. 3. cap. 2.

Decacuminanda) Cacumine priuanda. Decacuminare eſt cacumen decutere, unde decacuminatio. Plin. lib. 17. cap. 24. Similem & decacuminatio rationem habet cupreſſi, piccæ, cedri. hæ enim detracto cacumine aut ignibus aduſto intereunt. lib. 5. cap. 4.

Delibretur) Decorticetur. Decorticio, id eſt, corticis detractio, infeſta eſt & exitialis arboribus. Nam nouellæ in primis arbores cortice in orbe detracto necantur. Excipitur ſuber, quod ſic etiam iuuatur. lib. 5. cap. 4.

Decemmodiæ) Capaces decem modiorum, ut trimodiæ trium. lib. 12. cap. 18.

Decoxit) comminuitur, ſitq; minor, atq; deterior, tranſlatio ſumpta ab hiſ quæ coquuntur ad ignem; ſiuntq; coctura longè minora. Inde uerbum tranſlatum in eos qui ere alieno cooperti cum ſoluendo non ſint, uel latitant, uel ſolum uertunt. Nam decoxiſſe dicuntur, & decoctores nominantur. Epigrammatarius: Nihil colonus uillicuſq; decoxit. Craſſus qui primus diues eſt cognominatus, decoxiſſe

xisse suis creditoribus traditur. Notissimum est illud Catulianum, Decoctoris amica Formiani. lib. 1. cap. 8.

Iuxta decumanum) Suprà docuimus, decumanum dici limitem secātem agrum ab exortu ad occasum, uineas quoq; limitari decumano. lib. 4. cap. 20.

Decussabimus) Id est, deformabimus, ducemusq; in decussas, id est, denormabimus, digeremusq; ad æquilibrium. Hoc uerbo utitur & Vitruuius, dictumq; uidetur à decussibus, hoc est, à denario numero, qui perfectus, & absolutus est. Quidam legunt decussauimus, ut sit præteriti temporis, quod intellectui magis quadrat. Quòd autem ait in speciem Græcæ literæ, neque *δ*, intelligo, neque *λ*, ut quidam opinantur, sed *χ*. Talis enim litera stellæ similior est, cuius effigiem representare ait hanc machinam lib. 4. cap. 13. Hinc in stellam decussare ait lib. 4. & decussatim per decusses, & per frustra cuiusdam magnitudinis absolutæ, sicut decussis, hoc est, denarius numerus perfectus habetur lib. 12. cap. 53.

Cellam defrutariam) Impositum est nomen uillæ defrutariæ ab eo quòd in ea fit defrutum. Est autem defrutum uinum ad dimidiam mensuræ partem decoctum, ut docet Plinius. Autumat Palladius defrutum à defruendo dictū esse, quod ubi ad spissitudinem fortiter despumauerit, effectum est. Caelenum uerò dicitur cum ex tribus partibus perdita tertia, duæ remanserunt. Sappam uerò appellant ubi ad tertias decoquitur, quod Græci syrium & exfema nuncupant, & ita frequenter à Galeno nuncupatur. lib. 1. cap. 6. Hinc defrutarium locus in quo fit, & defrutaria uasa defruto coquendo maximè idonea. lib. 12. cap. 21.

Defrutare) A defruto declinatum est uerbum defrutare, quod significat defrutum conficere, & sappam coquere.

Vnde

Vnde & defrutariæ cellæ nomen est inditū. Defrutum uerò à defruendo dictum est, significatq; uinum decoctum ad dimidiam mensuræ partem, redactumq; ad spissitudinem mellis, cuius uicem quoq; præstat. lib. 2. cap. 22.

Ferijis denicalibus) Festi Pompeij uerba hæc sunt: Denicales feriæ colcabantur, cum hominis mortui causa familia purgabatur. Græci enim νεκρῶν mortuum dicunt. Tu dispice an ex hisce doctissimi grammatici uerbis scribendum sit denicalibus ferijs, tanquam à πῶ τῆ νεκρῶν formato uocabulo. possumus & denicales legere, ut à numero denario dictio ducta sit, sicut nouendiales dixere à numero 1 x. dierum. lib. 2. cap. 22.

Depingere) Vnius literæ immutatione tollendū est mendum, ut legas depingere, quod plantare significat, iudem paulo mox quinq; malleoli pangendi sunt. lib. 3. cap. 16.

Depletur) Exhauritur, educitur, ex uasis post pressuram. Status: Digno depleuimus haustu. Cato: Oleum si poteris, bis in die depleto. Idem dixit amurcam dehaurito in eodem significatu. Plinius noster uerbo infrequenti, sed elegantissimo ait, Oleum sepius die decapulandum, pro eo quod est, deplendum dehaurendumq;. A Catone dictus capulator is, cuius officium est, ut concha oleum diligentissime tollat ac depleat, de quo mox paulo sic scribit Columella, Protinus capulator depleat: uiturq; persepe hac dictione. Dicitur autem capulator à capula quòd nomen est uasis, cuius nominis Nonius & Varro meminerunt. lib. 12. cap. 49.

Desponderis sapientiam) Desperaueris te sapientiam ad perfectū posse percipere, & ad eam peruenire. Despondere animum dicitur apud autores, pro eo quod est finem sue spontis statuere, ac mori uelle ex desperatione. M. Varro:

Hoc ideo in secluso clam, ne reliqui, si uideant, despondeant animum, atq; alieno tempore uenditori moriantur. Lilius: Nec ipsi solum desponderant animos, sed contemni cepti erant à finitimis populis. Plautus: Ne lamentetur, ac ne animum despondeat. lib. 11. cap. 1.

Dicimus & Despondere sine additamento pro eodem, ut idem Coll. lib. 8. cap. 10.

Deuerrendus) Scopis purgandus. Deam nomine Deueram coluit antiquitas, quæ præerat domibus euerrendis. Conueritores dicti scoparij, illi scilicet qui scopis à prandio, à cæna pauimenta deuerunt, & purgamenta esearum tollunt. lib. 7. cap. 4.

Deusticæ) Id est crematæ, tostæq; in pruinis. libro 6. cap. 17.

Diffusa) Id est, recondita in dolijs. uina diffundi dicuntur in apothecis in uasis uinarijs in quibus diu seruantur. Iuuen. Ipse capillato diffusum consule potat. Horat. Vina bibes iterum Tauro diffusa. Verbum hoc est frequens, is usus apud Plinium iuriconsultos uel ceterosq; classicios scriptores. lib. 3. cap. 21.

Plus dipondio & semisse) Id est, plus duobus pedibus & dimidio. Peculiaris hæc elocutio est Columellæ, de qua iam supra diximus. lib. 4. cap. 1. & dipondio & dodrante id est, duobus pedibus, & 1 x. unciarum. lib. 3. cap. 13.

Disspendium) Damnum: compendium, lucrum. libro 6. in præfatione.

Differenda) Per interualla serenda. lib. 11. cap. 3.

Sub diuo) Sub Ioue, sub cælo libero & aperto. dicimus & sub dio, unde subdialis deriuatur. lib. 6. cap. 3.

Dolabella) Diminutiuum à dolabra quod genus est feramenti. lib. 4. cap. 24.

Sint duramina) Brachia in uitibus modò duramenta uocant: modò duramina. Plinius, Relicto semper duramento in singulis tabulatis. lib. 4. cap. 22.

E

Elices fulcosq; aquarios) τὸ αὐτό, id est, bis idem dixit: namq; elices uocant sulcos aquarios, per quos aqua collecta educitur ex liris agrorum: non longè distant fuisse inciles, quæ & incilia appellant, de quibus sic scribunt iuriconsulti, Titulo de riuis. Incile est locus depressus ad latus fluminum, ex eo dictus, quod incidatur. Inciditur enim uel lapis, uel terra: unde primum aqua ex flumine agi possit. lib. 11. cap. 2.

Eluenaci generis) Inter uites generosas nominatur eluenaca, quam fertilitas commendat. Duo eius genera. Maior, quam quidam longâ: minor quam arcelacâ appellant, non tam fecundam, sed gratiorem haustu. lib. 5. capi. 3.

Emacietur) Fiat macrum. lib. 7. cap. 10.

Embammata) Plinius noster intinctus subinde uocat, quæ Græco uocabulo embammata nuncupantur. Sunt autem liquamina multiformia, quibus intingimus buccellas esearum, gulæ prorsus irritamenta, uulgo saporis appellant. Græci dicunt ἐμβάπτειν, intingere: unde & embammata intinctus. Illud ex Euangelio: qui manum intinxerit in catino: Græce dicitur, ἐμβάπτειν τὸν χεῖρα ἐν τῆ βίβλῳ. lib. 12. cap. 54.

Emittet in iugum) Lego emicet, id est, profiliat, tale est illud poëticum, Emicat Eurialus. sic & Plinius: Quæ ita emicuerit materia fructum dabit anno sequente. lib. 4. cap. 20.

Emplastraturus es) Id est, insiturus, eo genere insitionis, quam emplastrum, & emplastrationem uocant, quæ

quæ ita fit, Detrahatur cortex ex parte arboris nitidissima, etq; imprimatur cortex cum gemma ex alia arbore par: sic compage densata, ut delibrata parti bene conueniat tessella hæc, siue scutula insiti corticis, mox oblinatur intrita, integiturq;. Huic emplastrationi consimilis est inoculatio, quæ excidit in arbore oculum cum fistula, gemmamq; includit sumptam ex alia arbore. Inoculatione signauit Vergilius numeris poetiis, scribens: Nec modus inferere, atq; oculos imponere simplex. Et mox paulo: Huc aliena ex arbore germen includunt, udoq; docent inolescere libro. lib. 12. cap. 2.

Ephoram) Lege ephoram, morbus est oculus: cuius crebra mentio apud Plinium: Nascitur & ephora in genitalibus. lib. 6. cap. 7.

Epityrum) Columella euidenter ostendit epityrum dici in oliuis genus conditæ, docetq; quemadmodum id fiat. Cato quoq; ante Columellam tradidit compositionem epityri, cuius uerba hæc sunt: Epityrum albu, nigrum, uariumq; sic facito, ex oleis albis, nigris, uarijsq; nucleos eijcito. Sic condito, concidito, ipsis addito oleu, acetum, coriandrum, cyminum, foeniculum, rutam, mentam, in orculam condito, oleum supra fiet, ita utitor. M. Varro lib. de lingua Latina tertio, enarrans illud Plautinum: Si unum epityrum estur. Epityrum (inquit) uocabulum est cibi, quo frequentius Sicilia, quam Italia usa. Quidam quia apud Græcos caseus dicitur τυρός, opinati sunt epityrum dici cibum caseatum, quibus reclamatur auctoritas scriptorum classicorum, quos nominauimus. Videtur autem appellari epityrum a contracta oliua, quæ Græcè dicitur πιδυρίς. lib. 12. cap. 47.

Equienti mula) Equum appetenti, & maritum desideranti. Canes consimiliter dicuntur catulire, quando cupiunt

piunt maritari. Tradit Plinius equas domitas sexaginta diebus equire antequam gregales. lib. 6. cap. 37.

Equus) Hunc Aratus, & alij complures Pegasus esse dixerunt, qui in Helicone saxum ungula feriens fontem aperuit, qui ex eius nomine Hippocrene dictus est. lib. 11. cap. 2.

Eurengij) Legendum eryngij. Est enim eryngion, siue erynge herba inter aculeatas, in primis clara contra serpentes, & uenenata omnia nascens. Eius radix bibitur aduersus istum morsusq;. Apollodorus aduersus toxica cum rana decoquit. lib. 6. cap. 5.

Ergastularij) Quidam autumant ergastularios dici seruos uinctos in ergastulo. Tu cape ergastularium pro eo qui præpositus ergastulo, & mancipijs: quod genus seruos prius habebant in ergastulo compeditos ad culturam rusticationis exercendam. Plin. coli rura ergastulis pessimum censet esse, tanquam quicquid illi agunt, a desperantibus agatur. lib. 1. cap. 8.

Erronem) Erraticum, & fugitiuum. Labeo iuriconsultus, ut scriptum legitimum titulo ad ædilitium edictu, definit erronem esse pusillum fugitiuum, & ex diuerso fugitiuum magnum erronem esse: sed proprie erronem sic definiunt iuriconsulti cum, qui non quidem fugit, sed frequenter sine causa uagatur, & temporibus in res nugatorias consumptis ad dominum redit. De errone terno, ait Horatius: Fugitiuus, & erro. lib. 9. cap. 10.

Eruum) Eruum genus est leguminis, quod uim medicaminis obtinet: quippe quo diuus Augustus est curatus. Innoxium est bobus primo uere satum, autumno uero grauidiosum. De hoc Horatius: Tenui solabitur eruo, Fersum dicitur, quod infractum, & comminutum est, sicut & faba fresa nuncupata, quæ molis frangitur. Col. lib. 6. cap. 3.

Euanidæ fiunt) Imbecillæ, languidæq; , a Seneca gaudiū
 euanidum, decenter dictum. Col. de arb. cap. 17.

Eugeniæ) Eugeniæ uua à generositate nuncupantur.
 Græco enim uocabulo εὐγενεία, dicitur nobilitas. Euganei
 quoq; populi Alpiū incolæ traxere nomē à præstantia ge-
 neris: hoc est, ab Eugenia. Itaque Eugeniæ uua respondent
 suo nomini, quando uinum generosum fundunt. lib. 3. cap. 2.

Euronotus) Nomen uenti est, qui mediū flat inter cu-
 rum, & notum, unde & nomen accepit. autor Plinius in
 secundo. lib. 11. cap. 2.

Exacuit) Hoc est, ut ego interpretor, acorem fecit, &
 acetī saporem concepit. lib. 12. cap. 17.

Exaltant) Exaltare sulcum, est alta fossione deprimere.
 Est enim altitudo superior, & inferior. Col. lib. 3. cap. 13.

Exantari) Quasi sanie purgari defecariq; , quo uerbo
 uititur Cor. Celsus. Consimile est Apulcianum uerbum exa-
 murcari, pro eo, quod est amurca emundari, & sanie re-
 purgari, & quidquid est fæculentum extillare. infra ait
 Columella scribens de salsura suillæ carnis, Compositis in
 tabulatum tergoribus pondere imposito, ut exanictur: hoc
 est, noxius humor emundetur. lib. 12. cap. 46.

Excerni) Id est, expurgari, uentilariq; . Consimilia sunt
 subcernere, & incernere, inde excernicula, incernicula di-
 cta genera cribrorū. Aliàs excernere, est uentrē purgare:
 unde excrementa dicuntur, quæ & retrimēta. lib. 2. cap. 21.

Excludant) Gallinæ dicuntur excludere, cum post incu-
 batum pulli maturi rupto ouo nascuntur. Plinius: Celerius
 excluduntur calidis diebus. Item quedam gallinæ gemina
 oua pariunt, & geminos interdum excludunt. Dicitur
 & excludere in eodem significatu. lib. 8. cap. 2.

Exberbatur) Herbis liberatur, repurgaturq; . lib. 4. ca. 3.

Exudent

Exudent) Quasi sudando siccescant exuantq; noxiū
 succum. lib. 12. cap. 5.

F

Fecinium) Inter genera uitium est fecinia, ex eo dicta,
 quod plus quàm cæteræ fecis affert: quod tamen incommo-
 dum reppensat uuarum multitudine: uentos, & imbres pa-
 tienter suffert, æstu infestatur, minuti acini, & duræ cutis
 uuas habet. lib. 12. cap. 7.

Flaccescat) Languescat, & quasi flaccidum fiat. Plinius
 à flaccidis auribus autumat deriuari cognomina Flacco-
 rum. Ait Apuleius: Flaccet rebus oratio, id est, languescit,
 & iacet. Potest legere fraccscat, pro eo, quod est putrescat,
 & corrumpatur. lib. 5. cap. 10.

Fastus) In notis Seruii annotauimus Seruiū errasse,
 dum erroris arcescit Lucanū, qui scribit fastus esse quartæ
 declinationis, quando significat superbiam. Secundæ uerò,
 quando significat librū, qui dierum habet computationem.
 Vnde errauit (inquit) Lucanus, dicēdo: Nec meus Eudoxi
 uincetur fastibus annus. Nanq; indiscriminatum dicimus fa-
 stos, & fastus in secundo, & quarto ordine pro libris, quod
 & Priscianus tradit, & magnorum scriptorum confirmat
 autoritas, quæ pro ratione est. lib. 9. cap. 14.

Fatiscit) Resoluitur, languescit, deficit. Plinius: Sine cal-
 ciatu fatiscunt. lib. 7. cap. 3.

Fefellerit) Latuerit. Horatius: Nec uixit male, qui na-
 tus, moriensq; fefellit. Lilius: Explorator Carthaginensis
 Romæ biennium fefellit. lib. 12. cap. 3.

Feles) Animal est familiare, ac domesticum, omnibus no-
 tum, uulgo catus nominatur (ut opinor) à solertia. Nam
 catum sapientem dicunt, & acutum, Græci αἰλεποῦ ἰνο-
 cant. Plinius tradit felium oculos in tenebris fulgere.

Item

Idem alibi sic refert, Feles quidem quo silentio, quam le-
nibus uestigijs obrepunt aubus, quam occulto speculatu
in musculos exiliunt, excrementa sua effossa obruunt ter-
ra, intelligentes odorem illum indicem sui esse. Verum
apud Columellam, & Varronem, feles accipi videtur pro
fouino, sic enim uulgus appellat bestiolam gallinis maxi-
me infestam, noxiamq; & sepe gallinaria tota contruci-
dantem, lib. 8. cap. 3.

Fellicula) Legendum filicula. Est enim diminutiuum,
à filice herba: de qua Persius: Non tamen ista filix ullo
mansuescit aratro. Pterin Græci uocant. Præterea alia
est herba filicula, quam Græco uocabulo polypodion ap-
pellant, similis est filici, bilem detrahit, in petris nascitur.
lib. 6. cap. 26.

Femina) id est, femora, coxæ interiores sine diphthongo
scribi debet, cum prima syllaba corripitur. Verg. Eripit à
femine. Hinc subfemina, id est, subfemora interiora. Interfe-
mineum eleganti uocabulo Apulciano dicitur genitale mu-
liebre, quasi inter femina collocatum. lib. 6. cap. 37.

Pellicij fibri) Latini fibrum dicunt, Græci castorem, qui
amputatione genitalium liberat se à uenatoribus, gnarus ob
medicatos testes se peti. lib. de arb. cap. 15.

Testaccis puluinis fibulantur) Id est, alligantur, & qui-
busdam quasi fibulis coagmenta connectuntur. Fibulatio-
nes à Vitruuio dictæ coniunctiones fibularum in machi-
nationibus. Diffibulare est fibulam dissoluere, quod & re-
fibulare dicimus; quamuis apud epigrammatistam id uer-
bum dicatur in re obscena de fibula citharædorum, &
comædorum, cuius cum mordacitate satyrica mentio est
apud poetas. Testacci autem puluini in pauimentis dicun-
tur coagmenta spicata, & loricationes, quibus ad regu-
lam

lam perficitur, ut nullæ lacunæ insint. Et sint quasi extan-
tes cumuli. Item puluini sunt eminentiores partes in areis
agrorum, & quasi tori. lib. 1. cap. 6.

Fidelix) Nomen est fictilis uasis, de quo Persius: Respon-
det uridi non cocta fidelix limo. Plinius: Multis congelatam
tibi plenam faciam fidelix. Fidelix crebra mentio est apud
Col. hoc uolumine, ut pote uasis condendis salgamis maxi-
me idonei. lib. 12. cap. 7.

Fidicula) In caelo sydus est, quod appellatur modo Iyra,
modo fidis, modo fidicula. Alias fidiculas accipimus pro ge-
nere tormenti, ut in commentarijs Suetonij est explicatum.
lib. 11. cap. 2.

Fisco) Fiscina iuncea. Col. lib. 12. cap. 48. hinc fisculus
paruus fiscus, siue fiscella iuncea. lib. 12. cap. 49. & lineum
fiscum uocat lib. 12. cap. 38.

Flutas) Murenæ, & anguille uocantur Græco uocabu-
lo plotæ, Latino flutæ, quod in summo supernantes sole tor-
refactæ curuare se posse, & in aquam mergere. desinunt:
atq; ita faciles capti sunt. Autor Macrobius. Colum. lib. 8.
cap. 17.

Focaneus) dictus est palmes, quasi faucibus uitis enatus:
nam, ut inquit Columella, solet in bifurco medijs prorope-
re, illud autem bifurcum ueluti fauces in uite. representat.
lib. 4. cap. 24.

Fermentum foeniseis) Foeniseis, sic enim elegantius
dicitur, quam foeniseus, siue foenisea, est is, qui foenum se-
cat. Foeniseia dicuntur foenisectiones. Pers. Foenisees cra-
so uitiarunt ungunt. p. lites. lib. 2. cap. 18.

Præcipue foetæ) Foetas, ferè semper idonei scriptores ap-
pellant puerperas, hoc est, eas quæ pepererunt. Incluyus
tamè poeta dixit, Loca foeta furenibus austris, pro plena.

Idem ait: Non insueta graues tentabunt pabula scetas, pro
prægnantes. Verum alio in loco posuit scetam pro ea, quæ
iam peperisset. Sic enim inquit, in aspside poëta: Fecerat, &
uiridi scetam Mauortis in antro Procubuisse lupam. Plinius
noster scetam semper usurpat pro ea, quæ à partu cubat.
Col. lib. 7. cap. 6.

Forda non admittit) Vacca prægnans, dicitur forda à
foetu. Ouidius: Forda ferens bos est. Ab alijs horda appella-
tur quadam cognatione literarum, ut hœdus scœdus. Inde in
fastis dies hordicalia, siue fordicalia nominantur, quæ non-
nulli appellant fordicia, quibus hordæ siue fordæ, id est,
grauidæ uaccæ immolabantur. lib. 6. cap. 23.

Fossas ueteres tergere) Verrius Flaccus iuris pontificij
peritissimus, quia ferijs tergere ueteres fossas licbat, nouas
facere ius non erat, scstiuiter dicere solebat, ferias idoneas
magis uiduis esse quam uirginibus ad nubendum, tanquam
fossæ ueteres sint uiduæ, quas feriativ diebus tergere fas es-
set. lib. 2. cap. 24.

Cum fracibus) Sicut floces prisco uocabulo significant ui-
ni fecem è uinaceis expressam: ita fraces ex oleis. Plinius di-
xit fraces esse carnes oliuarum, & inde feces. Olcum, ut in-
quit Cato, quàm diu in amurca & in fracibus erit, tam de-
terrimum erit. Hinc uerbum factum uidetur Fracescere,
quod est fracibus resoluì corruptiq; atq; putrefieri uetu-
state. M. Varro, Olea lecta si nimium diu fuerit in aceriis,
calidore fracescet. Item hæc de qua fit oleum, congeri solet
aceruatim per dies singulos in tabulata, ut ibi mediocriter
fracescat. lib. de arb. cap. 14.

Infriatur) Friare quod & infriare dicitur, est in pulue-
rem redigere, & minutim digitis terere atq; inspergere,
uulgo dicunt puluerizare. lib. 8. ca. 5.

Vis fri

Vis frigoris excoquit) idem est effectus frigoris, & ca-
loris iuxta illud Maronianum: Penetrabile frigus adurit.
Consimiliter Lucanus: Vrebant montana niues. In hanc sen-
tentiam Palladius, ita utraque pastinatio decoquetur benefi-
cio algoris & solis. lib. 11. cap. 3.

Furunculus) Palmes est iuxta palmitem, custodem nun-
cupatum, qui est uerruæ magnitudine, uocaturq; furuncu-
lus. Aliàs furunculus dicitur ulcus nascens passim in quacun-
que parte corporis ac maximo incommodo, mortiferum ali-
quando malum confectis emaciatisq; corporibus. Aliàs fu-
runculus pusillus fur, ut latrunculus. lib. 4. cap. 24.

G

Galactopota) id est potores lactis, & lacte uictitantes.
Græcè γάλα dicitur lac. Suidas ait, γαλακτοπότης ὁ γάλα
πίνων, id est galactopotes est lac bibens. lib. 7. cap. 2.

Casuum Gallicum) Laus apud priscos erat præcipua ca-
seo Nemausensi (sic enim à ciuitate Galliæ nominatur) cu-
ius meminit Plin. in x. 1. qui scribit caséo Nemausensi fuisse
commendationem, sed musteo tantum ac recenti. libro 12.
cap. 57.

Gallinaria) Quæ superius Græco uocabulo dicta sunt
ornithotrophia & ornithones, nunc Latina uoce appellat
Gallinaria, uidelicet stabula Gallinarum & receptacula. li-
bro 8. cap. 3.

Sestarios gari) genus est liquoris exquisiti, quod garon
uocauerunt, à pisce garo nominato, ex quo antiquitus conficie-
batur. Autumat Plinius garum fieri intestinis piscium sale
maceratis. Martialis: Nobile nunc sitio luxuriosa garum.
lib. 6. cap. 34.

Gemellar) Nomen est uasis, cui forsassis ex eo inditum
hoc nomen, quod geminas mensuras continet. lib. 12. cap. 50.

Glaber) sine pilis. Glabella femina decenter dicitur Apuleio, cuius corpus est laeuigatum, politum, nulloq; pilo hispidum. lib. 7. cap. 3. hinc glabrescit, id est, fit glabra & polita leuigataq; lib. 2. cap. 20.

Locus glabrentibus) Glabrentia loca dicuntur quasi caluentia, quæ & glabrata nuncupantur, sine stirpe, sine stipula, sine frondibus, ut hominis caluit: um sine capillo est. Græci consimiliter loca nudata fruticibus phalacras uocant, à quibus φαλακροῦ dicitur caluus. Vnde phalacrocaraces dicti corui aquatici caluitio monstrabiles. Caluescere de arboribus quoque usurpatur. Infra ait Colu. Sæpe nouella castaneta caluescunt. Vinca caluata dicitur Catoni, Plinioq; in qua raræ sunt uites. lib. 2. cap. 9. Et glabrata, id est, depilata. lib. 12. cap. 52.

Gleuconi) Græci τὸ γλευκόν mustum uocant: Græca quoque uoce dicitur aigleuces, hoc est semper mustum quod inter dulcia est. Id cucnit cura: quoniam, ut docet Plinius, feruere prohibetur. Hinc oleum gleucinum dictum ab eo γλευκόν, id est, mustum, incoquitur uapore lento, consumiturq; mustum oleo, cui admiscent etiam odora menta. Plinius oleum gleucinum memorat inter genera olei facticij, quod nunc quomodo fiat, eleganter Columella prescribit lib. 12. cap. 50.

Glycorhizes) Vocabulum Græcum est, quod significat dulcem radicem, tanquam id uini genus à dulcedine musti, & radice herbæ cum qua fit, fit nominatum. libro 12. cap. 35.

Quasi pabulo gliscit) Crescit, pinguescit, saginatur. Gliscere enim crescere est: Vnde glires dicti, qui somno gliscunt, id est, crescunt, fiuntq; pinguiore. Glisceras mensas dicebant antiqui opimas, & lautas, quasi gliscentes per instructionem

structionem epularum. Alibi Columella scribens de gallinis farciendis sic inquit: Prima luna saginari coepta uicesima pergliscit. lib. 2. cap. 14.

Graminose) Herbose, à gramine ducto uocabulo. Est autem gramen inter herbas uulgatissimum, iumentis herba non est alia gravior, siue uiridis, siue in sceno siccata. Sunt qui & aculcatum gramen uocent, cum in cacumine sint aculei, quod Græci dactylon uocant: quia digitis mœdeatur. lib. 6. cap. 1.

Grauedinem) Grauedo, ut docet Cornel. Celsus, humor est ex capite distillans. Apuleius: Narcs grauedine oppletæ. Græci uocant coryzas, nostri grauedinem: unde grauedinosi dicti, qui ad morbum grauedinis procliuiore sunt. M. Tullius: Itaque dicimus grauedinosos quosdam, quosdam torminosos, non quia iam sint, sed quia sepe sint. lib. 7. cap. 3.

Gummitione) Insperione gummi, & quasi tectorio. Item ceratura dicitur inductio cere, & quedam quasi incrustatio ex cera facta in dolijs olearijs. lib. 12. cap. 49.

H

Obseruare halitus septentrionales) Plinius: Qui mares concipi uolet, in aquilonem pascito, ut sic in eundem in eant: qui feminas concipi uolet, in austrum spectantes inire cogito. Tradunt omnes ferme scriptores hoc fieri, sed cur fiat, minime causas explicant: uideor itaque facturus operæpretium, si ea, quæ apud Albertum Magnum rerum naturæ consultissimum legi, conducentia ad hanc rem, hoc in loco explicauero, qui in libris de animalibus tradit, ideo flante Aquilone concipi mares, quia is uentus calorem naturalem inuis cohibet, & ita corpora fiunt ualentiora firmioraq; & ipsum semen siue spermata

meliorescit, contrà flante austro corpora fatiscunt, & resolu-
luto calore fiunt imbecilla, unde foeminae tunc facilius concip-
iuntur, qui foetus est quàm masculus longè imbecillior,
molliorq; lib. 7. cap. 3.

Hallecula) pisciculi nomen est, potest esse diminutivum
hallecis, quæ sex est murie imperfecta, nec colata. li. 6. ca. 8.

Haræ) Stabula porcorum, atque cubilia. Plautinum illud
notum est, In hara habitare uideor, non in ædibus: apud
Varro. lib. 3. cap. 10.

Albi uel helui) est enim color heluius, siue heluolus, inter
purpureum, & nigrum. Vnde uua heluolæ nomen accepe-
runt, quæ à quibusdam appellatæ sunt uariante, à colore sæ-
pius uariante. Grammatici heluum colorem appellari dicunt
medium inter rufum & album, qualis est color boum. M.
Tullius hinc uidetur heluolas herbas scito epitheto nuncu-
passe, cum ait, Heluolas herbas ita condiunt, ut nihil possit
esse suauius. lib. 2. cap. 2.

Rustici hexastichon) Vulgò dicitur hexastichon sex uer-
sibus constans: Distichon duobus. Hic hordeum nominatur
hexastichon, quasi sex ordinum: sicut alterum genus disti-
chon, duorum ordinum. Nam in hordeo spicæ quædam binos
ordines habent, & id distichon uocant: quædam senos, &
hoc à numero ordinum hexastichon appellatur. lib. 2. ca. 9.

Cum distendetur aqua cutis) Id est, laborabit hydro-
pisi. sic enim Græco uocabulo appellant morbum aquæ
subter cutem fusæ: cuius tres sunt species, Tympanitis,
hyposarca, & ascites: Communis est omnium nimia hu-
moris abundantia. Olim quidam hydropticus fitis impa-
tiens bibit suam ipsius urinam, atque ita in exitum semet
precipitauit. Ita autem ordinanda sunt uerba Columellæ,
ut aqua sit septimus casus, cutis uerò rectus, ut exponas
cutem

extem distendi aqua, & nimio humore subter cutē fusæ cor-
pus extuberare. lib. 7. cap. 7.

Hippomanes) Vt eximius poëta describit, uirus est len-
tum distillans ab inguine equarum per id tempus quo libi-
dine extimulantur. Hippomanes est caruncula nigra uidi-
tῆ μετώπῃ τῆ νόσῃ, id est, in fronte pulli equini, uenefi-
cium amoris: de quo intellexit poëta in serio opere: Queritur
& nascentis equi de frôte reuulsus. Et matri præreptus
amor. de quo Plinius, Solinus, Aristoteles, & ceteri. Est et
Hippomanes autore Theocrito πυτὸν ὑπὸ πῶπι, id est, plan-
ta, siue herba, qua gustata equi in furias aguntur, unde &
nomen. lib. 6. cap. 2. 6.

Quam in hircis) Lego in hirtis, ut ad genus ouium hir-
tum, hoc est hirsutum referas, quod minus preciosum est. Si
mauis hircis, intellige in gregibus ouium plures parandos
masculos, quàm in gregibus caprarū hircos. lib. 7. cap. 4.

Hornotinas plantas) Ab horno hornotinus fit, ut à prisco
pristinus, autore Prisciano, & prore annua siue ipsius ani-
mi accipitur. Dixit Horatius, Si thure placaris, & horna fru-
ge lares. Cato: Hornotinae nuces uirides sunt. Col. lib. de arb.
cap. 30. & lib. 5. cap. 6.

Sic utriq; proximum) Nomine horrei significatur repo-
sitorium: unde horrearius dictus. super quo affatum in com-
mentarijs Apuleianis annotauimus. lib. 1. cap. 6.

Pensile horreum) Repositorium sublime & editum. Pli-
nius & Varro probauit suspensa & sublimia, hoc est, pensile
horrea: Consimiliter pensilis uua dicitur quæ suspendi
solet ad perennitatem. Pensiles horti erant Thebis Aegy-
ptijs memorabiles. Sergius Orata habuit pensiles balneas.
lib. 12. cap. 49.

In hortensi lira) Id est, in areola & sulco horti: hor-

tenſia appellat omnia quę ſeruntur & naſcuntur in hor-
tis, Græco uocabulo dicuntur cepurica. lib. 9. cap. 4.

I

Ichthyotrophia) Vox Græca eſt, qua uiuaria piſcium ſi-
gnificantur, quę & pſcinę nominantur. Plin. noſter hæc
omnia receptacula auium, piſcium, ſerarum generali uoca-
bulo uiuaria appellat. lib. 8. cap. 1.

Impetigines) Puſtule ſunt inſeſtantes corpora, quarum,
ut docet Corn. Celfus. ſpecies ſunt quatuor, ab impetu indi-
tum nomen, ut oſtendit Quintus Serenus illo uerſu, Si ue-
rò uitium eſt, quod ducit ab impete nomen. Vulgo uolaticã
dici autumat. Impetiginem Plin. lichenas eſſe ſentit, hæc me-
morans: Arida cum reſina impetiginem & ſcabiem quam
pſoram & lichenas uocant. Nam Ἰσὴ Græcè ſcabies, re-
linquitur ut lichen ſit impetigo. lib. 6. cap. 30.

Incanæ) Canefcentes & albæ. Vergil. Incanãq; menta
Regis Romani. lib. 8. cap. 2.

Incernemus) Cribrabimus. Incerniculum genus cribri
eſt: incernere cribrare, cribroq; tranſmittere. lib. 5. cap. 4.

Incilia) Incilia foſſe ſunt, quę in agris fiunt ad aquam
deducendam, dicuntur & deriuationes de riuo communi
factę. Portius Cato: Incilia aperire, aquam deducere, uias
& ſegetem curare oportet, ut fluat, item in monte foſſas in-
ciles puras habere oportet. lib. 5. cap. 9.

Inemptas dapes) Verſus Verg. ex 1111. Georg. quos
hoc in loco citat Columella, ſunt hi, Regum æquabat opes
animis, ſerãq; reuertens Nocte domum, dapibus menſas
onerabat inemptis. lib. 11. cap. 2.

Ineunt) Coeunt, & primum initum facere incipiunt. lib.
7. cap. 9.

Inexputabilis) Inſinitus, qui ſupputari ob multitudinem
non

non poterat. lib. 9. cap. 4.

Non inſicior) Non nego. Ire inſicias eſt negare, inde ſta-
tus inſicialis apud Oratores. Inſiciator pro eo qui negat.
Epigrammatista: In ius ô fallax aut inſiciator eamus. lib. 4.
cap. 28.

Infriata) Minutim inſparſa. Friabile id Latine uocatur
quod facile diſcitur, uulgo uocant puluerizatum. libro
7. cap. 5.

Velut per inſundibulum) Inſtrumenti nomen eſt quo ui-
na diſfunduntur in dolia, in uſu cellę uinarię frequentiffi-
mo. Portius Cato ſcribit, oportere uillicum habere in inſtru-
mento fundi inſundibula duo. Refert Flauius Vopifcus in
Aureliano, fuiſſe quendam bibacem, qui bibere ſolebat inſun-
dibulo appoſito plus orca. Eſt autemorca genus uafis. lib.
3. cap. 12.

Inſuſci) Nigrantis coloris. lib. 9. cap. 10.

Ingluies) Albertus Magnus doctior quàm eloquen-
tior, Pappam uocat in auibus, quam Columella uocat inglu-
uiem. Itidem Vergil. illo uerſu, Improbis ingluuiem ran-
isq; loquacibus implet. A Plinio dicitur ſinus gutturis.
Eſt autem capacitas gulę patientis, qua merguntur recen-
tia cibaria. lib. 8. cap. 5.

Inire gregem) Id eſt, coire cum grege Auſonius: Sic me
taurus inire, ſic proxima buccula mugit. Ouidius: In eas quam
libet ante uel. Hinc initus ponitur pro coitu. Plinius tradit
equos, & canes, & ſues initum malutinum appetere. Idem
de bobus ſcribens ait: Conceptio uno initu peragitur. libro
7. cap. 3.

Innotat) Inurit, ſignat, inſcribit. lib. 7. cap. 9.

Inodare) Plinius pertinentia ad hanc ſententiam hæc
ſcribit: Ceterum ut odore careant, omnia hæc iubentur

seri cum luna sub terra sit, colligi cum in coitu. sine his Me-
nander è Græcis autor est, allium edentibus, si radicein be-
tæ in pruna tostam supercederint, odorem extingui. lib. 11.
cap. 3.

Impicato) Pice oblinito, picare, impicare, oppicare uer-
ba sunt ab uno picis fonte corruata. lib. 12. cap. 29.

Irim) Herba est laudatissima in Illyrico. Floret diuersi
coloris specie, sicut arcus coelestis, unde et nomen: natura
est feruens. lib. 12. cap. 28.

Insolatis) Insolati dicuntur dies multo sole, et puro inte-
pescentes. Insolari etiam est sole impleri, concoquiq; lib. 11.
cap. 3.

Ad instrumenti curam) Titulus est apud Iurisconsultos
de fundo instructo, et instrumento legato. Vbi docet Vl-
pianus instrumentum dici apparatus rerum, sine quibus
exerceri nequeat possessio. Idem ait, instrumenta fundi ca-
esse, quæ fructus querendi, cogendi, conseruandi gratia pa-
rata sint. Triplex est instrumentum rusticum, Vocale, Se-
miuocale, Mutum. Vocale, in quo sunt serui. Semiuocale, in
quo sunt boues. Mutum, in quo sunt plaustra, ligones, falces,
et alia. Hoc genus Græci uocant ἐργαλικά, γεωργικά, καὶ
ἀσκευα. lib. 1. cap. 8.

Insuccanda) Aspergenda, et quodam quasi succo irro-
randa, madefaciendaq; lib. 7. cap. 4.

Iteratos terreatos esse) Iterati dicuntur agri, quando se-
cunda aratione coluntur, quod et offringere nuncupant,
unde et iteratio. Tertiari uerò, quando tertia aratione, et
tertio sulco repetuntur, tuncq; boues lirare dicuntur. lib. 2.
cap. 4.

Interordinium) Spatium quod est inter duos ordines
dicitur interordinium, sicut interuallum inter columnas,
intercolumn

intercolumnium nominatur. lib. 3. cap. 13.

Ad intertriginem) Intertrigo corporis uitium est, fit au-
tem id malum, quando femina, id est, coxæ interiores equi-
tatu alia ue de causa atteruntur. Græci dicunt pacatrimma.
Docet M. Varro intertriginem, et intertrimentum ab eo-
dem uerbo deriuari, cuius uerba sunt hæc: Intertrimentum
ab eo, quod duo, quæ inter se trita, et diminuta, à quo etiam
intertrigo dicta. M. Cato: Intertrigini (inquit) remedium est,
cum in uia ibis, absynthij pontici surculum sub anulo habeto.
lib. 6. cap. 32.

Intritam) Intrita uocabulo generali dicta est, ab intri-
tu. Interdum esculenta est, sepius alijs rebus accommodata.
Ait Terent. in Phor. Tute hoc intristi, tibi omne est ex-
dendum. Exposuit Donatus hoc, inter rusticos de alliato
mortarij dici solere: Propriè enim, inquit, intrita dicitur hu-
iusmodi cibus. Alia res est Catonis intrita, hoc est, empla-
strum ad insitionem, cui emplastrationi nomen est maxime
idonea. Plin. in 17. Sed id etiam apud ueteres Græcos inue-
nitur, et apud Catonem, qui oleam, ficumq; sic inferi iussit
mensura etiam præfinita, secundum reliquam diligentiam
suam cortices scalpro excidi: quatuor digitorum longitudine,
et trium latitudine, atque ita coagmentari, et illa sua intrita
oblini: hic uidetur intrita pro fece uini poni, sicut infra poni-
tur intrita folliculorum, quibus acina uuarum conteguntur.
lib. 12. cap. 40.

Nisi interuaseris) Sicuti supra, ita hic quoque corrigendi-
um est, interraferis. Nanque interradi dicuntur arbores,
quando rami intermedijs succiduntur, quoniam densitas offi-
cit, ideoq; laxioribus interuallis serende sunt arbores, in-
terradi gaudent oliuæ, autore Plin. Columel. lib. 5. cap. 8.
et 12. cap. 19.

Inula) Iulia Augusta illustrauit inulam, dum ea uescitur quotidiano cibo. herba est hortensis, amara, & per se stomacho inimicissima, eadem dulcibus mixtus saluberrima. Defectus præcipue stomachi excitat. lib. 12. cap. 45.

Inurinare) Innatare, & mergi: urinantes uocant, qui sub undis natant, quorum frequens mentio apud Plinium. Urina, ut docet M. Varro, ex eo dicta quod urinatur, id est, mergitur ad hauriendam aquam. Firmicus Maternus docet urinatores habere in horoscopo sydus delphini. lib. 8. cap. 14.

Totius iugi) Vinearum multe species sunt, alie humiles, ac sine palis, alie sublimes, ut quæ appellantur iugate, ut pleræque in Italia. quibus stat recta uinea dicuntur pedamenta, quæ transversa iugantur, iuga nominantur: ab eo quoque uinea iugate dictæ. Iugorum ferè sunt genera quatuor, Pertica, arundo, rectes, ac uites. Iugationis species duæ, una directæ, altera compluuiata, hoc est, in longitudinem, & latitudinem iugata, dicta à cauis ædium compluuijs. lib. 4. cap. 18.

Iugario ad circumeundum) Nomine iugarij significatur, qui iungit boues, iugumq; imponit, demittiq; libro 6. cap. 6.

Iugeratim) In singula iugera, aduerbium est, ea figura formatum, qua templatum, pægatim, uicatim, & alia sexcenta hoc genus. lib. 3. cap. 3.

Fracta iuga) Genus est uinea, quam uocant iugum. Fit autem cum defixis humi palis annectuntur singule transversæ perticæ, per quas prorepunt uitis pampini. Id genus iugi canterium uocant rustici, inde iugata uinea scriptoribus rusticationis nuncupata. lib. 4. cap. 17.

Ad iusta) Integra, & plena sine diminutione. lib. 6. ca. 29.

Iuuentus

Iuuentus) In apibus dicitur decenter iuuentus, gens, populus, plebs, & cætera hoc genus, translatione ab hominibus facta. lib. 9. cap. 12.

L

Labello) Nomen est uasis, diminutiuum à labro, de quo M. Tullius: Labrum si in balneo non est cura ut sit. Villicus habere debet ex præscripto Catonis labrum uinarij, labra aquaria quinq; labrum lupinarij unum. lib. 12. ca. 28.

In Lacinijs) In particulas, ut separatim distributus, & particulatim diuisus bene conualescat: uocabulum ductum à lacinijs uestimentorum quæ cæsuratim sectæ, & quasi diuisæ sunt. Infrà ait, Separatim laciniæ deducantur. lib. 7. cap. 6.

Laconicis excoquimus) Balneæ ardentes, ne dicam calentes, fuerunt in usu quotidiano præcorum, quibus persuasissimum habebant in corporibus cibos coqui, & cruditatem digeri. In balneis erant tepidaria, caldaria, frigidaria: erant & sudatoria, quo ex genere est laconicum. ubi sudando, exercendoq; corpus, cruditatem digerebant, & appetentiam edendi prouocabant. Scribit Vitruuius Laconicum, sudationesq; coniungendas esse tepidario, qui satuitate epularum immodica crudi erant, & cacostomachi cruditateq; laborabant: hi ad balneas confugiebant, & in sudatorijs, laconicisq; sudorem euocabant: ita stomachi, cruditatem digerentes, quam epulæ copiosiores afferunt. Cor. Celsus docet sudorem elici duobus modis, aut sicco calore, aut balneo: sicco calorem esse Laconicorum, quæ utilia sunt, quoties humor intus nocet, isq; digerendus est. Consimiliter Seneca in epistolis moralibus carpens hunc uentricularum morem sic refert: Quid mihi cum istis calentibus stagnis? quid cum sudatorijs? in quæ sic-
cuis

cus uapor corpora exhausturus includitur. omnis sudor per laborem exeat. Poëtæ Satyrici consono ore carpentes ingluuiem heluonum, quorum Deus uenter est, consimiles sententias numeris poëticis complexi sunt. Horatius: Crudi tumidiq; laucmur. Persius: Turgidus hic epulis atque albo uentre lauatur. Iuuenalis: Crudum pauonem in balnea portas. Igitur Columella Satyrico morfu, & canina facundia inuectus in delicias luxuriosorum ait. Romanos saturos cibo, potuq; distentos, excoquere digereq; quotidianam cpularum cruditatem in laconicis, hoc est, sudatorijs, ubi sudores digerebant, & ita apti rursus ad ganeata cibaria, cœnasq; esculentiores reuertebantur. Laconicum autem, ut Dion tradit, à Laconibus dictum est inuentoribus: quoniam nudi, unctiq; ante alios in hisce sudatorijs exercebantur. Plinius autumat id genus instrumenta pessum dedisse mores bonos, & debellasse corpora Romanæ iuuentutis. Cōl. in præfât. lib. 1.

Lacon) Autor est Pollux, generosas canes esse Laconicas, Arcadicas, Argolicas, Celticas, Ibericas. Tradunt antiquitus Lacenas canes ex uulpibus, canibusq; progenitas: et ob id uocari Græco uocabulo ἀλωπεχίδας, quasi à uulpe uulpinares. lib. 7. cap. 1.

Lacusculus) Loculos, siue loculamenta disclusa ut unum quodque genus seorsum, ac separatim reponatur. M. Varro loculatas piscinas appellat in quibus generatim disclusi pisces continentur. Diminutiuum est à lacu, & significat uas torcularis. lib. 12. cap. 49.

Auium lanista) Sicut lanista comparat familias gladiatorum, easq; edocet armorum disciplinam, ut mox uendat munerarijs: ita per translationem dicuntur lanistæ auium, qui gallinas parant, instruuntq; ad certamen, qui mos hodicq;

dicq; durat apud Boëmos: ubi primores præparant gallos gallinacos pugnae quasi gladiatoria, fiuntq; spōsiones pre eijs non parui, dum unusquisq; pecuniam largam deponit, quâ aufert dominus uictoris gallinacci. Plinius refert Pergami omnibus annis spectaculum gallorum publice editum, ccu gladiatorum. lib. 8. cap. 2.

Vel de lapide noxium) Serui dicuntur de lapide empti, propterea quod uenales serui astabant in lapide, foro Romano ubi præco uenales proclamabat. Hinc illud Plautini: In eo astas lapide, ubi uenales præco prædicat. M. Tullius in oratione contra Pisonem, non manus scienter, quàm eleganter tribunos duos dixit esse de lapide emptos, quia mercede redempti fuerant, ut fauerent Clodio: Sicut serui de lapide empti comparantur. Labitur Merula errore manifestario, qui enarrans hunc locum Columellæ existimauit id totum referendum esse ad eos, qui de Capitolino lapide deijcebantur, quod quàm ridiculum sit interpretamentum, penitusq; ab intellectu scriptoris dissentiens, qui uis uel mediocriter cruditus intelligit. lib. 3. cap. 3.

Lapsana) Oulus est syluestre trium foliorum, diui Iulij carnibus præcipue iocis militaribus celebratum: alternis quippe uersibus exprobrauere lapsana se uixisse apud Dyr rhachium, præmiorum parimoniam cauillates. Est autem id, ut inquit Plini. cima syluestris.

Exiguum laseris) Virgultum clarissimum est, nomine laserpitium, quod Græci silphion uocant, cuius succum uocant laser, magnificum in usu medicamentisq;, & ad pondus argentei denarij pensum. In Cyrenaica prouincia præstantissimum, unde epitheto optimo Catullus Cyrenas laserpiciferas nominauit. Pallad. Græco uocabulo opon Cyreniacum appellat laser, quasi succum Cyrenaicum.

Galenus

Galenus quoq; opij Cyrenaici mentionem crebro facit, intelligi uolens hoc laser: quamuis mendose hæc dictio legitur in codicibus impressis. Plinius de lasere scripsit hæc: Laser ex silphio profluens inter eximia est naturæ dona numeratum: pluribus compositionibus inseritur, per se autem algores excausat. Potum neruorum uitia extenuat, scemini datur in uino. à lasere laserpicium acetum dictum. lib. 5. cap. 8.

Neq; latere) Id est pariete lateritio, & structura ex lateribus coctis facta. Col.

In uentrem lati scunt) Lati sunt prægrandesq; & uentricosi. lib. 2. cap. 10.

Lentorem) Vulgo uiscositatem uocabulo barbaro appellant. Lentor dictio est infrequens: sed oppidò quam elegans, Plinianiq; splendoris. lib. 6. cap. 4.

Leucoia) Candida uiola hoc nomine nuncupatur: Nam Græci leucon candidum, & ion uiolam dicunt. lib. 9. cap. 4.

Superposita libella) Norma est siue instrumentum quo libratores aquarum utuntur. Structuras ædificiorum, ut inquit Plinius, ad normam, & libellam fieri, & ad perpendicularium respondere oportet. in alia significatione libella in argento significat decumam partem denarij nummi. Sembella dimidium libelle. lib. 3. cap. 13.

Liberæq;) Libera dea est, per cuius beneficium sceminae emissis in coitu semibus liberentur, unde & nomen, quam etiam Venerem esse putant, Autor Augustus in sexto de ciuitate dei. Quidam autem Liberam esse uxorem Liberi patris, hoc est Bacchi: numen utriusq; in bacchanaliibus celebratur. lib. 12. cap. 18.

Ligula) Nomen mensuræ parue, instar cochlearis, à lingue similitudine ligula dicta. Quidam grammatici periti

pertinaciter contendunt lingulam dici debere potius, quam ligulam, quos hoc disticho taxat Epigramatista, Quamuis me ligulam dicant equitesq; patresq;, Dicor ab indoctis lingula grammaticis. Plinius lib. 20. Sunt qui comitalibus morbis dandum putant ligula mensura. Ligulam quoq; dicimus uinculum calceorum, de qua Iuuen. Et ligulas dimittere sollicitus. Lingulam dixere ueteres gladiolum oblongum in speciem lingue factum. lib. 12. cap. 22.

Ligone) Ferramentum est rusticum à legendo dictum. Namq; eo propter latitudinem id quod sub terra est, facilius legitur. Vlpianus inter instrumenta fundi, quæ cultura uilia sunt, enumerat ligones. lib. 2. cap. 16.

Ligustici) Ligusticum est olus siue herba hortensis à Liguria nominatum. Plin. in XVIII. Ligusticum syluestre est in Liguria sue montibus, scribitur ubiq;, suauius satiuum, sed sine utribus: panacem aliqui uocant. Apitius condimentis apitiani frequenter immiscet ligusticum. lib. 12. cap. 57.

Lirantur) In liras digeruntur sulcanturq; factis porcis, de quibus supra scripsi satis diligenter. lib. 11. cap. 2. hinc liratum aduerbium per liras. lib. 11. cap. 3.

Mustum lixiuum) Plinius & Græci scriptores protropion uocant mustū sponte defluens antequam calcetur uua.

Fœminæ locis) Id est genitalibus & naturalibus equæ. Locos proprie appellant genitalia mulierum. Plinius: Fœminis eadem omnia præterquam uesticæ iunctus utriculus, unde dictus uterus: quod alio nomine locos appellant, hoc in reliquis animalibus uulnam. M. Cato: Mulier si eo lotio locos fouebit, nunquam hi uiriosi fient. Corn. Celsus: Quæ locis laborat, aut difficulter partum edit, sternutamento lenatur. lib. 8. cap. 11.

Loculamenta) Loculi sunt & receptacula quæ apud nos

fiunt uimineæ, & ordine collocantur in peristerotrophio, in quibus nidificant columbæ. M. Varro loculatas piscinas decenter appellat quibusdam quasi loculamentis distinctas, ubi disperses disclusi pisces habentur. lib. 8. cap. 8.

Locustæ) Locustas intelligit, quæ sunt in genere sectorum, quas Græci ἀγρίδας uocant, de quibus multa Plinius noster in undecimo. Ecclesiastici conditores memorant olim locustam totam excussisse Aegyptum. olim à locustis ciuitas in Africa pulsa est. Alias locustæ sunt pisces. Fuit & Locusta scemina uenefica, cuius Tranquillus, Tacitus, Iuuenalis commemorerunt. lib. 8. cap. 11.

Ad lucubrationem uespertinam) Rustici duas habent lucubrationes, easque maxime noctibus hybernis: alteram uespertinam, alteram matutinam, quam antelucanam uocant: quia ante lucem euigilant. Literatis quoque consimiles sunt lucubrationes, magna tamen dissimilitudine disparatæ. Si quidem rustici lucubrantes rusticana opera efficiunt, & uilia, literati uerò diuina, & immortalia: illi corpus, hi ingenium exercent, illi manus mouent in canabe, & ligno & materia, hi inter chartas, & calamos scriptorios sunt occupati, quæ occupatione, nihil honestius, nihil potest esse præstantius. lib. 11. cap. 2.

Optima habentur à lumbis) Membra hominis, & partes ad alias quoque res decenti translatione transferuntur. Nam montibus poetæ persæpe dant caput, humeros, pedes. Nec Columella in uitibus lumbos, & humeros, indecenter appellat eas partes, quæ si uitem metiaris, ut hominem obtinent uicem lumborum, & humerorum. Cum similiter Plinius dat uitibus digitos, pollices, caput, crines, alia quoque humani corporis membra. Idem tradit ab humeris arborum surculos petendos esse ad insitionem. Col. lib.

lib. de arb. cap. 3.

M

Maceria) Sepimento. Plautus in Truculento: Maceria illa in horto in singulas noctes latere fit minor. M. Varro docet maceriam in fundo esse fabrile sepimentum, cuius species sunt quatuor, quod fit è lapide, quod è lateribus coctilibus, quod è lateribus crudis, quod ex terra, & lapillis compositis informe. lib. de arb. cap. 18.

Maccusat) Legendum est maccusat, hoc est, macer fiat. Plautus: Maccesco, tabesco, consensesco miser. lib. 7. cap. 3.

Malagmatis) Malagmata medicamenta quæ molliunt, unde & nomen. lib. 6. cap. 16.

Maleorum) Corrige malleolorum. Sunt enim malleoli uocabulo apud scriptores rei rusticæ frequentissimo, sureuli uitium utrinque capitulati, & ob id malleoli nuncupati, perinde ac mallei effigiem representantes. lib. 3. cap. 21.

Malignis lignis) A malo arbore pomifera malignum lignum dici arbitror. Plin. melinum unguentum celebrat, ex eo dictum, quod ex malis cotoneis fit. Nam μάλον Græcè malum appellatur. lib. 7. cap. 8.

Marathite) Lego marathritè, hoc est, uinum ex sceniculo concinnatum, quod Græci marathron uocant. lib. 12. ca. 35.

Maritabis) Dicuntur decentissima translatione arboriter maritari, quando illis uitis copulatur. Plin. consimiliter, Alternis, inquit, seruantur brachia, alternis putantur annis, sexto anno maritantur. Horatius quoque dixit in Epodo, Altas maritat populos. lib. de arb. cap. 16.

Materiam subnūtito) Id est, pampinum educato, producitoque ad incrementum, ut mox fructum ferat. Frequens uerbum apud Columellam in hoc significato, sicut & materia pro uirga siue palmite uitiginco. In sexto ait idem,

Materiam uocamus palmitem, ea & fructum, & noua flagella bene procreat. Aliàs materiæ appellatione significatur omne lignum accommodatum ad edificandum. Ideoq; scribit Vlpianus: Si cui legata ligna sunt, ei arbores materiæ causa succisas non deberi. & ut auctor est Paulus: Peritica & pali in numero materiæ redigendi sunt, & ideo lignorum appellatione non continebuntur. Hinc materiarius uocabulo Plautino dictus faber tignarius, & fabrica materiaria Plinio nuncupatur fabrica tignaria, quam De dalus inuenit. Apud Viruuium uerba sunt materiari, & materiationes. Apud M. Tullium ædes male materiata, id est, tignis, trabibusq; male fultæ, maleq; adminiculatæ, & ob hoc uitium facientes. lib. de arb. cap. 1.

Matrices) Quæ fiunt matres, & progenerant, uulgo matricem uocant genitalia foeminae, qua foetus ipse concipitur, contineturq;. Eruditiores matricem ponunt pro ea quæ foecunda est, & mater fit, & parit. Infrà loquens de gallinis, inquit, Sint matricem robusti corporis. Et est hæc dictio in hac significatione propè in usu Columellæ. Suetonius arborem appellauit matricem, ex qua plâta tantum foret. Videor, si memoria non labat, legisse apud Plinium, uno tantum in loco matricem poni pro locis genitalibus secundum uulgarem significatum. lib. 7. cap. 3.

Mediastinus) Significat seruū ministerio rustico priuatim attributum, quod sane erat laboriosum. Sed quod in agricolatione sit id officium mediastini, nõ satis liquet, nisi accipias pro eo qui balnea curat & domum. Quidam etymon mediastini deducunt à medio astu, id est, ciuitate, quasi in media ciuitate uersetur, & mediæ urbis incola sit, quæ significatio planè conuenit cum illo Horatiano carmine: Tu Mediastinus tacita prece rura petebas. Quidam mediastin

mediastinum à medio stando uocari memorant, non pauci mediastinos tradunt dici uilissima quæq; mancipia, qui abiectissima quæq; officia tam in agro, quàm in urbe interseruos peragunt, ut omnibus pareant, nullius imperiū detrectantes, quasi in medio, ac propatulo ad omnium domesticorum iussa præsto sint. De mediastinis Nonius, Porphyrio, Priscianus. Ego resolenter, curioseq; perpensa, uideo apud Columellam mediastinos proprie intelligi eos operarios, qui in studio agricolationis uersantur: quales sunt occatores, sarritores, runcatores, messores: hoc signat ipse Columella scribens in secundo, posse ducentorum agrum iugerum subigi duobus iugis bouum, totidemq; bubulcis, & sex mediastinis. Nam præter bubulcos mediastini sex, qui alij intelligi possunt, quàm hi qui reliqua opera præter arationem in agricolatione conficiunt, ut est sarrire, runcare, occare, metere, & cetera hoc genus sunt autem quasi hi in medio aratorum, & uinitorum consistentes. lib. 1. cap. 9.

Viridcm medicam) nomen est herbæ pabularis, de qua Vergilius: Tunc te quoq; medica putres Accipiunt sulci. Columella in secundo inter genera pabulorum, excimiam scribit esse herbam medicam, quod semel seratur decem annis omnibus. lib. 7. cap. 4.

Melicum) M. Varro: Ad hanc rem electis maximis gallinis, nec continuo his quas melicas appellant falso, quod antiqui, ut thetin, thelin dicebāt, sic medicam, melicam uocabant. hæc primo dicebantur, quia ex Media propter magnitudinem erant allata, quæ que ex his generata postea propter similitudinem. lib. 8. cap. 2.

Mellificijs) Mellis conficiendo, operiq; mellifico. libro 9. cap. 13.

Mellifiones) Græci μέλισσας uocant apes, unde mellifio-

nes dicuntur apiaria, quæ mellaria quoque nominantur, loca uidelicet in quibus siti sint aluei apum. Loca quibus pascuntur anseres, Græca uoce nuncupantur chcnotrophia, Nam $\chi\eta\pi$ dicitur anser. Leporalia dicuntur loca quibus uidelicet lepores inclusi pascuntur, quanquam M. Varro leporaria intelligi uelit omnia septa ædificia uille, quæ habent inclusa omnis generis animalia quæ pascuntur. In leporario (inquit) apri fuerunt multi. Scipio, qui purissimè locutus est, roboraria appellat uiuaria ferarum, à roboreis tabulis, quibus sepiri solent. lib. 8. cap. 1.

Melimeilis) Nomen est liquoris, composito uocabulo ex malis, hoc est cydonijs, & melle. lib. 12. cap. 45.

Menstruus fiat) Id est, ne id mense uno impendatur, absumaturq; quod per totum annum sufficere debet. libro 12. cap. 1.

Mentigo) Videtur in agnis, & hæc dicitur mentigo id ferre malum esse, quod in hominibus mentigram appellant. Vtriusque uocabuli etymon à mento est, quoniam ab ea parte ferè oriebatur, scædisq; ulceribus mentum, os, labra, obsidebat. lib. 7. cap. 5.

Multi mergis) Videntur mergi esse ferramenta idonea metendis frugibus, quæ à Plinio mergites appellantur, sic scribente: Stipulæ alibi mediæ falce præciduntur, atque inter duos mergites spica distingitur. Notum est illud Maronianum, Aut foetu pecorū aut cerealis mergite culmi. Exponunt grammatici mergites dici manipulos spicarum, quo intellectu an hic & apud Plinium mergi, mergitesq; accipi possint, æstimet cruditi. aliàs mergus dicitur in uinea, ubi supra terram uitis curuatur iuxta suum admniculum, à mergendo uidelicet nominatus, de quo Palladius hæc. Mergum dicimus, quoties uelut arcus supra ter-

ram relinquitur, alia parte uitis infossa. Mergi post biennium reciduntur in ea parte quæ supra est, & in loco iustas uites relinquunt. lib. 2. cap. 21.

Mergis propagare) Mergus genus est propagationis, ubi scilicet uitis iuxta suum admniculum curuatur, atque perducitur ad uacantem palum, à mergendo dictus. Instar enim arcus curuatura fit in mergo, & ex arcu euocatur materia, quæ protinus applicata suo pedamento ad iugum trahitur. Vitis celerrime prouenit propagata mergis, qui Columellæ maxime probantur. lib. 4. cap. 2.

Simile miliario) Miliarium nomen est uasis: quo, ut ostendit Cato, utbantur in trapeto. Palladius, docet altum & angustum formari solitum, qui hoc idem memorans quod Columella, sic refert: Vas æneum miliario simile, id est altum & angustum, uespere intus cum lucerna collocemus, & in fundo eius ponamus lumen accensum, illuc papiliones conuenient, & circa lumen uolitant & angustia uasculi ab igne proximo in terra cogentur. libro 9. cap. 14.

Patere minime) Ad minus, ut uulgo dicitur, eloquentionis genus Columellæ peculiare. Plinius in eo significato dicit minimum. lib. de arb. cap. 16.

Mas & fœmina aratro) Mos fuit præcorum in condendis urbibus, ut conditores taurum, & uaccam simul iungerent, cincti ritu Gabino, tenentes stiuam incuruam, ut glebæ omnes intrinsecus euaderent, & ita sulco ducto loca murorum designabant, aratrum suspendentes circa loca portarum. Ex hac antiquorum consuetudine tractum est illud Vergilianum: Intercæ Aencas urbem designat aratro. Hinc Ouidius quoque scribit in Fastis: Inde premeus stiuam signauit moenia sulco, Alba iugum niuco cum

bove uacca tulit. Videtur Colum. mutuatus esse hæc ex M. Varrone ita scribente, Et æs antiquissimum est, quod conflatum, pecore est notatum, & quod urbs cum condita est, tauro & uacca qui essent muri & portæ definitum. Colum. in præfatione lib. 6.

Molitæ) Mola contusæ, media correpta pronuntiatur molitum. lib. 6. cap. 9.

Muridas & exesas) Quodam quasi mucore obductas corrosasq;. Mucor peculiare uitium est uini. Lex uendendo uino est, ut ueque muccat neque aceat. Proprium est, ut Plinij uerbis utar, inter reliquos liquores uino mucescere aut in acetum uerti. Satyricus poëta dixit mucida frusta farinæ, intelligi uolens panem cibarium prædurum, ac mucore situq; inamabili obductum. Plinius ait gracilescere uitem ac emucidam exire totam in foetum nisi recidatur. lib. de arb. cap. 6.

Mundum muliebrem) Appellatione mundi muliebris significatur ornatus, quo matronæ fiunt mundiores, elegantioresq;. Iurisconsultus autumat eo contineri specula, matulas, unguenta, uasa unguentaria, & si qua similia dici possunt, separatq; mundum ab ornatu, tanquam mulier possit esse munda, nec tamen ornata. Verùm oratores, & historici luculenti, quorum autoritas apud me in elegantia Latinitatis pro ratione est, mundum muliebrem accipiunt pro ornatu matronali, cultuq; & eo quidem pretiosissimo, ut puta auri, purpure, & gemmarum. Ero interim contentus uno exemplo, quod suppedit Lilius: Mundicie ornatus, & cultus, hæc fœminarum insignia sunt, his gaudent, & gloriantur. Hunc mundum muliebrem appellauerunt maiores nostri: quid aliud in lectu, quàm purpuram, atque aurum deponunt? quid

quid aliud cum eluxerunt, sumunt? Lucilius satyrographus mundum muliebrem non masculino genere, sed neutro appellauit his uerbis: Legauit quidam uxori mundum omne penuq;. Quod mundum, atq; penum? nam quis diiudicet istud? lib. 12. cap. 3.

Muria dura) Muriam duram sic faciunt: Dolium oris patentissimi aqua coelesti replent, siue fontana, tum indunt sportam iunceam plenam sale candido, qui quandiu liquefcet, signum erit nondum esse muriam maturam, itaq; subinde alius sal tandiu ingeretur, donec in sporta permaneat integer, nec minuatur, quod cum animaduuerteris, tunc scias muriam habere maturitatem suam. Est aliud murie mature experimentum: Nam ubi dulcem caseum dimiseris in eam, si pessum ibi, scies esse adhuc crudam; si innabit, maturam. In alio significato muria nomen est exquisiti liquoris, qui ex thymo fit præstantissimus. Antipolis muria laudatur. Hinc illud epigrammatistæ: Antipolitani (fateor) sum filia Thygni. Muratica Plautino uocabulo dicuntur salsa-menta. lib. 6. cap. 30.

Murinus) A' mure color murinus dici uidetur: alij à murra deducunt, quem Palladius murcum uocat, atque inter colores equinos maxime probari: uulgo murellum uocitant. lib. 6. cap. 37.

Muscantur) Musco herba inuoluuntur, contegunturq; ut quodam seu tegumento uelut aduersus frigora nuntiantur: & ne sole findantur. lib. 11. cap. 2.

Mutuli) Sunt mutuli in ædificijs quædam proiecturæ prominentes in parietibus, de quibus ait Vitruuius, in quarto scribens: E' cantheriorum proiecturis mutulorum sub coronis rationem inuentam esse, ita fere in operibus lapideis, & marmorcis mutuli inclinatis sculpturis defor-

mantur. ait M. Varro mutulos præbere sedilia auiibus. Idem refert mutulos in pariete pro columbarijs esse ponendos. lib. s. cap. 9.

N

Napinæ, rapinæ) id est, sationes naporum raporumq;. M. Cato: Rapinam & coles rapicij unde fient, & raphanum in loco stercoreato bene, aut in loco crasso serito. Annotandum dici rapicium à Catone, prout uulgo uernacula dictione usurpatur. Rapina in hoc significatu media correpta pronuntiatur. lib. 11. cap. 2.

Nauus) Qui sit nauus, cognosces ex contrario, quod est ignauus. M. Tullius in Oratore: Noti erant, & nauis, & nari, quibus cum in præponi oporteret, dulcius uisum est, ignoti, ignaui, & ignari dicere, quam ut ueritas postulabat. lib. 7. cap. 9.

Picis Nemeturicæ) A loco nomen accipit, ut Nemeturica diceretur. lib. 12. cap. 24.

Nepa) Nepam dicunt esse scorpionum, quamuis quidam cancrum dici existiment. M. Tullius, Pectusq; nepai. libro 11. cap. 2.

Nepotum fructu) Palmites in uitibus nepotes nominantur, translatione facta ab hominibus, hominumq; sobole. Infra quoque inquit, Nepotes natos discerpemus. lib. 3. cap. 6.

Nesotrophij) Nesotrophium nomine Græcanico dicitur locus in quo anates aluntur. Græci enim νῆσος uocant anatem, & τροφήν, alimentum. Scribit Plutarchus Catonē Censorium aluisse domesticos ægrotos carnibus nesarum, & phassarum: exponit anatum, & palumborum Græcè φάσαρ dicitur palumbus.

Sine nitro) Qui uult brassicam uiridem efficere in coltura

coltura adhibeat nitrum, cuius natura non multum distat à sale. Hinc exijt illud epigrammatistæ: Ne tibi pallentes moucant fastidia caules, Nitrata uiridis brassica fiat aqua. Plinius: In coquenda brassica nitrum uiriditatem custodit. Apitius quoque inquit, ut omne olus smaragdinum fiat, cum nitro coquatur, olus autem smaragdinum pro uirenti positum est, à uirore smaragdi, qua gemma nihil est uiridius. lib. 11. cap. 3.

Nomenclationis) Nomenclaturæ, nominationisq; uocat enim eleganter aucupium nomenclationis diligentiam illam immodicam, atq; superuacaneã percensendi nominatim uocabula omnium uitium, quarum infinitus est numerus, infinitæq; appellationes. de seruo nomenclatore scripsimus affatim in Tranquilli commentarijs. lib. 3. cap. 2.

Optima nomina) id est, debitores. Lilius nomina impeditiora, uocat malos debitores. Apud Iuriconsultos locutio usitatissima est, ut nomina pro debitis, & debitoribus usurpentur. Hinc illud Scaeuolæ: Filio meo nomina ex Calendario quæ elegerit filius meus sibi x. dare damnati sunt, sine dolo malo: & cum omnis propè substantia Calendarij x. x. nominibus contineretur, quæsitum est, an huic filio eorum nominum electio sit permittenda. In topicis argumenta ducuntur ex ea pecunia, quæ in nominibus debeatur. Apud Satyricum poetam nomen hoc intellectu accipiendum est in eo uersu: Cum uenit ad dubium grandi cum codice nomen. Vbi codex significat librum, siue Calendarium, in quo ratio accepti, expensisq; perscribitur, de quo sic inquit M. Tullius: Non refert parua nomina in codice. id est, paruas summas debite pecuniæ, non scribit in codice accepti, & expensi, in quo nomina, id est debitorum, digerere, & diligenter perscribere negotiato-

res, mensurarijꝑ; consueuerunt. Illud Seneca sat notum: Nunquam magis nomina facio, quam cum dono. Quo sententialiter ostendit, debitores ueros parari liberalitate oportere. lib. 1. cap. 7.

Nomophylacas) Vocabulum Græcum, siue Græcicum est: quod significat legum custodes. Tradunt Græci scriptores, nomophylacas fuisse apud Athenienses magistratum quandam, qui cogebat primores uti legibus. Differunt à nomothetis, nomophylaces, quoniam hi custodes sunt legum, illi conditores. M. Tullius in libro de legibus sic refert, Græci hoc diligentius, apud quos nomophylaces creantur, nec hi solum literas (nam id quidem etiam apud maiores nostros erat) sed etiam facta hominum obseruabant, ad legesq; reuocabant. lib. 12. cap. 3.

Vini nota) Est uinum primæ notæ, quod est generosissimum, & secundæ, & tertiæ notæ, id est, secūdi, & tertij loci, atq; ita gradatim prout bonitate præstat, dicitur quæcunq; uini nota, pro uinum quodcunq; tam nobile, quam ignobile. Horatius: Chio nota si commixta Falerni est. lib. 12. cap. 19.

Noxæ dedimus uelut carnifici) Verbum est iuriconsultorum, quod significat tradere seruū nocentem ob noxam, id est, delictū actori iniuriarum. Nam quando seruus deliquerat, licebat domino deditioe ipsius corporis, quod deliquisset, cuitare litis æstimationē. Detracta noxæ deditioe, dabatur noxalis actio in dominum: qui si decessisset, hæres eius non tenebatur, ut docet Vlpianus, titulo de noxalibus actionibus. Igitur nunc quadam decenti similitudine conqueritur Columella rem rusticam dedi, ac tradi pessimis seruis, uelut carnificibus tanquam nocentē, ac pessimē tractandam, sicut seruus qui deliquerat à domino

mino dedebatur illi, cui nocuerat: & per eam noxæ deditioem transferebatur dominum in actorem. Dedita autē noxæ mancipia à nouo domino male multari, tractariq; solebant. Hinc obnoxius obligatus poenæ dictus ob noxam, id est, delictum. Col. in præfat. lib. 1.

Nubilarium applicari) Rusticum ædificium est nubilarium, à núbilo aère dictum, sub quod totam messem fundi, & semitrita frumenta conferre rustici consueuerunt, si repentinus imber per trituram interuenerit. Id autem nubilarium iuxta arcam est faciendum: dicitur & nubilar. lib. 1. cap. 6.

Numellis) Numellæ, quarum mentio fit à Plauto, sunt uincula, quibus quadrupedes in pascuis deligantur, unde & nomen impositum est: siquidem Græca uoce νομαῖ dicuntur pascua, unde & Apollo Nomius creditur esse cognominatus. lib. 7. cap. 8.

Numidicam dicunt) Dissentit à Varrone scribente, gallinas Africanas à Græcis appellari Meleagrides, tanquam res una sit, nomina tria: ut Africanæ, Numidicæ, Meleagrides pro uno, eodemq; uitio habeantur. Sunt autem gallinæ gibbosæ uarijs plumis sparsæ, quæ ob id à Martiale dicuntur guttæ Numidicæ. Ab Horatio, Africa uis: de his intelligi uoluit Papinius in syluula: Quas udo Numidæ legunt sub austro. lib. 8. cap. 2.

○

Obescant) Escæ pascunt, ac saginant, ab escæ ductum uerbum obescare, sicut & incescare. lib. 8. cap. 7.

Opus obibit) Peraget, adibit. lib. 4. cap. 2. 4.

Obligat) Alligat, obligare uulnus est alligare, fascijsq; uinciri. lib. 11. cap. 2.

Obsidia) obsidionem, & insidias. lib. 9. cap. 7.

Obsole

Obsoletior) Squalidior, decoloratiorq; lib. 2. cap. 11.

Obstetricum) Obstetrices dicuntur, quæ præsto sunt feminae parturienti, dictæ ex eo, quòd opem ferant, uel ut interpretatur diuus Ambrosius, quòd obfistant, ne foetus recens editus in terram defluat. Plinius & Aristoteles frequenter testimonia citant obstetricum, tanquam in rebus talibus peritissimarum: nanque diutino usu, qui magister est optimus, exercitatisimæ non parum multa melius nouere, quàm medici. lib. 7. cap. 3.

Cum obstipæ sues) Obstipum uocabulo antiquo dicunt obliquum. Solent hypocritæ tristes, & adumbrati philosophi incedere ceruice obstipa, & capite obliquo. Hinc exijt illud Persianum: Obstipo capite, & figentes luminc terram. Horatius: Stes capite obstipo, multum similis metuenti. Scribit Sueton. Tiberium fuisse ceruice rigida, & obstipa. Plinius noster memorans & ipse signa ægrotantis suilli pecoris, quod à Columella dicitur obstipum, dixit obliquum: sic enim inquit, Index suis inualidæ crur in radice setæ dorso euulsæ, caput obliquum in incessu. lib. 7. cap. 10.

Inocatum) Occatione facta satum. Occare autem, hoc est glebas comminuere satores solent, & quasi occidere, unde & nomen. Quidam ab occæcando occationis uocabulum dictum esse autumant. Occator nominatur is operarius, qui facit occationem. Iocus Plautinus hinc innotuit: Occatorum dicere debebas prius: nam semper occant priusquam sarriunt rustici. lib. 2. cap. 8.

Occidit mane) Occasum matutinum intelligit. De quo Plinius scitissime scribit: cum uerò ait, Exoritur mane, signat ortum matutinum. lib. 11. cap. 2.

Tam otij, quàm negotij. M. Tullius in oratione pro Plancio

Plautio sic scribit: Etenim M. Catonis illud, quod in principio scripsit Originum suarum semper magnificum, & præclarum putauit: Clarorum uirorum, atque magnorum non minus otij, quàm negotij rationem extare oportere. Econtrario dicere solebat Galba, neminem rationem otij sui reddere cogi. lib. 2. cap. 22.

Oculi domini) Maiores fertilissimum in agro oculum domini esse dixerant: & ut autor est Aristoteles in Oeconomicorum primo, Persa interrogatus quid equum maximè saginaret, oculus domini respondit. Item Libycus quod sterco agro foret utilissimum, domini inquit, uestigium. Huc pertinet scitum illud Catonis, Frons occipitio prior est, quo eleganter significatur frontem, hoc est presentiam domini, & aduentum plus prodesse fundo, quàm occipitium, id est, absentiam atque discessum. Alibi tradit Columella oculos, & uestigia domini res esse in agro saluberrimas. lib. 3. cap. 21.

In Oeconomico) M. Tullius secundo de Officijs sic refert: Has commodissime Xenophon Socraticus persecutus est in eo libro, qui Oeconomicus inscribitur, quem nos ista ferè ætate cum essemus, quo es tu nunc, è Græco in Latinum conuertimus. lib. 11. cap. 2.

Offa) Massula, & frustum. lib. 12. cap. 38.

Oleastellum) Ab oleastro forma diminutionis deducitur oleastellum, tanquam olea hoc etiam nomine dicta sit, quia similis est bacca oleastri, hoc est, oliuæ syluestris. lib. 12. cap. 24.

Oliuitas) Oliuitatem grammatici esse dicunt, frustum oleæ. Verum, ut ego sentio, non tam fructum oliuæ significat hæc dictio, quàm tempestiuitatem, tempus que oliuæ legendæ, ipsamq; collectionem tempestiuam, & ut ita di-

cam uindemiam olei. Hoc docet ipse Columella qui paulo mox inquit, Media est oliuitas, plerunq; initium mensis Septembris. lib. 12. cap. 47.

Vuæ ollares) Scriptores uuas ollares uocant quæ in ollis fictilibus conditæ perennant, sunt durabiles. Plinius tradit uenunculam uuam ollis aptissimam. Hinc illud Horatianum: Venucula conuenit ollis. De ollaribus uuis ait Papius in hendecasyllabo: Ollares rogo nõ licebat uuas. Quidam creta figulina uuas illinunt, siccatasq; sole suspendunt usu diluentes cretam. Liguria uuas sole siccatas iuncea fascijs inuoluunt, Græci platani folijs inuoluunt, aut ipsius uitis aut fisci. Ollares uuæ, hoc est, in ollis seruata, os stomachumq; & auiditatem excitant, paulo tamen grauiores existimantur fieri uinaciorum halitu. Galenus eas celebrat, putatq; saluberrimas. Docet hoc in loco Columella quemadmodum ollæ fictiles parandæ sint, quibus uuæ conditæ seruentur. lib. 12. cap. 43.

Vclut olympionicarũ equarum) Equæ dicuntur olympionice quæ in olympico certamine uictrices sunt, sicut olympionicas uocant uictores athletas in olympijs ludis. M. Tul. Cum Rhodius Diagoras olympionices nobilis uno die duos suos filios uictores olympiæ uidisset. Apud Græcos esse olympionicem iudicatur propè maius & gloriofius, quàm Romæ triumphasse. lib. 3. cap. 9.

Itemq; onagro) Asinus syluestris dicitur onager, cuius pullos uocant lalifiones. Epigrammatista: Dum tener est onager solaq; lalifio matre Pascitur, hoc infans & breue nomen habet. Tradit Plinius multum ex onagro & asina genitum omnes antecellere. M. Varro, Asinorum genera duo, unum ferum, quos uocant onagros. lib. 6. cap. 36.

ὄρνιθον ποπία) Græci ὄρνιθα gallinã uocat & alitẽ, πο-

φνϋ alimētum: unde ornithotrophia loca nominamus quibus gallinæ inclusæ saginantur. Dicuntur & ornithones generali uocabulo, sunt auium receptacula, auaria inferius lata dictione nominantur gallinaria. lib. 8. cap. 2.

Opacentur (Obumbrentur. lib. 5. cap. 3.

Operculati) Operculis tecti. lib. 11. cap. 2.

Opiuchos) In cælo supra Scorpionem constitutum est sydus ita figuratum, ut manibus anguem medium teneat: unde à nostris dicitur anguifer & anguitenẽs, à Græcis ophiuchos, qui dicunt ὄφιϋ serpentem, ἠγὰ ἔχω teneo. Quidam appellant ophiulcum, ab eo quod est ἔλακω traho, celebratior est prior lectio. apud Higinum fabulosa narratio est quis fuerit hic anguitenens. Habet in capite stellam unam, in utroq; humero singulas. In sinistra manu tres, in dextra quatuor. Totus constat ex stellis numero uiginti tribus. lib. 11. cap. 2.

Orbiculata) De his mentio fit à Cælio scribente: Malis orbiculatis esse pasti uidentur. Plinius autor est orbiculata dici ex figura orbis in rotunditatem circumacti. libro 12. cap. 45.

In orcas) Vasa sunt fictilia quibus penora conduntur. Persius, Menaq; quod prima nondum defeceritorca. Apud eundem accipitur pro uasculo oleatorio, scribentem, Angusto collo non fallierorca. Apud Pliniumorca est bellua marina formidandæ uasitatis & formæ. De orcis ficarijs, id est quibus fici conduntur, sic inquit Plinius in x v. At ubi fcorum copia abundat, implenturorca, in Asia cadi. lib. 12. cap. 15.

Opimant) Pinguefaciunt, & saginant. lib. 8. cap. 9.

Orchos) Legendum orchis, species oliuæ est & nomen, orchis, siue orchites, Vergilius tria oliuarum genera di-

dit illo uersu: Orchites & radij, & amara pausia bacca. In codicibus mendosis legitur orchades: autumant grammatici orchites dici à forma testium, qui Græcè nominantur ὀρχιδες, unde & buteonè, quod genus est accipitris, triorchen uocant, quia scilicet tres numero testes habet. lib. 5. cap. 6.

Organum) Docet Vitruuius nomine organi machinas significari multifarias in architectura. lib. 3. cap. 13.

Origum) Ex genere caprarum sunt origes à quibusdam soli dicti contrario pilo uestiti, & ad caput uerso. Iuuenalis, Et Getulus orix. Item epigrammatista, Sæuus orix constat quid mihi morte canū. Scribit Plinius origem esse unicornem, & bisulcum. Idem tradit, in Africa generari origē perpetuo sitientem ex natura loci potu carentem, cum mirabiliter efficax sit ad remedia sitientium. Namq; Getuli la trones eo durant auxilio, repertis in corpore eorum saluberrimi liquoris haustu uesticis. lib. 9. cap. 1.

Ornithiæ) Fauonium uentum quidam Chelidoniam uocant, ab hirundinis uisu, quæ Græcè dicitur χελιδών. Tūc enim incipit flare, cum hirundines aduētant per uer. Nonnulli appellant ornithiam ab aduentu auium, quæ Græco uocabulo ornithes nominantur. Flāt autem uenti ornithiæ, ut docet Plin. uno & septuagesimo die post brumā. Aristoteles quoq; in secundo Meteororū tradit, ornithias flare post brumam, esse etesias debiles. De etesijs, alibi plura. lib. 11. cap. 2.

Ornithones) Septa in quibus aues pascuntur, ornithones appellantur Græca dictione, siquidem ὄρνις dicitur auis, et gallina. Boëthius cōposuit ornithogonia, id est, de auium generatione. Lege Varronem, & Gellium, qui te docebunt quid sint ornithones. Item M. Varro ornithoboscion nominat gallinaria, hoc est, loca, quibus gallinæ incluse pascuntur. lib. 8. cap. 1.

Orthocissos) Græco uocabulo orthocissos dicitur recta hederæ, quæ per se rigens stat sine adminiculo. lib. 11. cap. 2.

Oscilla lupinorum) Quæ hic oscilla lupinorum dicuntur à Columella, ea Plinius noster uocat umbilicos, cuius uerba subscripsi: quæ sunt hæc cum uerbis Columellæ congruentia, Condi lupinos in fumo maxime conuenit, quoniam in humido uerniculi umbilicum eius in sterilitatem castrant. Videntur autem dici oscilla, quasi parua ora tertio gradu diminutionis, unde & oscilla Vergiliana commode deduci possent, quamuis grammatici aliter enarrent, quibus non assentior. Quidam malunt legere oscilla lupinorum, quasi ossa minutula, uocabulo ab osse, non ab ore, deflexo, uerum agricolæ super hoc consulendi. Mos fuit præcorum, ut oscilla fictilia, id est, imagunculæ, & sigilla uenderentur, quæ homines pro se, & pro suis capitibus in sacellum Ditis offerret, in festiuitate sigillariorum. lib. 2. cap. 10.

Oues uestire) Hinc pellitæ oues dictæ, quale erat pecus Tarentum, de quibus supra diximus. lib. 2. cap. 22.

Oxygalam) Docet Plin. oxygalam appellari butyrum quod in summo fluit, et supernatat, cui additur exempto sal: fit & oxygala alio modo, uidelicet, recens lac cum acido lacte miscetur, acescitq; quod & utilissimum stomacho. Græcè dicitur ὄξυγαλᾶ acetum, ὄξυ γάλα, lac, inde copulatis dictionibus fit oxygala. Galenus meminit casei, quem oxygalacticum appellat. Nunc noster Columella plurimis condimentis docet oxygalam fieri. lib. 12. cap. 8.

Oxymelli) Fit uinum ex aceto, & melle quod oximel uocauerunt uoce Græcanica. Nam ὄξυμῆλι dicitur Græcis acetum, & μέλι mcl. Fit autem oxymel hoc modo: Mellis decem libræ cum aceti heminis quinq; hæc decies subferuefaciunt, atq; ita sinunt inueterare. Themison summus autor,

damnauit oxymel, & hydromel. Est autem hydromel uinum ex aqua & melle confectum, unde & nomen. Celebrat auctores et omphacomel, quod fit ex uua semiacerbe succo, & melle fortiter trito, unde & nomen, Græcè enim ὀμφακίον dicitur uua acerbata, & ὀμφάκας uocant uuas, & fructus immaturos. Hinc omphacium oleum dictum, quod ex oliuis acerbis quas drypas uocant, fit: & omphacium ex uua, quod uulgò agreste nominant, lib. 17. cap. 95.

Oxyporum) Condimenta, quibus inest acetum, quæq; acetum diluuntur, generali uocabulo uocant oxypora. Græcè enim acetum dicitur τὸ ὄξος. Ex eodem genere est oxybaphon, quasi dicat, intinctus aceti: quanquam oxybaphon uas quoq; fit acetum cōtinens, ut docet Suidas. Oxybaphi meminerunt Aristophanes, & Pollux, Plin. in x x. differens de sceniculo sic scribit: Id ipsum condimentis prope omnibus inseritur, oxyporis etiam aptissimè. Ex eodem quoq; genere est oxygarum: sic enim uocant liquamen gari cum aceti mixtura conditum. Plinius in x x x. docet liquoris exquisiti genus esse, quod garon uocauere, quod olim conficiebatur ex pisce, quem Græci garon uocabant, unde & nomen. Postea ex scombro pisce laudatissimum factum est, appellabantq; garum sociorum. De oxygario ait Epigrammatista: Inter lacucas oxygarumq; liber. lib. 12. cap. 56.

P

Ex uetere palma) Nomine palmæ uitem significari supra annotauimus. lib. 3. cap. 17.

Vitis paleetur) Palis adminiculetur, & pedamentis fulciatur. lib. 11. cap. 2.

Paleæ) Membranas illas intellige quæ sub gutture gallorum sunt pendule tanquam quædam palearia. M. Varro, Palca rubra subalbicanti. lib. 8. cap. 2.

Palmipedalis deponi) Dicitur mallecolus palmipedalis, qui habet longitudinem pedis, & palmi. Palmum autem constare digitis quaternis docet Vitruuius. Pes constat ex palmis quatuor, hoc est, digitis sexdecim. Cubitus ex sex palmis, id est, digitis 96. lib. 3.

Palmas relinquit) Vitis ut docet M. Varro, dicta parilema est, à pariendo, deinde immutatis literis palma. lib. de arb. cap. 10.

Pampinare) Vineam pampinare, & pampinos superuacuus detrahere. Arbuta pampinari nō est moris. Nam, ut inquit eleganter Plinius noster, plurimæ arbores amputari sibi uolunt onerosa, & superuacua: sicut nos unguem, & capillum. In pampinatione non hos oportet pampinos detrahere, qui cum uua sunt. lib. 13. cap. 10. hinc pampinator. lib. 4. cap. 17.

Pampinarius palmes) Duo genera palmitum: quod è duro exit, materiamq; in proximum annum promittit; pampinarius uocatur, alterum fructuarium. lib. 3. cap. 6.

Nec pandantur) Curruentur. pandere & pandare uideatur usurpatum in eadem significatione pro curuari. Unde pandationes dictæ curuationes. Plinius: Facile panditur iuglans. Vitruuius in 11. Ulmus & fraxinus non habent rigorem, & celeriter pandant. Idem in VI. Cum solidus erit contignationibus arefcenibus, aut pandatione sidentibus. lib. 4. cap. 17.

Panxeris) Plantaueris, à pango. lib. 11. cap. 2.

Cum rationibus paria facere) id est, ratio accepti expenfiq; bene conueniat, ut quantum pecunie acceperit à domino, tantum reddat, eloquutionis genus perquam familiare eruditoribus. lib. 1. cap. 8.

Parilibus) Parilia appellant diem uigesimum primum mensis Aprilis quo Roma condita est, quæ & palilia no-

minantur à Pale dea pastorum. Solinus autumat parilia dici quasi à partu Ilie, uidelicet Romulo & Remo conditoribus urbis Romæ. Festus Pompeius sic scribit, Parilibus Romulus urbem condidit, quem diem festum præcipue habebant minores. Plinius tradidit fidus fucularum uulgo appellatum esse palicium, quoniam exoriuntur undecimo Cal. Maij quo urbis Romæ natalis est. Probus grammaticus docet parilia dici per litteram transpositam, quæ si suo loco poneretur, palilia diceretur. lib. 7. cap. 3.

Et parta) Nouè positum pro facta, & ea quæ peperit. lib. 7. cap. 4.

Pastinationis officium) Pastinare in cultura uinearum uerbum frequens pro eo quod est fodere, & repastinare, refodere. Pastinatus Plinio est nomen quarti ordinis pro pastinatione: dicitur autem à pastino, quod ferramentum est bifurcum, quo semina panguntur. Pastinator, ipse fossor nuncupatur. lib. 3. cap. 11.

Pauicula) Instrumentum est à puiendo dictum. Est enim pauire, ferire, percutere, solidare, unde pauimenta nomen acceperunt. Cato Portius, Comminuito terram pauicula, aut cylindro coæquato. lib. 11. cap. 3.

Pausæam) Genus est oliuæ quæ & posea nominatur, cuius meminit Maro illo uersu, Orchites & radij & amara pausia bacca. lib. 12. cap. 7.

Pecuarius) Custos pecoris, quem & pastorem uocant. lib. 7. cap. 12.

Vnum hoc diuitiarum genus) In decretis canonicis ex diui Augustini autoritate sic scriptum legimus: Quicquid antiqui habebant, in pecoribus habebant, unde pecunia quoque appellata est. Subscribit huic opinioni Ouidius illo uersu: Hinc etiam locuples, hinc ipsa pecunia dicta est. Plinius

nus uerò autumat pecuniam à nota pecudum esse appellatam, quia primum signatus est nummus. Donatus Vergilianus commentator autumat pecuniam, ideo à pecore dictam, quia antiquitus fiebat ex corio bubulo. Inde apud scriptores nummi scortei nominantur ex corio facti. lib. 6. in præfatione.

Pedandæ uincæ) Id est, pedamentis siue palis munientis. Dicimus palum, pedamen, pedamentum, statumen, ridicam pro adminiculo atq; fulcimento, quo uitis innixa recta consistit. lib. 4. cap. 13.

Herba pedicularis) Alia est herba quam pulicarem uocant, quæ Græcè dicitur psyllion. Habet enim semen simile pulici, unde & nomen Πύλλιον Græca uoce pulex dicitur. lib. 6. cap. 30.

Pediculos) Petioli, pedicini, pediculi dicuntur, quibus fructus in arboribus continentur, quasi parui pedes. libro 12. cap. 44.

Pelamis) Ex thynno nascitur cordyla, quæ à limo pelamis incipit uocari, quasi lutaria ac limosa: ubi annum tempus excessit, appellatur thynnus. lib. 8. cap. 17.

Percagere laboris (sui pensum) Translatio sumpta ab ancillarum ministerio, quibus dominæ dant pensa per singulos dies absoluenda, nec antequam absoluatur ullum datur laxamentum. M. Varro consimiliter: Quoniam nos nostrum pensum absoluimus. Et Plautus: Mecum pensum lepide accubabo. lib. 3. cap. 10.

Serum percolari) Liquorem lactis quodam quasi colatorio cliquari defecariq;. Vergilius: Pasce sero pingui. lib. 7. cap. 8.

Peristerones) Περίστρα dicitur columba: unde peristeronas uocant columbaria, quæ & peristerotrophia nuntur

nantur: quamvis propriè columbaria dicantur nidificia columbarum, quæ singulis paribus fiunt intra peristerotrophion, quæ, ut docet M. Varro, debent esse rotunda in ordine crebra, ita ut singula habeant os quo introire, & exire possint. Peristercos uocatur herba, caule alto, foliato cacumine, columbis admodum familiaris, unde & nomen: hanc habentes negant latrari à canibus. lib. 8. cap. 1.

Nec perlibrata) id est, non ad libellam æquata, nec uelut ad normam æquabiliter complanata. M. Varro consimiliter inquit, Campester locus, is est melior, qui totus æquabiliter in unam partem uergens, quam is qui ad libellam æquus. lib. 2. cap. 2.

Peroſe) Odio habentes lib. 8. cap. 11.

Perticalis salix) Duo sunt genera salicum: sunt uiminales, ex quibus uimina fiunt, & uincula. Sunt perticales, ex quibus perticæ caduntur. Viminalis salix est humilior, perticalis sublimior. lib. 4. cap. 31.

Velut petum) In oculis peti dicuntur modicè deprauiati. Id quod cum uenustate potius quam de honestamento. Vnde Venus oculo peto esse traditur iuxta illud Ouidianum, Minerva flauo numine, Venus peto. Apud Horatium in Sermonibus, Strabonem appellat petum pater. Hinc Romæ fuerunt cognomina Petorum. Hinc petum accipe pro bono, & lepido: tanquam uocabulum hoc tractum uideri possit à uerbo Græco πέρωμαι, quod uolare significat. Nam ex uolatu auium signa obseruantur prospera, & optabilia. lib. 6. in præfat.

φάγεδæνας) Phagedæna sunt ulcera, quibus Plinius remedia multa ostendit efficacissima. Item phagedænas uocant homines sine fine esurientes. lib. 9. cap. 13.

Pyſtes) Gallinaceum pugnatorem scitè uocant pyſten, quasi

quasi pugilem, & in pugna athletica certantem. πύκτης Græce pugil nominatur. Vnde & pyſtale certamen appellatum quod inter pyſtas fit. Distio quidem Græca est, sed nostris quoque usitatissima. Firmicus Maternus scribit leporis sydus in horoscopo facere pyſtas machæarios. Heliogabalus, autore Lampridio, gladiatores ante conuiuium pugnantibus sibi, & pyſtas frequenter exhibuit. libro 8. cap. 2.

Pinsiti allij) Allium pinsitum intellige id, quod uulgo dicitur pistum, & molitum. lib. 6. cap. 6.

Piperis albi) Tria piperis genera celebrat scriptores, album, nigrum, longum. Arbores quæ gignunt piper, unipero sunt similes, siliquæ tostæ sole faciunt id, quod uocatur piper longum. Hoc tostum solibus fit nigrum, & rugosum, quod gratius est. Hinc illud Persianum, Rugosum piper, & pallentis grana cymini. Apud Horatium ait Catius ganeæ magister, Ego secem primus & alce, Primus & inueni piper album. Galenus in simplicibus piper album docet feruentis esse naturæ. lib. 12. cap. 56.

Pipiant) Vocem emittant. Gallinæ dicuntur pipire sicut oues balare, sues grunire. Pipatio dicitur clamor plorantis lingua Osca. lib. 9. cap. 5.

Piscis austrinus) Duo sunt in signifero pisces: alter notius, siue austrinus nominatus, quia ad austrum spectat: alter boreus, quia spectat ad polum arcticum, & regionem borealem: Coniunctio horum piscium nodus uocatur. libro 11. cap. 2.

Pastinale) Lego pistrinale à pistrino. Nam & Plautus, pistores uocat scrophipascos, tanquam scrophas in pistrinio pascentes. lib. 7. cap. 9.

Pollentia) Nomen est ciuitatis cisalpinæ, quæ censetur

uelleribus fusci coloris. Hinc illud Siliij, Fusciq; serax Pollentia uilli. Epigrammatista quoq; celebrat lanas Pollentinas. lib. 7. cap. 2.

Thuris polline) Farinam sine flore autumat Plinius pollicem in tritico appellari, quod in siligine uocant florem. Hinc pollinctores dicti, cōfectores pollinis. Hinc pollinaria cribra, siue excussoria farinaria. lib. 6. cap. 29.

Pondo libras) Quod genus locutionis frequentissimū est apud scriptores, ut pondo ponatur pro libra: unde ueteres autore Quintiliano, dixere duapondo, & trepondo, pro duabus, & pro tribus libris. Interdum pondo, pro pondere usurpatur. Linius: Corona libræ pondo. lib. 6. cap. 6.

Imporcatum occabimus) Sunt porcæ in agris elata terra inter duos sulcos, ab eo dictæ, quod frumentū porriciāt. Nam cum sic aratum est, ut inter duos latius distantes sulcos medius cumulus siccam sedem frumentis præbeat, ea porca est. Rustici eandem liras uocant. Hinc imporcatum semen eleganter dictum per porcas ingestum: apud Plinium legimus, porculeta uocari ab Umbris, & Marsis interualla intermissa ad uicinos pedes, inter binas uites arationis gratia. Idem porcellas uocabulo diminutionis appellat. Autumant grammatici, porcas in agris dictas esse, quod porriciant, id est, prohibeant aquam frumentis nocere, uel quod porrigent frumentum. Mensura autem porcæ, est in longitudine c x x v. pedum, in latitudine x x x. libro 2. cap. 10.

Porculatoris) Porculator proprie is dicitur, qui curat porcellos lactentes. Porculatio nutritiua porculorum. libro 7. cap. 9.

Porri caput) Id genus porri intelligit, quod uocant capitatū, ad differentiam eius, cui sectiuo nomen est. Cui

autoritatem dedit Nero, uocis gratia uescens eo ex oleo omnibus diebus per menses æstatis. Antiqui uolentes facere capitatum porrum, silice, uel tegula subiecta capita dilatabant. lib. 11. cap. 3.

Sicut precia) De his Vergil. Purpuræ, preciaq;. Existimat Seruius dici precias, quasi præcoquas, ex eo, quod citò maturescunt, & ante alias sale coquuntur. lib. 3. cap. 2.

Præsidarij malleoli) Qui quasi in præsidio relinquuntur, uitiumq; tutela, quales sunt fructuarij. Est in uite palmes, quem quidam custodem, alij rescem, nonnulli præsidarium appellant: à Columella alibi subsidiarius quoque nuncupatur. lib. 4. cap. 16.

Primas tribuerunt) Honesta locutio, ut primas tantum absoluteq; dicamus pro primatum, & primum locum, ac primas partes, nec opus est addere partes. Sic pleriq; omnes ex ueteribus scriptoribus, qui purè, munditer, Latine, scribere consueuerunt. Quintilianus: Secundas confessione plurimorum Philetas occupauit. M. Tullius loquendi norma, & scribendi lex sic inquit: Huic primas dedisse Demosthenes dicitur, cum rogaretur, quid in dicendo esset primum, huic secundas, huic tertias. lib. 2. cap. 17.

Procyon) Horatius ait in carminibus: Iam Procyon furit. Dicitur hoc sydus Græca uoce procyon, quasi ante canem exorians: de quo M. Tullius: Ante canem procyon Graio qui nomine fertur. Hoc sydus, ut autumat Plinius, apud Romanos non habet nomen, nisi uelimus intelligi caniculam, hoc est, minorem canem: exoritur cum Leone, ut docet Higinius. lib. 11. cap. 2.

Prodroni) Etesias uentos significat, qui prodroni uocantur, ex eo, quod præcurrunt, anteceduntq; ortum caniculæ. Ioannes Baptista dictus est prodromos, tanquam præcur

præcurfor domini.lib.11.cap.2.

Productissimum) Longissimum, procerissimumq; libro.3. cap.10.

Progemmet) Gemmas emittat.lib.4. cap.24.

Proluuie) Stercore. Vrg. Fœdissima uentris Proluuies. lib.8.cap.3.

Rebus promercalibus) promercales res dicuntur, quæ uenales inter mercimonia proponuntur. Sicut à Suetonio promercale aurum dictum, ab Aulo Gellio, promercalia, quæ uenui subijciuntur. Denique quicquid pro merce distrahitur, id promercale dici potest. Alibi ait Columella consimiliter pecuniam neque in pecore, neque alijs rebus promercalibus occupet.lib.1.cap.8.

Proritet) Inuitet, incitet, allecet.lib.3.cap.2.

Non prouinciale, sed Italicus ager) Attendenda est elegantia scriptorum celeberrimorum, qui regiones omnes præter Italiam prouincias appellant, & homines bifariam partuntur, in Italicos, & prouinciales. Plinius in Epistolis: Italicus est, an prouincialis. Infrà Columella duo genera facit arbustorum, alterum Italicum, alterum prouinciale, quasi dicas, externum, & peregrinum.lib.3.cap.3.

Pulicosæ) Quam pulices infestant: sic & pediculofus dictus plenus pediculorum.lib.7.cap.13.

Pullationem) Pullorum prouentum, foeturamq; & educationem.lib.8.cap.5.

Pullefcit) Sobolescit, & pullulos, foetusq; progignit: interdum uitis luxuria se consumit.lib.4.cap.21.

Pullicies) Pro pullis, & pro prouentu, & foetura pullorum.lib.8.cap.11.

Pullula terra) Coloris nigri, quem pullum uocant. Pulligo Plinio est nigritia quædam lanarum Tarëtarum, pro-

pè peculiaris, declinans in fuluum colorem.lib.2.cap.

Ouem pulmonariam) Pulmone laborantem: in cuius pulmonibus uitium est. Græco uocabulo peripneumonici dicuntur, hi quos pulmo male habet, & qui Latina uoce pulmonarij nominantur.lib.7.cap.5.

Pulmonariæ) Pulmonis uitio laborâtis, hoc est, peripneumonica, prout Græco uocabulo nominantur.lib.7.cap.10.

Pultarios) Uascula sunt, à pulte dicta: apud Cor. Celsum frequens est mentio uasculi pultarij.lib.12.cap.43.

Vberior puluerationibus) Plinij uerba sunt huic sententiæ mirè congruentia, quæ subscripsi. Transpadanis cineris usus adeo placet, ut anteponannt simo iumentorum: sunt qui puluere quoque uuas ali iudicent, pubescentesq; puluerent, & uitium, arborumq; radicibus aspergant, quòd certum est Narbonensi prouinciæ & uindemiis certius sic eo coqui, quia plus puluis ibi, quàm sol confert.lib.4. cap.28.

In puluinis) Puluinis per translationem appellat partes illas in arcolis hortorum, & uinearum cultura molliores, eminentioresq; & quædam quasi dorfa, quibus perinde ac puluinis molliter semina disponuntur, lib. de arboribus.cap.10.

Pumiles) In omni genere animalium sunt pumiliones, atque etiam inter uolucres, ut docet Plin. Dicimus pumilos, & pumiliones. Papinius in syluis: Mirantur pumilos ferociiores. Sunt autem pumili, siue pumiliones breuis stature animantes, nam Græca uoce, uulgo quoque usitatissima dicuntur. Aul. Gellius asserit nanum Latinam esse dictionem. Hinc illud, Et me genij nana per salictæ bigis rheda rapit citata nauis.lib.8.cap.2.

Fuerit pusilofa) Ouis dicitur pusilofa, quàm infestat sa-

cer ignis, quàm pusulam uocant pastores. Vnde à pusula pu-
filosa deducitur. lib. 7. cap. 5.

Quadratas) Quadrata corporis statura dicitur eruditis,
quæ neque longa, neque breuis sit, sed in meditullio posita.
Vespasianus imperator fuisse fertur statura quadrata. Qua-
dratum canem probat infra Columella, melioremq; ait esse,
quàm longum aut breuem. lib. 7. cap. 9.

Quadrifidas ridicas) Tanta est crassitudo, & robor ta-
leæ, ut scindi possit in quatuor partes, & quaterna pedu-
menta, siue statumina, siue adminicula, quæ & ridicæ uo-
cantur. Consimiliter inquit poëta: Quadrifidasq; sudes.
lib. 4. cap. 33.

Sint quala) Vasa sunt uiminea in supellectile rustica.
quasillum diminutiuo uocabulo appellant uas lanificijs
aptum, qui & calathus dicitur, in quo pensa mulierum, &
trama uoluuntur. Horat. Tibi qualum Cythereæ puer ales.
Prisci Thalassionem uocauerunt. Apuleius: Qualum panis
rumigabam. Præcipit Cato, ut ullicus habeat in instru-
mento rustico uiginti quala satoria, uel alucos quadragin-
ta, quibus frumenta quæ scrimus, continent satores. libro 7.
cap. 3.

A' Quinquatribus) Quinquatria sunt feriæ quinque
dierum dicatæ Mincræ, quæ mense Martio celebraban-
tur. Quidam autumant Quinquatrum unum tantum diem
festum esse ex eo dictum, quòd post diem quintum Iduum
celebraretur, sicut sextatrus dictus, post diem sextum Idus
celebratur, & septimatrus post diem septimum. De quin-
quatribus Ouidius in Fastis copiose perscribit. Meminit &
Horatius illo uersu, Ac potius puer ut festis quinquatribus
olim. lib. 11. cap. 2.

In quincuncem disponit) In disponendis arboribus & ui-
neis, maxime laudata est quincuncialis ordinum ratio, ut po-
te quæ non solum perflatu utilis sit, uerum & aspectu gra-
ta, quocunq; intueare in ordinem se porrigente uersu. M.
Tullius: Cum autem admiraretur Lysander & procerita-
tes arborum, & directos in quincuncem ordines. Quinil.
Quid illo quincunce speciosius, qui in quancunq; partè spe-
ctaueris, rectus est, sed protinus id quoq; prodest ut terræ
succum æqualiter trahat. lib. 3. cap. 13.

R

Radula) Instrumentum est à radendo dictum, quo ute-
bantur in radenda ducendaq; pice dolorum, unde & no-
men. Hinc docuimus apud Plinium radulanam appellari pi-
cæ, propterea quòd radula raderetur ex dolio, ducereturq;
quamuis uiri alioquin eruditi rabulanam legendū esse con-
tendant. Verba Plinij ex libro quartodecimo hæc sunt: Ita-
liæ in parte aliqua radulana pice ac resina condire musta
uulgare est ei prouincijsq; finitimis. lib. 10. cap. 18.

Ramices) Rami & perticæ. Aliis ramex morbus est, de
quo Celsus, Plinius, Plautus, omnes. Vnde ramicosi infantes
dicti. lib. 9. cap. 1.

Rapistri) uidetur posuisse rapistrum pro rapo, quod
& rapitium & rapinam appellant. lib. 9. cap. 4.

Ratiocinio) Ratiocinium dicitur supputatio, computum,
calculatio: Ratiocinator, calculator, apud Plautum ait tra-
pezita. Beatus uideor, subduxi ratiunculam, expeditissimum
ratiocinium, intellige supputationem facilem & explica-
tam. lib. 5. cap. 1.

Bonis ac malis rationibus) Ad hunc intellectum uide-
tur referri posse illud Plinianum. Quonam modo utilissime
coluntur agri? ex oraculo scilicet malis ac bonis. Ve-

rum

rum atavi malorum nomine, intelligere uoluerit uilissimos: summum enim providentiæ illorum fuit, ut quàm minimum esset impendij, lib. 4. cap. 3.

Raudi) Rauus color est subniger ex nigro fuluo commistus. M. Varro consimiliter præcipit gallos eligi oportere oculis ravis aut nigris. Ab Horatio lupa raua dicitur ob colorem. Festus Pompeius scribit ravis coloris eos appellari, qui sunt inter flauos & cæsios, quos Plautus appellat ravis stellos. Quis (inquit) ravisstellus qui uenit? Atqui in Plauti Epidico non omnes legunt ravisstellus, imò plures grauastellus. Est autem grauastellus senior à grauitate dictus, quam lectionem nos probamus, & probat idem ipse Pompeius in dictione grauastellus lib. 7. cap. 2.

Regelatur) A gelu resoluitur: & calefit. Martialis, Regolare nec te pestilentia possit. Seneca de ipso loquens ait, Vix media regelatur æstate lib. 1. cap. 4.

Regiona) Legendum regia. Plinius, Præsertim cum magnitudine copiam olei non constare indicio sint, quæ regie uocantur, ab alijs maiorinæ, & ab alijs phauliæ grandissimæ alioquin, minimo succo, hoc idem monstrat Columella eodem capite lib. 6. cap. 6.

Renouellatur) Reparatur, rursusq; nouella fit. Nouellum dicitur iureconsultis nouella uinea lib. de arb. cap. 6.

Repastinabis) Refodis, uerbum ductum à pastino, quod est ferramentum bifurcum, quo semina panguntur, unde etiam repastinari dictæ sunt uinæ, quæ refodiebantur: consuetudo repastinare uocat quicquid emoti terreni uinetis præparatur lib. de arb. cap. 1.

Repubescere) In pristinam pubertatem, iuuentutisq; florem reuerti, consimile est repuerascere, & reuiescere. lib. 2. cap. 1.

Repullescentem) Resurgentem, subnascentem, & nouellis pullulis, palmitibusq; exilientem lib. 4. cap. 24.

Reteri) Repoliri, uentilari lib. 2. cap. 2.

Retorrida) Quasi exusta, & amissis uiribus intempestiuiter senescens. Seneca: Mutij manum retorridam appellat, quam ille, ut notissimum est, iniectam flammis torrere non dubitauit. In arboribus ea dicuntur retorrida, quæ non adolescunt, quæ quasi torrida occalescunt, quæ scabra sunt, fructumq; non ferunt. Aulus Gellius homines retorridos scite dixit & eleganter. Retorrescere dicuntur uites, quando non profiliunt, neq; adolescunt legitimo incremento lib. de arb. cap. 17.

Resecem submitti) Pampinum resecem uocat, qui resectus, recisusq; melius prouenit, fitq; fructuosior, à resecando resecem deriuauit. Summittere autem est educare, alereq; ad incrementum, quod uerbum est apud Columellam in hoc significato frequentissimum lib. 3. cap. 10.

Occupandum crit restibile) Inter restibilem agrum, & noualem hoc interest. Restibilis dicitur, qui nunquam interquiescit, sed restituitur: ac feritur quotannis, ut quotannis reddat fructum. Noualis uero est, qui intermittitur, & alternis annis feritur, à nouando dictus. Restibilem fecunditatem dixit Plinius, intelligi uolens eam, quæ intermissa restituitur in foeminis, quæ parere desierint. M. Varro, In olynthia quotannis restibilia esse dicit lib. 2. cap. 10.

Reuerentiam) Attende nouo modo positam esse reuerentiam, pro desperatione, & formidine, tanquam reueremur, ac reformidemus discere scientiam rusticationis propter uastitatem rei lib. 11. cap. 1.

Ricini) Vermiculi sunt infestantes capita canum, & maxime aures. Est & uermiculus alius in lingua canum, qui

videatur à Græcis Lytta, quo exempto infantes catuli, nec rabidi fiunt, nec fastidium sentiunt. lib. 7. cap. 13.

Aut ridicrã) Legendum ridicã. Est enim ridicã pertica, siue pedamentũ robustum, quod optimũ in uineam e quer-
cui ac iunipero afferri solet. In Hispania uinea sunt humiles,
ac sine ridicis, ut docet M. Varro. lib. 4. cap. 12.

Rostellis) Pusillis rostris, uocabulum est diminutiuum.
lib. 8. cap. 3.

Colore rubeo) Dic rubro, quoniam rubeus exploditur
à Latinitatis elegantia: legitur tamen frequenter rubeus.
lib. 6. cap. 1.

Amat rubricam) Plinius ex densiore terra rubricam
maximè amat. Est autem rubrica terræ genus rubicundo
colore: unde & nomen. Hinc rubricosus deducitur. Cato,
Lentem, inquit, in rudeto, & rubricoso, qui herbosus non
est, serito. Plin. præcipit ex autoritate Catonis, in rubrico-
so solo serendum esse adorcum far. Aliàs rubrica significat
pigmentum, siue colorem natiuum. Lemniæ rubricæ pal-
mam dabant; ita nominatæ ab insula Lemno, in qua na-
scebatur. Hæc est antiquis multum celebrata, nec nisi si-
gnata uenundabatur: unde & sphragidem appellauerunt:
Græco uocabulo σφραγίς dicitur sigillum signatorium.
Hinc gemmas quoque quasdam sphragidas uocant cele-
berrimi scriptores, quoniam optimè signant. Galenus li-
bro. 10. Simplicium, refert se in insulam Lemnon nau-
gasse causa contemplandi hanc rubricam Lemniam: do-
cetq; planius, & apertius, quod Plinius subobscurè dixit,
& breuiter cur sphragida appellauerint: Sacerdos Dianæ,
inquit, rubricam Lemniam reuerenter accipiens, cu-
riosq; perpurgans signat sigillo Dianæ impresso, ita si-
gnata uenundatur. lib. 2. cap. 10.

Rudicula

Rudicula) Virga, diminutiuum uidetur factum à rude
gladiatoria, à qua rudiarij dicti, de quibus copiosè anno-
taui in tertio Suetonij commentario. Plinius ait, lanas in
quodam usu medico adhiberi non curatas rudiculis, hoc
est, ut ego interpretor, non excussas, agitatascq; uirgis à
batuentibus, sicuti Bononiæ lanas quotidie curari conspi-
cimus, uel potius audimus: fit enim crepitus sonorus ex
percussu rudicularum. Scio aliter locum illum Plinianum
& legi, & explicari ab eruditiss, sed mihi commodior ui-
detur lectio, & intellectus purior quem retuli. frequens
est mentio rudicularum apud eundem Plinium in hoc si-
gnificatu. lib. 2. cap. 45.

ita constitutum supra) Videtur legendum in consti-
tutum Rumponitum, siue Rumpotinetum, genus arbusci
Gallici. ut huc eodem capite docet Columella qui mox ait,
Arboribus rumpotinis frumentum nõ inseritur. M. Varro
tradit traduces à quibusdam rumpos appellari, ubi ex ar-
boribus in arbores traductis uitis uinea fit. lib. 5. cap. 5.

Rustici) Castor oxymyr sine in myrti folijs acutis, ex qua
sunt ruri scopæ, ruscum uocauit, de quo poëta, Horridior
rusco. lib. 7. cap. 10.

Rutabulo) Instrumenti nomen est, quo etiam utebantur
ad coquendos panes: inuenitur positum & pro uirili mem-
bro. Portius Cato præcipit, ut uillicus habeat rutabulum
unum. lib. 12. cap. 21.

S

Sacer ignis) Malis ulceribus annumerari solet sacer
ignis, cuius duæ sunt species. Alter est subrubicundus ex-
asperatusq; per pustulas continuas, exiguasq; in quibus
semper fere pus, & sæpe rubor cum calore serpit. Alterum
genus est in summæ cutis exulceratione, sed sine altitudi-

ne latum subliuidum. Omnis sacer ignis difficilimè sanescit. Græci ἱεράριον ὄρον uocant. Vergilius docet sacro igni pedes in festari cum inquit, Contactus artus sacer ignis edebat. lib. 7. cap. 5.

Sagasq; Fœminæ sunt diuinatrices, & ariolæ, dictæ, quasi satis agæ, de quibus est illud poëticum, Polluta est magico saga ministerio. Piatrix quoque alio uocabulo dicebatur, quæ expiare erat solita. Sagis clangoribus æther, ait Statius Papinius: Exponit commentator sagis, id est, diuinis. Vnde & præfagia prædiuinationes dici autumat. Aliter sentit Cicero. lib. 1. cap. 8.

Sagitta) Inter sidera est sagitta, quam Hercules fuisse fabulantur, qua aquilam interfecisse dicitur exedentem iocinora Promethæi. lib. 3. cap. 17.

Salacissimos) Libidinosissimos & rei Veneriæ appetentissimos. Caudam salacem dicit Horatius genitalia. Bulbos salaces, epigrammatista, quia extimulant libidinè. Homo salax dicitur ad rem ueneram propensus & ualidus. lib. 8. cap. 2,

Velut salebras retardante) Legendum salebra per ablatiuum tanquã asperitas illa tortuose uitis, & curuæ, quasi salebrofa retardet cursum humoris terreni, nec sinat alimenta ob flexum permeare ad summum uitis fastigium. li. 4. cap. 20.

Salgami) Salgama dicuntur obsonia & penora conditiua, quæ longæ usionis causa conduntur ferè in fictilibus, interdum sicca sepe cū liquamine & iure, quæ mox cum opus est, promuntur ad usum edendi. Inde salgamius dictus, qui salgama scitè concinnat. Ausonius: Salgama non hoc sunt, quod balsama. In codice imperatorio libro 12. legimus salgami nomine contineri culcitram, lignum,
oleum

oleum. Sed cum omnis latinitatis elegantia procul sit ab id genus scriptoribus, uocabulorum significatio ab eis petenda non est, in quorum castra nonnunquam transeo, non ut transfuga, sed ut explorator. Vis scire quæ sint salgama? nimirum ea sunt quæ deinceps toto hoc uolumine Columella demonstrat, qua conditura conficiantur ac feruentur. exempli causa, olera, poma, pyra, fici, uuæ, & alia id genus compluscula. In salgamis condensis frequens est usus aceti, salis, muriæ, mellis, aquæ mulsæ, defruti, aliorumq; liquaminum. lib. 12. cap. 4.

Saliuandum pecus) Saliuato potionandum. Saliuatum quod à quibusdam saluiatum dicitur, potionis est genus quo in ueterinis iumentisq; maxime utuntur ueterinarij, hoc est medici ueterinorum. Sunt autem ueterina animalia quæ uehere possunt. Saliuatum à salua quasi succo dictum uidetur. Qui saluiatum legere mauult, à salua siue sale nuncupationem trahit. Saluiati Plinius quoque commemorat, & inferius à Columella dictum est, per uiam lactis saluiatur. lib. 6. cap. 5.

Salsamentarijsq;) Salsamentaria appellant uasa, quibus salsamenta condi solent. lib. 2. cap. 10.

Nucibus sapineis) Est unum genus nucis pineæ sapineum nomine, nucleorum cute uerius quàm putamine adeo molli, ut simul mandantur. lib. 12. cap. 5.

Sardineam) Nomen piscis uilioris, existimo eum esse quem uulgus uernacula lingua sardelam appellat. libro 8. cap. 17.

Samera) Annotauimus in superioribus sameram siue ameram dici semen ulmorum. lib. 7. cap. 6.

Sansam) Sansa dicitur ofsiculum oliuæ, Græci πιδυριον uocant. lib. 12. cap. 49.

Sarranæ uiolæ) Epitheton est poeticum, siquidem poetis sarranus color est purpureus, à Tyro quæ olim dicta est Sarra, Verg. Sarrano dormiat ostro. lib. 9. cap. 4.

Cura sarritionis) Sarrire est sarculo, quod ferramentum rusticum est, aperire segetes, & terram permouere ad herbas perimendas, & rubiginem propulsandam, unde sarritio & sarritor dictus operarius sarritionis, & sarritoria opera, & sarritura, id est sarritio & fossa. lib. 2. cap. 12.

Saxatilis notæ) Pisces saxatiles uocant quod in saxis ac petris stabulentur: medici recentiores petrinos appellant, eosq; maximè probant. scribit Cor. Celsus saxatiles pisces esse leuiore in esca. lib. 8. cap. 16.

Latentibus scamnis) Agricola uocant scamna glebas grandes, quæ solent excitari prima aratione: cum in profcisso crudum solum, immotumq; relinquitur, quod cauendum esse præcipit lex rusticationis. Hinc illud Plinianum: Scamna inter duos sulcos cruda ne relinquuntur, glebæ ne exultent. Scamna quoq; dicuntur in arboribus ramorum, quasi sedilia, sicut & tabulata. lib. 2. cap. 4.

Scandulæ) Paulo supra asserculos dixit, intelligi uolens asseres modicos, & graciles: nunc scandulas uocat confirmili significatu. Et, ut in Commentarijs Apuleianis annotauimus, uidentur dici scandulæ à scandendo: quoniam ad tetum scandulare gradibus ascendimus. Est autem scandulare tetum superior pars domus, quæ tegulis est proxima. Scribit Plinius, Urbem Romam scandula fuisse contactam usq; ad bellum Pyrrhi. Scandulæ è robore aptissimè fiunt, alijsq; arboribus glandiferis. lib. 7. cap. 3.

Scapus asphodeli) Plinius frequenter ponit scapum pro stipite plantæ, & caule. Est autem Asphodelus herba, Hesiodi præconio celebrata, cuius mentionem & Homerus fecit.

fecit. Manditur & semine tosto, & bulbo, sed hoc in cinere tosto, dein sale, & olco addito, folium habet oblongum, & angustum. lib. 9. cap. 4.

Scarificatione) Scarificatio sunt minutæ cutis incisuræ, qua in cucurbitulis quoque imponendis utimur: est & scarificatio utilis arboribus, cum incisuris perpetuis laxant corticem, uelut cutem, acie falcis, & ita dilatæ cicatrices renato corpore explentur, fiuntq; arbori salutare. Nam magna ex parte similis hominum medicina, & arborum est. Apud Plinium perperam legitur caprificatio, pro scarificatione. lib. 6. cap. 12.

Scaurorum) Lege scarorum. Sunt enim Scari pisces, qui soli dicuntur ruminare, & herbis uesci. Scaro olim datus est principatus inter pisces, de quo Martial. Hic scarus æquoreis qui uenit obesus ab undis, Viscribus bonus est, cætera uile sapit. lib. 8. cap. 17.

Schoenum) Græci σχοῖνον uocant iuncum: opinor hoc in loco intelligendum esse de iunco illo odorato, cuius meminit Plin. in 12. qui gignitur iuxta montem Libanum. Tradunt iuncum quoq; odoratum in Campania inueniri. Idem Plinius in compositione unguentorum adhibet & iuncum. Est aliud quoddam genus iuncorum, quod à Græcis oxy-schoenon uocatur, sed nihil ad hunc intellectum. Præterea schoenus nomen est mensuræ, ut placet Eratostheni, stadia quadraginta continet. Aliqui x x i i stadia singulis schoenis dedere. Barbarorum gentes itinera metiuntur partim schoenis, partim parasangis, ut Perse: partim leucis, ut Galli: partim stadijs, & passibus, ut Romani. lib. 12. cap. 20.

Σκύλαξ) Nomen cani accommodatum: dicitur enim σκύλαξ Græcè catulus. Scribit Pollux in quinto Onomastici, τροφήν εἶναι σκύλαξί ἐκ τῶν κεντέρω γάλα. i. alimentum

esse catulis maternum lac. lib. 7. cap. 12.

Scyllam legito) Scylla species est cæpe, siue bulbi, à qua acetum scylliticum dictum. Accommodata est medicamentibus. De lino quoq; scyllitico, quod cum scylla fit, mentio fit à Palladio, & scylliticum acetum, quod oculorum aciem exacuit. lib. 12. cap. 38.

Sine scipionibus) Plinius dixit apertius sine sarmentis: infra quoq; ait, Modicè separatis scipionibus, scipiones uidelicet usurpans pro racemis ligneis, & scapis, quibus uivæ continentur, & acina iuhere scunt. lib. 12. cap. 39.

Non scobem, sed ramenta) Scobis nomine significatur illa minuta tritura, quæ ex sectione serræ, & terebratione terebræ decidit in terram. Inde scobina dicta, quæ lima fabrilis est, & instrumentum. Iuuenalis: Semodio scobis hæc etenim dat seruiulus unus. Item Horatius: Vilibus in scopis, in mappis, in scobe quantus Existit sumptus. Ovidius in obsceno carmine. Quam pro sanguine puluerè, scobemq;, in uenis medici putant habere. Ramenta uerò sunt frustula paulò crassiora, maioraq;, & quasi rescamenta. Plinius ait uivæ in scobe, ramentis uel abiectis populi, fraxini, utiliter seruari. Descobinata crura uocabulo prisco dixit M. Varro, pro saucijs, abrafis, defectis. lib. de arb. cap. 8.

Scopula) Diminutiuum est scoparum. Scoparius dicitur, perquam eleganti uocabulo conuerritor, hoc est, minister, cuius ministerium est scopis pauimenta conuerrere: quod maximè fit à prandio, & à cœna. lib. 12. cap. 8.

Minus scrupulose) Vt sit aduerbium, hoc est, minus diligenter, minusq; sollicitè. lib. 9. cap. 5.

Secundæ) Membranas intelligit quæ foetum sequuntur, uulgo secundinas uocant, Græco uocabulo ὑσέρας apud Plin. Ad secundas innumeræ sunt medicinæ. lib. 7. cap. 7.

Rustici

Rustici sedum appellant) Democritus semina omnia feri iubet, medicata succo herbæ, quæ appellatur à Græcis aizoon, id est, semper uiua. Alij buphthalmon uocant, quasi oculum bouis. Alij zoophthalmon. Sunt qui ambrosiam. Latini sedum appellant, aut oculum, aut digitellum: nascitur in tegulis, feriturq; in uasculis fictilibus. lib. 2. cap. 9.

Semisformes) Semiformati, nondum perfecti, neque toti partibus suis consummati. lib. 8. cap. 5.

Seminarium) In agricolatione seminarium est quedam quasi nutritrix nouellarum plantarû. Significat enim locum, in quo plantaria adolescunt: ut mox illinc translata migrent in suam sedem. Natura enim arborum, sicut hominum auidæ est nouitatis, & peregrinationis. Et cum nutritrix sæpe indulgētior sit, quàm mater: melius plantæ in seminario proueniunt. quod succosum, elapidatum esse debet; minusq; rimosum. Nunc Col. docet, quale sit eligendum, parandumq; uitibus seminarium, quod à Plinio quoq;, cæterisq; prescribitur. lib. de arb. cap. 1.

Seminis, ac decumanis distinguere) Emendo semitis, uel semitanis, ut ea forma dicat semitanos sulcos, quæ decumani nuncupantur. Plinius hoc idem scribens, dixit, oportere uivæ quintanis semitari, hoc est, ut in quinto quoq; paulo singulæ iugo pagine includantur. Igitur quod à Plinio dictum est semitari uerbo elegantissimo, id à Colum. dicitur semitis, siue semitanis distingui. Decumanus uerò limes uocatur, qui secat agrum ab exortu, ad occasum: sicut cardo appellatur limes per agrum currens. à septentrione ad meridiem (oportet utur Plin. uerbo utar) uivæ limitari decumano. lib. 3. cap. 20.

Sentem canis) Palladius hoc idem referens ait: Alij spinarum plantas, & semina in munitione disponant, sed

melius erit rubi semina, & spinæ, quæ rubus caninus uocatur, matura colligere, & cum farina erui ex aqua macerata miscere, funes dehinc sparticos ueteres hoc genere mixtionis sic inducere, ut intra funes seruentur usq; ad uerni temporis initia. lib. 11. cap. 3.

Series) Vasa sunt scicilia. Percus: Crepat argenti mihi seria dextro Hercule. Idem: Seriolæ ueteris metuens deraedere limum. Terentius: Releui dolia omnia, serias omneis. lib. 12. cap. 18.

Sesquicullearibus) Dicuntur sesquicullearia dolia, quæ continent culleum unum cum dimidio. Est autem culleus capax uiginti amphorarum, ut indicat Plinius, in 14. quod & Priscianus euidenter ostendit, his uersibus: Est & bis decies, quem conficit amphora nostra Culleus, hac nulla est maior mensura liquoris. Alias culleus dicitur supplicium parricidarum: de quo in secundo commentario Suetonij copiose perscripsimus. lib. 12. cap. 18.

Sesfama) Lego sesfama. Præcipit Colu. in secundo, sesfama ab æquinoctio autumnali esse serenda. Hinc oleum sesfaminum dictum est, & alterum genus sesfamodes. lib. 13. cap. 2.

Sesquiopera) Significat sesquiopera, integram operam, & dimidiam, & hæc particula in omni ferme compositione habet talem intellectum, ut signet totum illud, de quo agitur, eiusq; dimidium ut sesquidigitus dicatur unus digitus, & dimidiatus, itidem sesquihora, sesquipedalis, sesquicyathus, sesquimodius. M. Varro tradit annum diuidi in octo sesquimenses, ut singulis sesquimensibus integer mensis, & dimidiatus attribuat. Libro nouissimo Columellæ, dolia sesquicullearia nuncupantur, quæ uide licet unius cullei cum dimidio sunt capacia. Sesquioplagam dixit Tacitus, intelligi uolens non unam tantum plagam suffe

fecisse ad hominem obtruncandum, sed opus quoq; fuisse dimidio secundæ plagæ. lib. 2. cap. 83.

In sesquipedale) Altitudine sesquipedali, hoc est, pedis unius & dimidiati. lib. 4. cap. 9.

Sestertium) In mensuris sestertium accipe pro duobus pedibus, & dimidio, sicut in nummis continet duas libras, & selibram. lib. de arb. cap. 1.

Sextula) Aeris minima pars est, sextula ex eo dicta, quod sit sexta pars uncia. M. Tullius in oratione pro Cecinna: Fecit heredem ex deuncia, & semiuncia Cecinam, ex duabus sextulis M. Fulcinium libertum superioris uiri. Erutio sextulam aspergit. Priscianus in opusculo metrico: Sextula quæ fertur, nam sex his uncia constat. lib. 3. cap. 1.

De siccanneis) Siccannea dicuntur, quæ gaudent siccitate, sicut ediuerso rigua, quæ humore letantur. Pratorum duo sunt genera, alterum siccanneum, alterum riguum. Quod siccanneum uocat, suapte natura foetum progignit. Riguum uero irrigatione est resouendum, & humoris pabulo saginandum. $\Delta\iota\mu\omega\delta\ \delta\iota\kappa\tau\iota\sigma\omega\phi\ \theta\alpha\upsilon\epsilon\iota\omega\phi$, id est, fame mori, miserimum est. Liuius consimiliter: Maiorem partem militum fame, ac frigore, quæ miserrima mortis genera sunt, amisisset. lib. 2. cap. 2.

Sicilicus) Autore Prisciano, Sicilicus est dimidium sextule. Quidam autumant sicilicum esse semiunciam, ex eo dictum, quod secet unciam. Verù Festus Pompeius docet, non dimidium uncia, sed dimidium semiuncie, dictum quod semiunciam secet, tanquam sit quarta pars uncia, quod uerius est. Nam ipse Columella submouet in sicilico esse scrupula sex, in semiuncia xii. ut indubitanter credat sicilicum esse dimidium semiuncie. Plinius scribens de lunari ratione inquit: Quintadecima tota supra terras noctu erit, eademq; sub

sub terris tota die , sextadecima ad primæ horæ nocturnæ dextantem siclicum sub terra aget. lib. 5. cap. 1.

Prata sicilire) Vt Plinius docet, sicilire est falcibus consecrari in pratis, quæ foenifeces præterierunt. Arbitratur M. Varro dictum uerbum esse à sectione. lib. 2. cap. 22.

Signinum opis uocant, ut docet Plinius, quod sit fræctis testis tusisq;, ut firmitus duret, quo genere etiam pauimenta sunt excogitata. lib. 8. cap. 15.

Silenti luna) Id est in coitu lunæ cum sole, quem diem alij interlunium: alij silentis lunæ appellant, Varro intermenstruum, Firmicus synodicam frequenter. Colu. libro 2. capi. 10. Sic, silentis spiritus diem, apud eundem lib. 3. cap. 19. id est, dum cœlum silet, cum serenum est, & tranquillum. Silent quoq; herbe, & uirgæ, dū non germinant. Silent uineæ quando non progemmant, hoc est, gemmas oculosq; non parturiunt, sed quasi silentes quiescunt manentq; immobiles: sic diem, cœlum, surculum quoq; silentia apud eundem inuenies.

Veluti siphones) Siphones & per diminutuum siphunculi dicuntur fistulæ, quibus liquor inclusus emicat exilitq; in sublime. Plinius tradit aquam meantem per uenas terræ pondere expressam siphonum modo emicare. Cor. Celsus præcipit stomacho laborantibus bibere per siphonem, hoc est, fistulam tenuem, duos tres uel cyathos. Satyroglyphus quoque per translationem decenter dixit, & mordaciter, Effigieq; deæ longis siphonibus implent. Verbum est Græcorum σιφωνί?ειρ, quod est euellere, educereq; liquorē. Aristophanes abusiue dixit σιφωνί?ειρ, σιφωνί?ωμδρ τὸν σιτῶν. lib. 3. cap. 10.

Sitienti solo) Siccæ terra. Plinius lunam sitientem dicit, intelligi uolens siccam. lib. 2. cap. 8.

Naribus resimis) Simus ut docet Suidas, opponitur γρῦπῶς, id est, adunco, sicut ergo γρῦπῶρ Græci nocant habentem aduncum nasum, ita e contrario σιμῶρ dicunt cuius nasus est depressus. Simas cappellas dixit poeta: à simo rostro delphines simones appellantur. À simo resimum, & subsimum traxere nuncupationem. Sunt autem nares resimæ, reduncæ depressæq;, quales in parandis bobus maxime spectantur. M. Varro scribens de canibus, inquit, Esse debent labris subnigris aut rubicundis, neq; resimis superioribus, neq; pendulis subtus mento suppresso. Idem boues probat, qui sint subsimi, hoc est, ut ego interpretor dorso depresso, & subsidente. lib. 6. cap. 11.

Seu spinosus) Dic spionius. Est enim uitis spionia multo larga, & amplitudine uuarum, quam numero fertior. lib. 2. cap. 21.

Sinū lactis) Nomen est uasis, de quo poeta: Sinum lactis, & hæc tibi liba Priape quotannis. Plautus in Curgulione: Cede puere sinum. Tradit M. Varro sinum dici à sinu, quod cauum sit poculum. lib. 7. cap. 8.

Solstitiales spinas) Dispice nunquid faciat pertineat uel ad Plautinum sensum, spina hæc solstitialis. Namq; apud Plautum in Pseudolo scriptum legitur, Quasi solstitialis herba paulisper fuit, repente exortus sum, repente occidi. Plinius significare uidetur solstitiale herbam dici solstitio uel prouenientem uel florentem, ut sit nomen non unius tantum herbe proprium, sed cullibet herbe accommodatum nascenti per solstitium. Sic enim scribit libro 26. Codurdon herba solstitialis, flore rubro, suspensa in collo comprimere dicitur strumas. Consimiliter spinas solstitiales exponere poteris solstitio progenitas ac uigentes. Corn. Celsus herbam solarem uocat heliotropion, quia circumagi

circumagitur cum sole, lib. 3. cap. 18.

Solea sparteae) Calceamento iuncea et molli, à sparto qua Iberica herba est. Apuleius Heclij sparteae meminit. lib. 6. cap. 12.

Sparteae) Sunt uasa iuncea, à sparto dictae, ex quo fiunt. Est autem spartum genus iunci siue herbae Ibericae, de quo multa Plin. libr. undeuagesimo. Autumant grammatici sportas quoque dici ab hoc sparto, quasi spartas. libro. 11. cap. 2.

Specularibus integri) Ut inquit Epigrammatarius poeta, Specularia pueros Admittunt soles et sine sole dies. Sunt autem lapides speculares candidi atque translucetes, olim in Bononiensi agro effossi, et quibus fiunt munimenta quasi quaedam fructuum preciosissimorum, ut inclusi specularibus admittant solem, ne infestentur uento uel hymbre. Tiberius Caesar cum mira uoluptate cucumeres expeteret, commentus est ut nullo non die sibi contingerent. Namque pensiles eorum hortos promouebant in sole rotis, rursusque hybernis diebus intra specularium munimenta reuocabant. lib. 11. cap. 3.

Spica uirginis) Nomen est sydcris, antiqui spicum neutro genere dixere, hinc illud: Spicum illustre ferens splendenti corpore uirgo. lib. 11. cap. 2.

Spondylis) Nomen est piscium, aliàs spondylos uocamus uertebras et nodos in ceruice, et ut autor est Pollux, ἑπτὰ χυλῶν, id est. spina hominis constat septem spondylis. Appellatur et spondilia. lib. 8. cap. 16.

Σταφιλίς) A Plinio dicitur haec uua a staphis agria, quam taminiam aliqui uocant falso, suum enim genus habet, ualet ad pituitam, unde à quibusdam dicta pituitaria, Graeco uocabulo agria staphyle dicitur uua syluestris. lib. 8. cap. 5.

Per

Per statumina) Pedamenta, palos, adminicula. lib. 5. ca. 3. Saepè etiam stium) Pars aratri est, de qua Vergilius: Stiuamque curruis à tergo torquat. M. Varro, Stium inquit, à stando dicta, in qua transuersa regula est dicta manícula, eò quòd manu bubulci tenetur. lib. 5. cap. 3.

Simplici stolone) Plin. stolones in arboribus appellat fructificationem inutilem. Vnde et stolonum Liciniae genti inditum cognomen. M. Var. planissime scribit de stolonibus, cuius uerba subscripsi, quae sunt haec: Nā Stolonis illa lex, quae uetat plus quingenta iugera habere ciuem Romanum, et qui propter diligentiam culturae stolonum confirmauit cognomen, quòd nullus in eius fundo reperiri poterat stolo, quòd effodiebat circum arbores radices, quae nascerentur ex solo, quos stolones appellabant. lib. 5. cap. 8.

Ciceris) Cum cicer inter legumina numeretur, non inter olera, existimo legendum siferis. Est autem sifer herba hortensis, cui generositas praecipua est in Germania, inest longitudine neruus, qui in decoctis extrahitur, amaritudinis tamen magna parte relicta, quae mulso in cibis temperata, etiam in gratiam uertitur. Sifer nobilitatum est à Tyberio principe, id genus oleris mirè expetente. de hoc intellexit Verg. in Moreto scribens, Hic sifer et capiti debetes nomina porri. In codicibus impressis uulgò legitur cicer, sicut hic quoque, cum utrobique sifer legendum sit. lib. 11. cap. 3.

Stringere arbores) Decerpere, secare, et colligere. Vergil. sed tamen et quernas glandes tum stringere tempus. Hinc stricta olea dicta, quae manu colligitur. lib. 6. cap. 3.

Strigosum habitum) Strigosus apud ueteres morbus dicitur iumentorum, qui corpora stringit aut fame, aut alia uitij causa, quasi stringofus. Aulus Gellius strigosum appellat equum emaciatum, et male curatum. Lilius tradit,

equos

equos ex itinere visos esse strigiosiores, hoc est, macriores, attenuatioresq; lib. 6. cap. 36.

Strumosis) Struma morbus est, cui propè peculiariter obnoxij sunt sues: unde & à Græcis χοιβάδες uocatur: uulgo scrophulas uocant à scrophis, quæ illis maximè infestantur. Plin. Obnoxij sunt sues morbis anginae maximè & strumæ. Est & struma, ut docet Cor. Celsus, tumor, in quo subter concreta quædam ex pure, & sanguine, quasi glandula oriuntur, quæ præcipuè fatigare medicos solèt, nec unquam facile maturescunt, maxime in cervice, sed etiam in alis & inguinibus, & in lateribus lib. 7. cap. 10.

Subluuies, atq; intertrigo) Videtur subluuies esse exulce ratio in pedibus ouium nascens, quando scilicet ab ungula cutis resoluitur, in homine reduuã dicunt. Luere enim soluere est, quasi subtus soluatur corium. De intertrigine, quæ ex intertritu nascitur, supra scripsi lib. 7. cap. 3.

Subinde) Frequenter, alias, mox, deinde, & itidem lib. 6. cap. 2.

Submittere prolem) Educare, producere, propagare lib. 7. cap. 9.

Subrumentur) Sub mammam mittantur, subijcianturq;, antiquo nanq; uocabulo mamma dicitur rumis, unde agni & hædi subrumi uocantur, qui sub rumis, id est, mammis adhuc habentur. Hinc uerbum subrumari, quod significat sub mammam subijci. Hinc rumina dea, & ruminalis ficus, quod sub ea arbore lupa rumam, id est, mammam Romulo & Remo dederit lib. 7. cap. 4.

Velut quibusdam substructionibus) Plin. Cic. ceteri substructiones insanas uocant ædificia enormia, sumptuosa, & impendijs propè regalibus extructa. Hic substructiones intellige acruos lapidum in unum locum congestorum, instar substructionis

structionum quibus ædificia magna consurgunt lib. 1. cap. 2.

Suculae celantur) in capite Tauri sunt stellæ numero VII. quas nostri fuculas uocant, Græci hyades nomine pluuiæ. Nam Græce δᾱπ dicitur plueræ. Hæ autem stellæ cum oriuntur, & occidunt, tempestates, pluuias, largosq; hymbres cient. Imperiti arbitrâtes dici hyadas à subibus, qui Græcâ uoce δᾱs nominantur, à similitudine nominis Græci appellauerunt fuculas, siquidem sus per diminutionem dicitur fucula. Hinc iocus ille Plautinus: Quin tu in dierecta cum fucula, & cum porculis. Plinius tradit id sidus uulgò appellatum esse palilicium, quod eclatur uesperis circa Palilia, qui dies festus est, uigilimus primus mensis Aprilis, idemq; urbis Romæ natalis lib. 1. cap. 2.

Suffitas) Fumigatas, & quodam quasi suffumine medicatas. Verg. inquit: At suffire thymo. Apud Pliniũ frequenter legitur suffitus, suffitiones, suffimenta. Apud Ouidium: Sanguis equi suffimen erit lib. 9. cap. 14.

Suffragines coronæ) Sunt in cruribus posterioribus quadrupedum suffragines, quibus pedes inflectuntur. Dicitur ex eo uidentur, quod subter frangantur. Plinius tradit, aues curuare suffragines in posteriora: quibus uerbis planissimè demonstrat suffragines dici illam in cruribus partem, quæ humani poplitis modo curuatur. Hinc suffraginosa mula, cuius suffragines morbo infestantur. Corona autem pars est pedis in brutis animalibus. Hinc suffraginosus, laborans suffraginibus lib. 6. cap. 14.

Suffriatur) Inspersgitur, suffriare, infriare, perfriare ex eodem fonte manantia uerba, significant minutim conterere, & quod uulgò dicitur puluerizare, & inspergere, libro 9. cap. 35.

Vitem supplantato) Vitem supplantare est quasi explanare

tare, deluxare, atque prosternere, sicut in palastrico curia-
liq; certamine luctantes supplantant aduersarium, & cur-
sor cursorem, subductisq; pedibus arriant ad terram, quod
Græce dicitur ὑποοκταλίζω. M. Tull. tradit, quod qui sta-
dium currit, nullo modo debet supplantare eum, qui cum
certet. Dixit Plin. uuas supplantat, pro eo quod est, lædit,
conuellit, atq; delumbat. lib. de arb. cap. 7.

Suppuratio) Apostemata Græci uocant, nostri suppu-
rationes. Fit & suppuratio, quādo ex ulceribus manat pus,
hoc est, sanies. Suppurare dicuntur ulcera, quando perucne-
runt ad maturitatem, & emittunt pus. lib. 6. cap. 11.

Supputari) Putari, decidiq; ferro. lib. 4. cap. 33.

Surcularis terra) Ad surculos progengerandos idonea.
lib. 3. cap. 11.

Suspiriosæ) Græcis uocabulis asmatici, dyspnoici, orihop-
noici appellantur, quos nostri suspiriosos appellant. uiti-
um est, proueniens ex difficultate spirandi. Agere animā,
dici suspirium potest, ut tradit Seneca. De suspiriosis crebra
mentio apud Plin. De dyspnoæa, & orihopnoæa scribit Ga-
lenus, sed recentiores medici perperam pronunciantes ui-
tiant elegantiam atticismi. lib. 6. cap. 38.

T

Superius tabulatum) Tabulata in arboribus sunt ordines
ramorum, de quibus ait poëta: Assuescant summasq; sequi
tabulata per ulmos: quem locum enarrans Seruius, ait: Ta-
bulata sunt rami effusiores, & in plana tendentes, non ad
altiora crescentes. Sunt in arboribus ima, & summa tabula-
ta ramorum. Plinius docet, tabulata ulmorum ab octauo pe-
de altitudinis dilatari in collibus, siccisq; agris, à duodecimo
in campestribus, & humidis. lib. 12. cap. 5.

Tamaricis) Tamarix est, quam & myricen uocant,
qua

que ad lientem præcipua est, si succus eius expressus in ui-
no bibatur, adeoq; mirabilem eius antipathiam contra so-
lum hoc uiscerum faciunt, ut affirmant, si ex ea factis alucis
bibant sues, sine lycene inueniri: & ideo homini splenetico ci-
bum, potumq; dant in uasis ex tamarice factis, uulgus infe-
licem eam arborem appellat, quoniam nihil ferat, nec ser-
atur unquam. lib. 7. cap. 10.

Tanagrici) A Tanagra ciuitate Bœotiae, quam Homerus
uocat Γαλαρα, que & prius, ut docet Stephanus, uocabatur
τομαραδρα. Tanagrici galli autore Varrone sunt sine du-
bio pulchri, & ad preliandum inter se maxime idonei: sed
ad partus sunt steriliores. Plinius de gallis gallinaceis lo-
quens ait: patrias nobilitauerunt Rhodum, ac Tanagram.
Tanagrea meretricis meminit M. Tul. lib. 8. cap. 2.

Dissimilem rationē postulat Tarentinū atq; hirtum) In
genere ouium summa dignitas fuit Tarentinis ouibus, que
propter bonitatem lane pellibus intgebantur, ne lana in-
quinaretur. Hinc Plin. noster id genus ouium elegantius uo-
cat tectum, cum operimentis tegetur, & à Varrone pelli-
tæ nominantur: de quibus intellexit Horatius illo sapphico
uersiculo: Dulce pellitis ouibus Galesi Flumen. Igitur cum
Tarentinum pecus sit ex omnibus mollissimum maximeq;
hirtum, hoc est, lanigerum atq; uiliosum, nullamq; domini,
aut magistrorum inertiam sustineat, desiderat curam maio-
rem, & rationē longē alia in pastione, quā faciat reliquū
ouiaricū pecus. Illud adnotandū, Tarentum Sabinorū lingua
molle significari: unde quidam Tarentinas oues & nuces di-
ci autumant, quia sunt molles. Hinc Horatius optimo epi-
theto uidetur dixisse, Et molle Tarentum. Omnū Tarentina-
rum tanquam elegantissimarū meminit Plaut. in Truculēto,
his uerbis: Argentum meo qui debebat patri, qui oues Ta-

retinas erat mercatus de patre, quærit patrē. Columella.

Porum (Tarentinum) De hoc ait Epigramatista: Fila Tarentini grauius redolentia porri Edisti quoties, oscula clausa dato. lib. 8. cap. 11.

Tartesiaci) Tartesos oppidum est Hispaniæ: unde Tartesiacum pelagus dictum. In eo generose muræna nascuntur. Vnde à Varrone laudatur muræna Tartesia. Apud Aulum Gellium Mendocia legitur muræna Tartesia, quasi à Tarso oppido Hispaniæ dicta, cum legendum sit Tartesia à Tarteso oppido Hispaniæ. Autumat Strabo ueteres Bætiæ fluum nominasse Tartesum. Nonnulli Tartesum Carthæiam appellant. De Tarteso Silius: Tartesos stabulanti conscia Phæbo. lib. 6. cap. 16.

Tectum pecus) Id genus ouium signat, quod propter lamitij elegantiam operimentis tegitur, & ob id tectum pecus nominatur. Horatius id genus oues pellitas appellat illo sapphico uersiculo: Dulce pellitis ouibus Galesti Flumen. lib. 7. cap. 2.

Palmeis regentibus) Legendum est tegetibus: significat enim tegetes ex folijs palmarum contextas adhiberi solitas ad uineam adumbrandam per cynocaumata, sic enim uocantur calores æstuosi caniculæ. M. Varro appellat tegetulas canabinas, ex canabe factas. lib. 6. cap. 3.

Temporius) Tempestiuus, maturius aduerbium est, cui opponitur serius. Hinc Ouidianum illud, Modò surgit eoo Temporibus cœlo, modò serius incidit undis. lib. 8. cap. 4.

Terebratione) id est, illius institionis quæ fit terebra, de qua sic inquit Cato: Terebra uitem quam inserere uoles pertundito, eò duos surculos uitigineos quod genus esse uoles insertos obliquos arcito ad medullam, & cætera. lib. 4. cap. 29.

Termitibus) Termites sunt ramuli arborum maxime oliuarum, quod Porphyrio docet enarrans illud Horatij, Nunquam fallentis termes oliuæ. Aul. Gel. ramusculos palmarum termites appellat, his uerbis, Spadica Dorici uocant auulsum è palma termitè cum fructu. Item quoniam palmæ ex arbore cum fructu auulsus, spadix dicitur. lib. 7. cap. 9.

Ternarij) Scrobes ternarios appellant quoquoersus pedum trium, sicut quaternarios quoquoersus quatuor pedum. lib. 11. cap. 2.

Tertiationem) Oleum tertie pressuræ, sicuti iterationem ponit pro oleo secundæ pressuræ. lib. 12. cap. 49.

Tertiatio) Tertia aratione colito. lib. 2. cap. 10.

Tertiatur dodrante) Familiare est Col. aßis nomine totum, & consequenter per uncias intelligere partes, sicut hoc nomine dodrantis intelligi uult nouem partes unius operæ sufficere ad tertium agrum, id est, ad tertiam arationem in singula iugera peragendum. lib. 2. cap. 4.

Thalli cæparum) Θάλλω uerbum Græcum est, quod significat uiresco, & germino, inde thalli dicti stipites in cæpis & folliculi, quos uulgus uocat germina, quibus semeni continetur. Θάλλω Græci omne germinans appellauere, Attici maxime id in oliuis hac uoce nominant. Suidas ait, Θάλλω dici κλάσσω, id est, ramum oliuæ. lib. 11. cap. 3.

Taleagines) lego tiliaginæ, hoc est, ex tilla arbore confectæ, cuius materies odorata est, nec teredinem sentit. Fascis tiliacis fascabatur Antoninus, ut rectus incederet. Ex tiliæ membranis tenuissimis fiunt coronæ uel coronarum ornamenta, phyliræ uocantur: de quibus aliubi plura. li. 12. ca. 45.

Tineosos) plenos tincarum, qui sunt uermes, quos aluorum tineas uocant: tineas in libris gigni testatur Epigramatista. In homine prouenire longitudine pedum tricenunt

refert Plin. lib. 9. cap. 14.

Tiruncula) Veteranus, & tiro opponuntur, neque solum de militibus, sed etiam nutis animalibus usurpantur. lib. 7. cap. 12.

Ad tormina) Morbus est intestinorum, Græci uocant dyfenterion, intus intestina exulcerantur: ex his cruor manat, frequens deiciendi cupiditas, dolorq; in ano est. Torminosi dicuntur laborantes hoc genere morbi. M. Tul. Torminosos quoq; dicimus quosdam, nō quia patiantur tormina, sed quia procliues sint ad hoc genus ægritudinis. lib. 12. ca. 38.

Firmis toris) Sicut toros dicimus in animalibus carnes pulposas, robustasq; ita in uitis tuto alligari potest. In secunda Tusculana enarrantes illud, O brachia, o lacertorum tori, scripsimus affatim super hac dictione. Ouidius colla torosa boum dixit elegantissime. Col. lib. de arb. cap. 16.

Tortiuum) Cato fecatum uinum appellat, quod ex fecibus uini expressum est. Confinile est tortiuum, quod post primam pressuram ex torculari exprimitur circuncisis uinaceis, unde & circūcidaneum nominatur. Cato: Tortiuum mustum circuncidaneum suo cuique dolio diuidito, additoq; pariter. Est alterum uini genus, quod præligancum uocant, quod operarij bibūt. Græci deuterias appellāt, generali uocabulo omnia uina secundaria, nostri loram. Fiunt maceratis aqua uinaceis. lib. 12. cap. 36.

Ceruice torosa) Pulposa, musculosa. Ouidius, Colla torosa boum. in Tusculanis quæstionibus ait Hercules, O lacertorum tori. Plin. scribens de hortensibus decenter dixit, quod inula torosior est. lib. 5. cap. 1.

Cum torreo) Tosto torrefacto. lib. 6. cap. 9.

Velut traducem) In arbutis fiunt traduces: hoc autem uocabulo utimur in uitis, quæ ex arboribus in arbores traducun

traducuntur. Traduces quidam rumpos appellant, à traduscendo nominatos, quales eleganter, uiliterq; formatos in territorio nostro conspiciamus. Traducem binum antiqui præcidere solebant, ut ita transilem facerent. Nouariensis agricola traducū turba non contentus, nec copia ramorum, impositis etiamnum patibulis palmites circumuoluit. Hieronymus, Augustinus, Rufinus, cæteri; ecclésiastici scriptores, curiose disputando disquirunt, atq; uestigant, nunquid anima ex traduce propagata sit, tanquam semen ex semine. Tertullianus oppido quam deceter scripsit famam serpere in traduces aurum, atq; linguarum. Mēdosi sunt Tertulliani codices impressi, in quibus dictiones perperam distinctæ leguntur. Nam cum in traduces linguarum fuerit scribendum, sicut nos legimus, uitiose impresserunt intra duces, corrupto uocabulo elegantissimo & sensu. lib. 4. cap. 9.

In secunda quasi tribu) Id est, in secundo ordine, & loco, translatione facta à classibus Romanis. Nam alij erant in prima, alij in secunda classe, & ita gradatim distributi. Luge Liiuum. Confinile est illud supra dictum à Columellæ: Possunt etiam secundæ note uites prouentu, & ubertate commendari. lib. 2. cap. 2.

Tribulam, & traham) Nomina sunt instrumentorum rusticorum, quibus ad terenda frumenta utuntur agricolæ. Seruius interpretatur esse genera uehiculorum, enarrans illud Vergilianum: Tribulaq; trahæq; & iniquo pondere trahis: sic enim scribit: Tribula genus uehicularum, quo teruntur in arca fruges. Traha quoq; genus est uehicularum, dictum à trahendo, nam non habet rotas. Tribulam à terendo dictam autumant. Fit autem tribula ex tabula lapidibus, aut ferro exasperata, quæ imposito auriga, aut pondere grandi trahitur iumentis iunctis, aut disciuit ex spica grana, aut ex assi

bus dentatis cum orbiculis, quod, ut inquit M. Varro, plostellum Poenicum appellant. lib. 2. cap. 21.

Nullum natura trimestre semen) Plin. taxans Col. sententiam sic refert: in tantum fallitur Columella, qui ne trimestris proprium quidem genus existimauerit esse, cum sit antiquissimum, Græci trimenon uocant. lib. 2. cap. 9.

Satoriam trimodiam) nomen est uasis à mensura trium modiorum: satoriam uocant, quoniam ex ea satores semina iaciunt in satione seminum. lib. 2. cap. 9.

Trulla) Trullum, & trulla sunt uasa, quorum mentio apud scriptores: præterea trulla instrumentum est æncum fabrile, cuius meminit Vitruuius, in quo significatu hic ponere uidetur. lib. 9. cap. 12.

Tubulum fictilem) Tubi, & per diminutionem tubuli, sunt quædam quasi uasa fictilia, oblonga instar fistularum, quibus utimur ad ductus aquarum conficiendos. Plin. tradit aquas à fonte duci fictilibus tubis utilissimum esse: & ut autor est Vitruuius, salubriores sunt aquæ, quæ ducuntur per tubulos fictiles, quam quæ per fistulas plumbeas. Plin. hoc idem memorans cola fictilia uocat, quem Col. tubulum fictilem appellat. Plinij uerba sunt hæc: Est & luxuriosa ratio uites cædi, ut quatuor malleoli uehementi uinculo colliguntur in parte luxuriosa: atque ita uel ossa bubuli cruris, uel per cola fictilia traiecti obruantur binis eminentibus gemmis. & mox paulò ait, Talis uue acinos nihil intus ligni habituros Columella promittit. Col. lib. de arb. cap. 9.

Lauri turiones) Hoc uocabulo, quod infrequens est, significari uidentur teneritudines ramusculorum in summitatibus arborum. lib. 2. cap. 47.

V

Quasi uacerræ) Vacerras dicunt stipites, & perticas ad quas

ad quas equi religari solent. alibi docet Columella uacerras appellari genus clatrorum, accipiç; pro lögurijs, siue perticis. lib. 6. cap. 18. Erat & apud antiquos uacerra nomen maledicti.

Aut ualetudinarium) Legè in ualetudinarium. Nam locus, quo ægroti curantur, elegãti uocabulo ualetudinarium nuncupatur. Seneca: Omnes in eodem ualetudinario iacemus. Mos hic propè peculiaris est religiosorum, ut ualetudinarium unum templatum habeant, quo infirmi contineantur, ac curentur. In ultimo præcepit Columella, Valetudinarium immundicijs liberentur, & identidem aperiantur, ut ita salubria languentibus præbeantur. lib. 11. cap. 1.

Modò continetur) Aristoteles, & Galenus tradunt bonam ualetudinem esse, quandã quasi mediocritatem in confinio excessus, & defectus collocatam. lib. 3. cap. 12.

In ualuulis) Valuuli sunt folliculi, & siliquæ fabarum, quasi ualliuuli dicti: quia ualuo fabis excutiantur. li. 2. ca. 12.

Vãnisç; expurgantur) Vãni sunt cribra, quibus frumenta purgantur, unde uerbum Varronianum, euannare, quod est per uannos expurgare. In codicibus Varronis perperam legitur euaminatur, cum rectè legendum sit, euannatur. De uanno ait poëta: Et mystica uannus Iacchi.

Desyderat uehes) A uehendo uehes nominantur. Sunt autem proprie rustica instrumenta, quibus stercus uehitur, & mensuræ nomen. Pli. Iustum est uehes stercoris xviii. iugero tribui. Alibi Columella ait maiores pecudes efficere denas uehes stercoris tricenis diebus. lib. 2. cap. 5.

Auenuncula) Legendum est uenuncula. Horatius: Venuncula conuenit ollis. Plinius quoq; docet uenuncula fuisse uuam ollis aptissimam, hoc est, ollarem: sic enim uocantur, quæ in ollis fictilibus conduntur. Papinius: Ollares ro-

go, non licebat uuas, lib. 3. cap. 2.

Venterculos) Ventriculos, & intestina, lib. 8. cap. 17.

Veratro) Helleboro. Plinius: Helleborum (inquit) Italia ueratrurum uocat, lib. 6. cap. 32.

Vernaculum) Domesticum, Italicum, lib. 7. ca. 3. Sic uernacula examina, quibus syluestria opponuntur, lib. 9. cap. 9.

Partæ uersuræ) Versurâ dicunt scriptores agricolationis, ubi boues in arando post paractum legitimum sulcum circumaguntur, uertunturq;: aliâ uersura est mutatio quædam, qua creditor mutatur, à uertendo dicta, cuius Plinius, Seneca, Cicero omnes comminere, lib. 2. cap. 2.

In uestiarijs) Vestiaria nominamus, non tam arcas, ac repositoria uestium, quàm ipsa uestimenta, dixit Seneca: Dominus debet seruo uestiarij. Scaeuola iuriscòsultus: Quæsitum est, an mortua matre conditio apposita defecisse uideatur, & per hoc, neq; uestiaria, neq; cibaria his debeantur. Respōdi secūdū ea, quæ præponeretur deberi, lib. 1. ca. 8.

Veterno consensere) Torpore, segnitia, somno, ignauia. Veterinus proprie est ille morbus, quem lethargum Græci nominant, in quo marcor & inexpugnabilis penè dormienti necessitas, uulgò medici subetiā appellant. Inde ueternus pro ignaui, atq; torpente, et somniculoso ponitur, li. 7. c. 5.

Veterinarij) Medici pecorum ueterinarij nominantur, quos Firmicus Maternus mulomedicos uocat, ducto uocabulo, ex uoce Græcorum, à quibus κτηνίατροι appellantur, id est, medici iumentorum, lib. 6. cap. 8.

Veterinariæ medicinæ) Medicina ueterinaria dicitur ea, qua utitur ueterinarius, id est, medicus pecoris, & iumentorum, quem nostri mulomedicum, Græci κτηνίατρον appellant, de quo suprâ diximus, lib. 7. cap. 3.

Resoluator ueruaetum) Quod uere semel aratum est, à temporis

temporis argumento ueruaetum uocatur, dicitur & proficissimam, & proficindere appellant, cum primum arant terram, lib. 2. cap. 4.

Duo induantur statumina) Corrige uiduantur. Nam cum arbores, & pali decen:er dicantur uitibus maritari, quando illis copulantur, deceter quoque dicentur uiduari, quando uitis emoriitur, quæ instar maritii est. Statumina autem uocantur adminicula, pali, pedamenta, quibus stat uitis tenera, atque fulcitur, & ita intellige exponeq; statumina apud Columellam hac uoce crebrius utentem. Apud Vitruuium statuminationes capiuntur pro solidationibus pauimentorum, & statuminare pro munire ac solidare, libro 4. cap. 179.

Quasi mille sunt uiuiradices) Corrige quasi nullæ sint. Quid autem sit uiuiradix, docebunt te Columella, Plinius, & nomen ostendit. Nam à uiua radice cognominantur uiuiradices stirpes uitium uidelicet, & surculi, qui in seminario adolefcunt, moxq; in suam sedem traufferuntur. Malleoli uerò non sunt radicati, nec feruntur in seminario, lib. 3. cap. 3.

Abundantia uliginis) Vligo proprie est naturalis terræ humor. Vnde uliginosus ager dictus, quo quasi piger noxius humor continetur. Vliginoso agro opponitur aridus, lib. 2. cap. 2.

De ulmarijs) Ulmaria dicuntur seminaria, in quibus plantaria ulmorum adolefcunt: quæ mox roborata in arbutum transferantur. Possunt & ipsa arbusta ulmaria nuncupari, quibus scilicet uitcs maxime copulantur, maximeq; conueniunt, cum inter uitem, & ulmum sit auicicia sociabilis, lib. 5. cap. 4.

Spicas ulpici) Genus est allij, ulpicum grādus inter pulmētaria ruris celebratū, quod Græci appellauerunt ἀφροσκόεσσοσ. Quidam allium punicum uocat, de quo Plautus: Ple-

nior ulpici,quàm Romani remiges.lib.6.cap.4.

De uillatico) Villaticum canem appellant, qui uillam, quæq; iuncta sunt uillæ,custodit.lib.7.cap.12.

Vicia pabularis) Quæ scilicet pabuli causa feritur, estq; pabulum quadrupedum.lib.11.cap.2.

Cum uicialibus) A' uicia, quod pabulum est, uicialia deriuantur.lib.6.cap.29.

Cribrum uiciario) A' uicia, quod est genus frugum, dicitur uiciarium cribrum,sicut à lolio loliarium.lib.8.cap.5.

Uitiarium) Seminarium intelligit, in quo semina uitium conseruntur,ut mox transferantur in uincã.Paulo mox docet Col.in quo solo uitiarium sit faciendum.lib.3.cap.4.

Vitiscat) uitis fiat:uerbum est à uite formatum, eò inclinamento quo uiuiscit.Col.lib.de arb.cap.7.

Umbras'ue) Sic appellatur pisces quidam quorum mentio est apud Ennium sic scribentem: Melanurum, turdum, mcrulamq;, umbramq;, marinam.lib.8.cap.16.

Ad unguem) Ad perfectam absolutionẽ, translatio à mar morarijs, qui iuncturas marmorum tum demum perfecta ducit,si unguis superductus non offendatur,unde iam quæcunque perfectissima esse uolumus significare, ad unguem facta esse dicimus.Horat.Ad unguem factus homo.li.11.ca.2.

Vngues custodi) Iam docui custodes dici nouellos palmites. In uitibus autem sunt omnia quæ in corporibus,exẽpli causa, caput, brachia, humeri, crura, pedes, palmæ, digiti, & pollex. Sunt & ungues quos annotinos præcipit esse refecandos, id est, unius anni, quos & amniculos uocamus, ut ab anno annotinus deriuatur. Alij legunt hornotinos eodem intellectu:super qua dictione supra perseripsi.Cæsar in commẽtarijs naues annotinas appellasse uidetur onerarias, quibus annona atq; commectus comportantur. l.b.4.ca.24.

Vnguine ceti) Ab unguendo unguen dictum. Apuleius,

Vnguine delibutus.Cetus dicitur piscis maior,errore grã maticorum manifestò,qui pluraliter,& neutro genere tantum dici autumant cete ex Græca declinatione. In cœlo inter signa est cetus,cuius meminit Higinus.lib.6.cap.31.

Volucra appellatur) Exlectione Pliniana commonitus, lego uoluoç. Plinij uerba ad hanc rem pertinẽtia subscripsi, quæ sunt hæc: Alij uoluoçem appellant animal prærodens pubescentes uuas,quod ne accidat, falces cum sint exactæ, fibrina pelle detergunt,atque ita putant, aut sanguine hircino liniri uolunt post putationem eadẽ. Idem Plinius,& ante Plinium M.Cato conuoluolum nominarunt bestiolam damnificam,atque uineas instantem,qui fortassis à conuoluendo nomen accepit,eò quòd se couoluat, atq; intorqueat circa pampinos.Eundem opinor esse inuoluolum, de quo scitum est Plautinum illud in Cistellaria,Imitatur nequam bestiam,& damnificam inuoluolum, quæ in pampini folio intorta implicat se:itidem hæc exorditur sibi intortam orationem.Qui uult ne couoluolus in uinea nascatur,medicamentum faciat ex amurca decocta ad crassitudinem mellis cum bituminis tertiaro,& sulphuris quartario,hoc uites sub caput,& sub brachia perungat,ita conuoluolus non fiet in uinea.lib.de arb.cap.15.

In speciem uuæ) Apes dicuntur facere ostenta glomeratae in figuram botryonis, siue uuæ pedibus per mutua nexis. Iuuenalis: Examenq; apium longa confederit uua Culmine delubri.Vergil.Vnam demittere ramis.lib.9.cap.9.

Circa Vulcanalia) Dies feriatu Vulcanò dicatus,dicitur Vulcanalia.M.Varro,Vulcanalia à Vulcano, quòd ei tum ferie,& quòd eo die populus pro se in ignẽ animalia mittit. Plinius:A' Vulcanalibus lucubrare incipiebat studendi causa.lib.11.cap.3.

ALDV S L E C T O R I S .

AMPRIDEM decreui, quacunq; in re
 possum, prodesse studiosis. Quamobrem per
 quam utile usum est futurum, si hic de diebus
 & qui in uiginti quatuor partes, & qui in
 duodecim diuiduntur: tum de horis, quæ sunt apud Palladiũ,
 nonnihil dicamus. Atque eò magis, quòd à perquam paucis
 ætatis nostræ hominibus intelliguntur. Dierum duo sunt ge-
 nera, alij naturales: alij ciuiles. Naturales, quibus nunc pas-
 sim uiuimur, constant quatuor & uiginti partibus æqualibus
 ab occasu Solis, ad alterũ occasum: quæ horæ appelluntur:
 & Græcè ἡμερῶν αἰετῶν, Latine æquinoctiales dicuntur. Ciu-
 les autem ab ortu Solis ad occasum constant duodecim parti-
 bus in æqualibus: quæ Græcè ἡμερῶν αἰετῶν, Latine tēporales, seu
 quod idem est, uulgarcs nominantur. Atq; hæ duodecim par-
 tes hybernis solstitijs breuissimæ sunt, & tertia parte mino-
 res, quàm æquinoctiales, æstiuis autem longissimæ, eadem-
 que tertia maiores, quàm illæ, & quòd sequens est, uincunt
 hybernas duabus quartis: siue, quod idem est, dimidio, id
 quod significare uoluit Vergilius eo uersu, An'ne nouum
 tardis sydus te mensibus addas: id est, Iunio, & Iulio, qui-
 bus horæ longissimæ sunt. At uere, sole arietem, autumnio,
 libram ingrediente, pares sunt æquinoctialibus: eademq;
 ab hyberno solstitio ad æstiuum, cum die crescente cre-
 scunt: ab æstiuo autem ad hybernum, cum eodem decre-
 scente decrescunt. Et quoniam singuli dies ciuiles, ac no-
 ctes totius anni, horis duodecim continentur. sexta die hora
 semper est meridies: & prima incipit oriente Sole. Duode-
 cima eodem occidente finitur. Verbi gratia, mense Martio
 cum hæ ipsæ horæ temporales ferè pares sunt æquinoctia-
 libus, prima hora dici ciuilis est eadem cura tertiadecima
 dici

dici naturalis. Secunda, eadem cum quartadecima. Tertia,
 cum quintadecima. Quarta, cum sextadecima. Quinta, cum
 decima septima. Sexta, cum decimo octaua. Septima, cum de-
 cimano. Octaua, cum uigesima. Nona, cum uigesima pri-
 ma. Decima, cum uigesima secunda. Undecima, cum uigesi-
 matertia. Duodecima, cum uigesima quarta. Illud igitur in
 sacris literis: A sexta autem hora usq; ad nonam, tenebræ
 factæ sunt super uniuersam terram: intelligendum est à
 decimo octaua hora, usq; ad uigesimam primam diei natura-
 lis: ut nunc horæ aguntur. Nam apud ueteres, solaría in ho-
 ras tam noctis, quàm diei temporales, non æquinoctiales di-
 uidebatur. Mense autem Iunio, cum horæ quàm longissimæ
 sunt: prima hora temporalis, est eadem, quæ nona cum ter-
 tia parte decimæ æquinoctialis. Secunda, quod reliquum de
 cimæ cum duabus tertijs undecimæ. Tertia, quæ duodecima
 cū tertia parte undecimæ. Atq; ita singulæ tres horæ tem-
 porales continent quatuor æquinoctiales. Pari modo, quar-
 ta est eadem, quæ tertiadecima cum tertia parte quartæ deci-
 mæ. Quinta, quod reliquũ quartæ decimæ cum duobus ter-
 tijs quintæ decimæ. Sexta, quod reliquũ quintæ decimæ cum
 integra sextadecimæ, & est meridies. Item tres temporales,
 Septima, Octaua, Nona, sunt eadem, quæ quatuor æquino-
 ctiales: uidelicet decima septima, decimo octaua, decimano,
 uigesima. Item decima, undecima, duodecima, eadem quæ
 uigesima prima, uigesima secunda, uigesima tertia, uigesima
 quarta. Non ab re hic usum est subiungere epigramma
 Martialis ad Euphemum structorem Domitiani: ubi harũ
 horarum temporalium meminit: est autem hoc;
 Prima salutantes, atq; altera detinet hora:
 Exercet raucos tertia causidicos.
 In quintam uarios exercet Roma labores,

Sexta quies lassis, septima finis erit.
 Sufficit in nonam nitidis octava palæstris.
 Imperat extructos frangere nona toros.
 Hora libellorum decima est Eupheme meorum:
 Temperat ambrosias cum tua cura dapes:
 Et bonus ætherio laxatur nectare^o Casar:
 Ingentiq; tenet pocula parca manu.
 Tunc admittite iocos: gressu timet ire licenti
 Ad matutinum nostra Thalia Iouem.
 Horæ autem, de quibus agit Palladius, sunt quæ diem ab ortu solis ad occasum diuidunt, in partes duodecim: quæ umbris sic deprehenduntur. Fiat planities quadrata ad regulam, & libellam in loco aperto: qui toto die illustretur à Sole: spectetq; uno latere Septentrionem: alio Meridiam: Solem alio orientem: occidentem alio. Deinde in medio quadrati collocetur indagator umbræ: qui Græcè γρόμων, seu σκιαθίρας, dicitur, obserueturq; prima dies cuiusvis mensis. Verbi gratia, Ianuarij: idq; cælo sereno, tunc tacto gnomone à Solis radijs: umbra gnomonis prima hora dici erit longa pedes x x i x. Secunda x i x. Tertia x v. Quarta x i i. Quinta x. Sexta i x. atque hac hora, semper (ut dixi) est meridies: tunc enim Sol altissimus facit umbras breuissimas. Deinde incipit declinare, & descendere ad occasum: atq; umbræ eadem, qua decreuerant, mensura augentur: quo fit, ut septima hora, quæ est prima post meridiem, umbra gnomonis sit longa pedes x. & respondeat quintæ antemeridianæ (nā horæ ante sextam antemeridianæ, post sextam pomeridianæ appellantur) Octaua sit longa pedes x i i. & respondeat quartæ. Nona, x v. quanta fuerat tertia. Decima, x i x. quot pedum erat secunda. Undecima, x x i x. quot prima. Et quoniā in horarum spatium Ian. cum Decem-

bri

bri mense cōuenit: eadem erunt umbræ singulis horis hoc mense, quæ & Ianuario. Idem quoq; faciendū est in cæteris mensibus: ut bini scilicet computentur. & Feb. in horarum mensura cum Nouembri mense concordet, Martius cū Octobri, Aprilis cū Septēbri, Maius cum Augusto, Iunius cum Iulio, quemadmodū in fine cuiusq; mensis apud Palladium licet uidere. Illud apud eundē in fine postremi mēsis his uerbis: Decembrem Ianuario in horis causa dispar adiunxit: cum linea simili ille augetur, hic decrescat: intelligendum est & de umbris, quod tam ante meridiem, quam post pares, atq; eadē in singulis binis mēsis sint: idq; dispari causa, & de diebus, quos constat sex mensibus augeri, & sex decrescere. Nam etsi eadem quantitate sunt horæ mense Ianuario, quæ & Decembri: eademq; mense Februario, quæ & Nouembri: & sic in reliquis paribus, quemadmodum autor ostendit: tamē ex singulis paribus, quantum augetur alter, tantum alter diminuitur. Ascendente enim sole à capricorno ad cancrum (ut supra diximus) dies semper augetur: decrescunt contrā descendente illo, à cancro ad capricornum. Notandum præterea, crescentibus diebus, decrescere semper umbras gnomonis: contrā, decrescantibus illis, has semper aulescere: & hinc est, quod mense Ianuario cum dies breuissimi sunt, & augentur: prima hora diei umbra gnomonis est longa pedes x x i x. Februario, quæ est longissima, x x v i i. Martio, x x v. Aprili, x x i i i i. Maio, x x i i i. Iunio, x x i i. Mense autem Iulio, cū dies longissimi sunt, & decrescunt, prima hora diei umbra gnomonis est longa pedes x x i i. quæ est breuissima. Augusto, x x i i i. Septembri, x x i i i i. Octobri, x x v. Nouēbri, x x v i i. Decēbri, x x i x. Id quod ut melius cognoscatur, subiunximus & eos menses, quibus

dies augentur, umbris decreſcentibus: & eos, quibus dies decreſcunt, umbris creſcentibus. Incipimus autem ab Ianuario, & Iulio: quorum altero dies ſunt breuiſſimi, & ſemper augentur uſq; ad ſolſtitium æſtium: & umbræ longiſſimæ: ſed decreſcunt, quâdiu dies augentur. Altero dies ſunt longiſſimi, & ſemper decreſcunt uſq; ad ſolſtitium hybernũ, & umbræ breuiſſimæ: ſed augentur, quâdiu dies decreſcunt. Et licet à ſolſtitijs incipiendum fuiſſet, quæ Decembri, & Iunio ſiunt, tuncq; dies uel augeri, uel decreſcere incipiunt: tamen incrementa, uel diminutiones dierum cum diminutionibus, incrementiſq; umbrarum ſic facilius dignoſcuntur, qua quidem recognita, & diſpar illa cauſa cognoſcetur: quia in horarum ſpatio Ianuarius Decembri, Februarius Nouembri, Martius Octobri, Aprilis Septembri, Maius Auguſto, Iunius Iulio adiuncti, linea ſimili, ut ait Palladius, augentur, uel decreſcunt.

Ianuario augentur dies: & umbræ
decreſcunt.

hora	I.	pedes	XXIX.
hora	II.	pedes	XIX.
hora	III.	pedes	XV.
hora	IIII.	pedes	XII.
hora	V.	pedes	X.
Hora	VI.	pedes	IX.
hora	VII.	pedes	X.
hora	VIII.	pedes	XII.
hora	IX.	pedes	XV.
hora	X.	pedes	XIX.
hora	XI.	pedes	XXIX.

Febr

Februario augentur dies: & umbræ
decreſcunt.

hora	I.	pedes	XXVII.
hora	II.	pedes	XVII.
hora	III.	pedes	XIII.
hora	IIII.	pedes	X.
hora	V.	pedes	VIII.
Hora	VI.	pedes	VII.
hora	VII.	pedes	VIII.
hora	VIII.	pedes	X.
hora	IX.	pedes	XIII.
hora	X.	pedes	XVII.
hora	XI.	pedes	XXVII.

Martio augentur dies: & umbræ decreſcunt.

hora	I.	pedes	XXV.
hora	II.	pedes	XV.
hora	III.	pedes	XI.
hora	IIII.	pedes	VIII.
hora	V.	pedes	VI.
Hora	VI.	pedes	V.
hora	VII.	pedes	VI.
hora	VIII.	pedes	VIII.
hora	IX.	pedes	XI.
hora	X.	pedes	XV.
hora	XI.	pedes	XXV.

Aprili dies augentur: & umbræ decreſcunt.

hora	I.	pedes	XXIII.
hora	II.	pedes	XIII.
hora	III.	pedes	X.
hora	IIII.	pedes	VII.
hora	V.	pedes	IV.

II. 2

Hora

Hora	VI.	pedes	IIII.
hora	VII.	pedes	V.
hora	VIII.	pedes	VII.
hora	IX.	pedes	X.
hora	X.	pedes	XIIII.
hora	XI.	pedes	XXIIII.

Maio dies augentur: & umbræ decrefcunt.

hora	I.	pedes	XXIIII.
hora	II.	pedes	XIIII.
hora	III.	pedes	IX.
hora	IIII.	pedes	VII.
hora	V.	pedes	IIII.

Hora	VI.	pedes	III.
hora	VII.	pedes	IIII.
hora	VIII.	pedes	VII.
hora	IX.	pedes	IX.
hora	X.	pedes	XIIII.
hora	XI.	pedes	XXIIII.

Iunio dies augentur: & umbræ decrefcunt.

hora	I.	pedes	XXII.
hora	II.	pedes	XII.
hora	III.	pedes	VIII.
hora	IIII.	pedes	V.
hora	V.	pedes	III.

Hora	VI.	pedes	II.
hora	VII.	pedes	III.
hora	VIII.	pedes	V.
hora	IX.	pedes	VIII.
hora	X.	pedes	XII.
hora	XI.	pedes	XXII.

Iulio

Iulio decrefcunt dies: & umbræ augentur.

hora	I.	pedes	XXII.
hora	II.	pedes	XII.
hora	III.	pedes	VIII.
hora	IIII.	pedes	V.
hora	V.	pedes	III.

Hora	VI.	pedes	II.
hora	VII.	pedes	III.
hora	VIII.	pedes	V.
hora	IX.	pedes	VIII.
hora	X.	pedes	XII.
hora	XI.	pedes	XXII.

Augufto decrefcunt dies: & umbræ augentur.

hora	I.	pedes	XXIIII.
hora	II.	pedes	XIIII.
hora	III.	pedes	IX.
hora	IIII.	pedes	VI.
hora	V.	pedes	IIII.
hora	VI.	pedes	III.

hora	VII.	pedes	IIII.
hora	VIII.	pedes	VI.
hora	IX.	pedes	IX.
hora	X.	pedes	XIIII.
hora	XI.	pedes	XXIIII.

Septembri decrefcunt dies: & umbræ augentur.

hora	I.	pedes	XXIIII.
hora	II.	pedes	XIIII.
hora	III.	pedes	X.
hora	IIII.	pedes	VII.
hora	V.	pedes	V.

Hora	VI.	pedes	III.
hora	VII.	pedes	V.
hora	VIII.	pedes	VII.
hora	IX.	pedes	X.
hora	X.	pedes	XIII.
hora	XI.	pedes	XVIII.

Octobri dies decrefcunt: & umbræ augentur.

hora	I.	pedes	XXV.
hora	II.	pedes	XV.
hora	III.	pedes	XI.
hora	IIII.	pedes	VIII.
hora	V.	pedes	VI.

Hora

hora	V.	pedes	V.
hora	VII.	pedes	VI.
hora	VIII.	pedes	VIII.
hora	IX.	pedes	XI.
hora	X.	pedes	XV.
hora	XI.	pedes	XXV.

Noüembri dies decrefcunt: & umbræ augentur.

hora	I.	pedes	XXVII.
hora	II.	pedes	XVII.
hora	III.	pedes	XIII.
hora	IIII.	pedes	X.
hora	V.	pedes	VIII.

Hora

hora	VI.	pedes	VII.
hora	VII.	pedes	VIII.
hora	VIII.	pedes	X.
hora	IX.	pedes	XIII.
hora	X.	pedes	XVII.
hora	XI.	pedes	XXVII.

Decembri

Decembri dies decrefcunt: & umbræ augentur.

hora	I.	pedes	XXIX.
hora	II.	pedes	XIX.
hora	III.	pedes	XV.
hora	IIII.	pedes	XII.
hora	V.	pedes	X.
Hora	VI.	pedes	IX.
hora	VII.	pedes	X.
hora	VIII.	pedes	XII.
hora	IX.	pedes	XV.
hora	X.	pedes	XIX.
hora	XI.	pedes	XXIX.

SE D sciendum primos quosq; dies mensis descriptos tantum à Palladio: nec tantas fore umbras cæteris diebus cuiusque mensis, quantæ fuere primis, si quis eas describeret: sed semper uel minores, cum dies crescunt: uel maiores, illis decrefcntibus. quæ si describerentur omnes, magnum efficerent uolumen: esset præterea opus multis annis, si id fieret, in Europa: nam cum oporteat singulos quosq; dies totius anni ab ortu solis, ad occasum, tunc esse serenos, nec id contingat unquam in Europa: obseruandi forent dies sereni multorum annorum: donec omnes describerentur. Quod quia laboriosum est: & longi tædij plenum: nec Palladius fecit, nec alius quisquam: nec forte erit unquam qui faciat. Sed de his hæc satis, tu uerò lector charissime uale: & me

ama.

*

